

U. S. Census
Department
State
Administration
Bureau
of
Census

శ్రీ రామకృష్ణ కులకర్ణి వసు.

ఓమ్

పరబ్రహ్మణేనమః.

నైజాయీలాకా రేమిడిచర్ల వాస్థవ్యులగు
(శ్రీ) చింతా వేంకటనారాయణ సిద్ధాన్తిగారిచే
రచియింపబడిన

సిద్ధాంతనరకంతీరవము.

(సారసిద్ధాంత సారసంగ్రహ గ్రంథసహితము.)

ఇది

లోకోపకారార్థముగా

మఛిలీపట్టణ నివాసులగు

జేల్లా నాగలింగశాస్త్రిలవారి పుత్రుడగు

లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిచే

సంపాదించబడి,

స్వీకృతము

ఆర్యానందముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రకటింపబడియె.

(ద్వితీయ ముద్రణము.)

మఛిలీపట్టణము.

రిజిస్టర్డ్ కాపీరైట్.]

1934.

[దీనివల 0-12-0.

ప్రీతి క.

సిద్ధాంతగ్రంథము లనేకములు ముద్రాక్షరాశీలములైయున్నవి. కొన్నిగ్రంథములు ముద్రితము కాకుండుటవలన సులభమార్గములు మనకు తెలియకపోవుచున్నవి. నృసింహదైవజ్ఞ ప్రోక్తమైన నృసింహ తిథిచక్రమును అస్తద్గురువులగు బ్రహ్మశ్రీ చింతా వేంకటనారాయణ సిద్ధాంతిగారు బాలురకు పాఠము చెప్పలాగున గణితక్రమ మంతయు శ్లోకరూపముగా రచించిరి. ఈగ్రంథమునందలి విషయము లన్నియు యిందు వ్రాయబడిన గ్రంథస్థవిషయసూచికను జమవగా విశదమగును. సూర్యసిద్ధాంతరీత్యా అహర్గణము మొదలు అతిబాహుళ్యమగు గణిత ముచే బొందతగిన ఫలములను సులభమార్గముగా పంచాంగము గణించుటకుగాను యీగ్రంథ మేర్పరచిరి. ఈగ్రంథమునందలి సిద్ధాంత పదములు ప్రతిబాలుడు గ్రహించులాగున నేర్పాటుచేసిరి. ఇందుకు సరియైన వ్యాఖ్యానముతో ముద్రించుదామని చూచితిని గాని గ్రంథ విస్తరభీతిచే యీ రెండవకూర్పునందు విడిచితిని. ఈగ్రంథము సిద్ధాంత గణిత పరిశ్రమ కలవారలేగాక దీనియం దభిలాష కలవారలుగూడ దీనినిచూచిరేని తమయభీష్టమును గురువుతోగత్యములేకనే గ్రహించ గల శక్తిగలవారగుదురు. సద్గురువులు దొరుకుట బహుదుర్లభము. రాశ్యాత్మక తిథిసాధనముకన్న నక్షత్రాత్మక తిథిసాధనము అతిసులభ మని వేరే చెప్పనేల? శిష్టులందఱు యీ గణితప్రకారమే నడుచు చున్నారు.

సరకంఠీరవమందు (3౬౫) రవిపదకములును, (౨౪౮) చంద్ర పదకములును చెప్పబడినవి. ఇందువలన నక్షత్రమార్గముగా పంచాంగము గణించుటకు మనకెంతనో బహూపయోగము. నృసింహ తిథి చక్రము ప్రారంభమై (౫౦౦) సంవత్సరములుగతించినవి. సౌరసిద్ధాంత సౌరసంగ్రహప్రకారము కుజాది గ్రహస్ఫుటములు చేసికొనినచో పంచాంగం పూర్తికాబడును. ఈరహస్యంబులు మన కుపదేశించువారు

ఎక్కడనో నొక్కచుత్తు తదితరులవలన ప్రయోజనములేదని రూఢిగా నమ్మనలెను. ఈగ్రంథంబునకుగాను చింతా వేంకటనారాయణసిద్ధాంతి గారు చేసిన మహాపకార మంతయని యిందు వాఱయజాలను. సౌర సిద్ధాంతసారసంగ్రహమునకు టీకాతాత్పర్యసహితముగా వ్రాస్తూయుండగా బహుజనులు సరకంఠీరవమను గ్రంథమును బంపుమని బహు జాబులు వాసియుండుటచే ద్వితీయముద్రణమునందు విలుకలుగలేదు. ఈగ్రంథంబున ముద్రణ స్థాలిత్యదోషంబులు గనుగొన్న సిద్ధాంతులు లెక్కింపక గుణగ్రహణం చేయవలయునని సిద్ధాంతగణిత విద్యచ్ఛిఖా మణులను బ్రార్థించెదను. చ|| ౧||

పంచాంగ గణనము

౬౦ విలిప్తలు ౧ లిప్త అనగా విఘడియ, ౬౦ విఘడియలు ఒక ఘడియ, ౬౦ ఘడియలు లేక ౨౧౬౦౦ విలిప్తలు ఒకదినము, ౭ దిన|| ఒక వారం, ౧౫ దిన|| ఒక శత్రు, ౨ శత్రు|| ఒకమాసం, ౨ మాస|| ఒక ఋతువు, ౩ ఋతు|| ఒక అయనం, ౨ అయన|| ఒక సంవత్సరం, ౩౬౫ దిన|| ఒక సంవత్సరం, ఒక మనుష్యమాసం పితృదినం, ఒక మనుష్య సం|| ఒక దేవదినం, ౪౩౨౦౦౦ సం|| ఒక కలియుగం, ఒక కృతయుగ- త్రేతాయుగ- ద్వాపరయుగ- కలియుగములు మహాయుగం, ౭౧ మహాయుగ|| ఒకమన్వంతరం, ౧౪ మన్వంతర|| బ్రహ్మకు ౧ పగలు, ౧౦౦౦ మహాయుగములు ఒక కల్పం, ౨ కల్ప|| ఒక బ్రహ్మాదినం, నూలు సం|| బ్రహ్మాజీవితం, ఒక బ్రహ్మాజీవితం ఒక విష్ణుదినం, ౧ విష్ణుజీవితం ౧ రుద్రదినం, రుద్రుడు నూలు సం|| జీవించును. ౧ బ్రహ్మప్రళయం ౧ మహాకల్పం, ౧ విష్ణుప్రళయం ౧ మహాకల్పమని చెప్పబడును.

అయ్యా, అశ్విన్యాది ౨౭ నక్షత్రములు- ఈ ౨౭ నక్షత్రాత్మకమే భచక్రమనంబడును. మఱియు, నక్షత్రం ౧ కి నాల్గేసిపాదముల చొప్పున భచక్రమునకు ౧౦౮ పాదంబులగుచున్నవి. మఱియు, అశ్విని ౪ పాద|| భరణి ౪ పాద|| కృత్తికలో ౧ పాదం చేరి ౧ మేష

రాశియగుచున్నది. క్రిమంగా మేషం, వృషభం, మిథునం, కటకం, సింహం, కన్య, తుల, వృశ్చికం, ధనుస్సు, మకరం, కుంభం, మీనం, యీ ౧౨ రాసులకు ద్వాదశ రాశ్యాత్మక చక్రముని పేరుగలదు. యీద్వాదశరాశ్యాత్మకచక్రం భగణం, రాశి, భాగ, లిప్తా, విలిప్తారూపముగా గణింపబడును. అందు విలిప్తలు ౬౦ కి ఒక లిప్తవంతునను, లిప్తలు ౬౦ కి ఒక భాగవంతునను, భాగలు ౩౦ కి ఒక రాశివంతునను, రాసులు ౧౨ కి ఒక భగణం వంతున నెఱుంగవలయును. మఱియు, ఒక నక్షత్ర పాదమునకు ౩ దిన|| ౨౦ ఘడియలవంతున భచక్రమునకు ౩౬౦ భాగములగుచున్నవి. నక్షత్రం ౧ కి ౮౦౦ లిప్తలచొప్పునను, నక్షత్రపాదం ౧ కి ౨౦౦ లిప్తలచొప్పునను గణనము. అశ్వినికి తూర్పున భరణియు, భరణికి తూర్పున కృత్తికయు యీపక్షకారం ౨౭ నక్షత్రంబులు వరుసగా మండలాకారంబుగల్గి తూర్పుముఖంబుగా నున్నవి.

ఈచక్రం తూర్పుననుండి పడమరకు దిరుగుచు ఒక దినంబునకు ఒకపర్యాయం కులాలచక్రంబువలె దిరుగుచున్నది. ఆచక్రంబుతో గూడ రవ్యాదిగ్రహంబులు సంచరించుచు పడమరకు బోవుచున్నట్లు తోచుచున్నదేగాని కులాలచక్రంబుమీద రవ్యాదిగ్రహంబులు పడమరదిశనుండి నక్షత్రక్రిమాబున తూర్పునకు బోవుచున్నవి గనుక రవ్యాదిగ్రహంబులకు నిశ్చయమైనది ప్రాగ్గతియేగాని ప్రత్యగ్గతి కాదు. శ్లో|| యగేసూర్యజ్ఞశుక్రాణాం భచతుష్కరద్వార్థవాః | కుజార్కిగురు శీఘ్రాణాం భగణాః పూర్వయా యినామ్ || అను శ్లోకము ననుసరించి రవ్యాదులకు ప్రాగ్గతియేగాని పశ్చాద్గతికాదు.

సూర్యుడు రమారమి దినం ౧ కి ౬౦ లిప్తల షేత్రం నడచును. చంద్రుడు దినం ౧ కి సుమారు ౧ నక్షత్ర మనగా ౮౦౦ లిప్తల షేత్రం నడుచును. కుజుడు ది ౧ కి ౩౦౫ లిప్తలషేత్రంబును బుధుడు ది ౧కి ౨౪౫ లిప్తలషేత్రంబును, గురువు ది ౧కి ౫౫ లిప్తల షేత్రంబును, శుక్రుడు ది ౧ కి ౯౬ లిప్తలషేత్రంబును, శని ది ౧ కి

౨ లిప్తలక్షేత్రంబును, రాహు కేతువులు ది ౧ కి ౩ లిప్తల ౧౧ విలిప్తలక్షేత్రంబును నడచెదరు. అందు ధవ్యాది సప్తగ్రహంబులును సవ్యగతిగలవారు. రాహు కేతువులు అవసవ్యగతిగలవారు. సూర్య చంద్రులకు వక్రగతిలేదు. కుజాది పంచగ్రహములకు శ్లో॥ వక్రాను వక్రాకుటిలా మందా మందతరా సమా । శీఘ్రా శీఘ్రతరా శ్లేయా గ్రహాణా మప్తభాగతిః ॥ అను సూర్యసిద్ధాంతప్రకారం వక్రాది అప్తవిధగతులుగలవు. గ్రహం సూర్యునకు దూరమైనప్పుడు వక్రించును. సూర్యునకు సమమైనప్పుడు అస్తమించును. అస్తమించున అతి చారగతియు, వక్రించున మందగతియు కలుచుండును. ఆయాగ్రహ గ్రహగతులప్రకారం యిష్టకాలంబునకు గ్రహస్ఫుటికరణం చేసికొనఁ దగును. గణితప్రకారం చేసికొనినచో తిథి, నక్షత్ర, యోగ, కరణ, త్యాజ్య, గ్రహయుద్ధ, సమాగమవిక్షేప కాంతిగ్రహణాది కాల పరిమాణంబులు స్పష్టం తెలియగలవు.

ఈసిద్ధాంతంబునకుగాను ఋష్యాదులు ప్రథమంబులో సూర్య, బృహ, వాసిష్ఠాది అప్తసిద్ధాంతము లేర్పరిచిరి. అందు సూర్యసిద్ధాంతం లోకప్సిద్ధిగల్గియున్నది. తెలుగునాడు ముద్రించుటకై నామిత్రి లయిన శ్రీమాన్ వింజయూరి కృష్ణమాచార్యులవారును, గ్రంథ వ్యాఖ్యానకర్తలగు బృహత్త్రీ మంగిపూడి వీరయ్యసిద్ధాంతిగారును నన్నుఁ బోత్సహించేయుచుండిరి, గాని నాకు దేహదారుశ్యం తేనెం దున ప్రస్తుతం సంతోషించితిని. బృహత్త్రీ సదరు వీరయ్యసిద్ధాంతి గారును, శ్రీమాన్ కృష్ణమాచార్యులవారును జ్యోతిషభాగంబులోను సిద్ధాంతభాగంబులోను బహు పరిశ్రమతో లోకోపకారము కొఱకు ప్రచురించుటకుగాను జ్యోతిషసంచీకలు పరపబడుచున్నవి. ఉభయు లకు నేనెన్ని వందసంబులు చేసినను చాలదు. పరమేశ్వరుడు వీరిని రక్షించుగాత.

ఆ ర్యా సంద పెన్ , }
మచిలీపట్టణము. }

ఇట్లు,
జిల్లా లక్ష్మీ సుసాహిత్యశాస్త్రి.

గ్రంథ స్థ విషయ సూచిక .

విషయములు	పుట	విషయములు	పుట
గ్రంథారంభము	1	చేదలక్షణం	50
సవగ్రహప్రార్థనము	1	దినత్రయగణితము	51
సంవత్సర శుభసూచన	2	తిథివృద్ధిక్షయక్రమము	51
సంవత్సరఫలం	2	నక్షత్రగణితక్రమము	52
ఆదా సంవత్సర నామములు	2	ఉపరి నక్షత్రగణితక్రమము	53
అంకముల సంజ్ఞానిఘంటు	4	నక్షత్రవృద్ధిక్షయక్రమము	53
శకాబ్దానయనము	5	యోగసాధనక్రమము	53
ద్యుగణక్రమము (అహర్గణము)	6	ఉపరి యోగగణితక్రమము	55
అధిమాస ద్యుగణక్రమము	10	యోగవృద్ధిలక్షణము	55
ఆకృతచతుష్కవర్ష రవిపదకా		కరణసాధనక్రమము	55
నై నక్రమము	10	చరస్థిరకరణములు	58
రవి స్వధ్రువము	11	కరణజ్ఞానసులభోపాయచక్రం	59
అమితప్రమిత వృత్త చంద్రపద		కరణత్రయగణితక్రమము	59
కానై నక్రమము	13	ఋతూద్యంతక్రమము	60
చంద్ర స్వధ్రువము	14	నక్షత్రత్యాజ్యధ్రువములు	60
అమితసంస్కారము	15	త్యాజ్యప్రవేశ గణితక్రమము	61
ప్రమితసంస్కారము	15	అమృతప్రవేశధ్రువములు	62
వృత్తసంస్కారము	16	అహఃప్రమాణనిర్ణయం	63
దేశాంతరసంస్కారము	17	సూర్యప్రవేశ గణితక్రమం	63
యోజనచక్రము	18	గతసంజ్ఞ, ఏష్యసంజ్ఞ	63
నక్షత్రాత్మక రవిపదకములు	19	అయనప్రవేశం	64
నక్షత్రాత్మక చంద్రపదకములు	39	షడశీతిముఖనిర్ణయం	66
సూర్యస్ఫుటక్రమము	46	అగస్త్యాస్తమయము	67
చంద్రస్ఫుటక్రమం	47	అగస్త్యాదయము	67
తిథిసాధనం	47	సూర్యభుక్తినిర్ణయము	67

విషయములు	పుట	విషయములు	పుట
మేషాది రాశిఘటికానిర్ణయం	68	సారస్థిత సార సంగ్రహ	
తిథినిర్ణయము	69	గ్రంథోక్త విషయ సూచిక.	
సంక్రాంతిపుణ్యకాలనిర్ణయం	69	గురుపార్థనము	78
కర్తరిప్రశేషము	70	గ్రంథకర్త నామము	78
త్రిమ్యస్పృక్	71	సారసంగ్రహాలక్షణము	78
అవమతిథి	71	కల్పబానై నకృమము	79
జలరాసులు	71	రవ్యాదిపూర్వప్రవచనములు	79
ప్రదోషనిర్ణయము	71	ఘృవాబానై నకృమము	79
చంద్రశృంగోన్నతి	71	అహర్గణానై నము	80
చాంద్రసారమాసార్థాలు	72	అధిమాస త్తయమాసోత్పత్తి	
తిరునక్షత్రనిర్ణయము	72	క్రమము	80
ఖండతిథి	73	అధిమాసవ్యవస్థాక్రమము	80
మన్వాదినిర్ణయము	73	రవ్యాదిగ్రహములకు భగణ	
యుగాదినిర్ణయము	74	ములుదెచ్చుకృమము	80
సంక్రాంతిప్రవేశ పుణ్యకాల		త్రిగుణాబ్జమునుదెచ్చుక్రమ	81
నామములు	74	దేశాంతరమందు భూ శేఖా	
పంచశలాకవేధ	74	ప్రశంసా	81
సప్తశలాకవేధ	75	రవ్యాదులకు మధ్యగతులు	81
తిథివారాదులవలన సంభవించు		యల్లాజియ్యపండితునిచే జెప్ప	
వ్రతములు	75	బడిన దృక్సంస్కారము	82
వర్తమాన సంవత్సరమునుబట్టి		గ్రహములకు దృక్సిద్ధగుణకార	
భవిష్యద్వత్సర సంక్రాంతి		క్రమము	82
ప్రవేశకాలనిర్ణయము	75	శ్రీ నాగం సుబ్రహ్మణ్యసామ	
దేశములకులగ్న ప్రమాణచక్రం	76	యాజువిరచిత దృక్సంస్కా	
సరకంఠీరవగ్రంథస్థ విషయములు		రము	82
సమాప్తమ్.			

విషయములు	పుట	విషయములు	పుట
శ్రీ విషవర్తి చలమయ్యసిద్ధాంతి		పునశ్చిహ్నుసంస్కారం	88
గారిచే జెప్పబడిన దృక్సం		కుజాదులకు గతిస్ఫుటక్రమం	88
స్కారం	83	స్ఫుటగ్రహతాత్కాలికక్రమం	89
రవ్యాది గ్రహములకు పూర్వ		అశ్వినాది పాదప్రవేశ గణిత	
ఘృవసంస్కారం	83	కృమం	89
మధ్యగ్రహతాత్కాలికక్రమం	83	కుజాదులకు వక్రవక్ర త్యాగో	
మధ్యగ్రహ విషయే లఘూ		దయా స్తమయభాగనిర్ణయం	89
చాయనక్రమం	84	అయనాంతనిర్ణయము	90
అహర్గణానై నం	84	చరసాధనము	91
మధ్యపదక సంఖ్యా నిర్ణయ		ముఖ్య కట్టణములకు విషువ	
కృమం	84	చ్ఛాయదెచ్చుట	91
స్ఫుటాధికార పారంభః—		మందభుజక్రమము	92
ముందుగ్రహమందోచ్చక్రమం	85	దినార్థపదకసాధనం	93
మందోచ్చసంస్కారము	85	నక్షత్రాత్మకగ్రహస్య రాశ్యా	
రవిస్ఫుటక్రమము	85	త్మకక్రమం	93
రవిగతిస్ఫుటక్రమము	85	రాశ్యాత్మకగ్రహస్య నక్షత్రా	
చంద్రస్ఫుటక్రమము	86	త్మకక్రమం	93
చంద్రగతిస్ఫుటక్రమము	86	రాశ్యాత్మకతిథ్యాదిసాధనం	93
కుజాదులకు పంచగ్రహ స్పష్టి		కరణవిషయే లఘూపాయన	
కరణము	86	కృమం	94
రవి భుజాఫలసంస్కారం	86	విషఘృవములు	94
రవిభుజాఫల విషయంబున		విషఘటికా ప్రవేశ క్రమం	95
లఘూపాయనకృమం	86	ఋతూద్యోతక్రమం	95
శీఘాదిసంస్కారం	86	త్యాజ్యప్రమాణగణితక్రమం	95
ఆచార శీఘుసంస్కారకృమం	87	నక్షత్రసాధనం	96
మందసంస్కారం	87	యోగసాధనం	96
పునర్మందసంస్కారం	88	కరణసాధనం	96

విషయములు	పుట	విషయములు	పుట
సూర్యప్రవేశము	97	రవిభక్తినిర్ణయము	98
అయనప్రవేశగణితక్రమము	97	రవిచంద్రస్సృతభక్తినిర్ణయము	99
షడశీతిముఖధ్రువనక్షత్రములు	98	చంద్రగ్రహణాధికారము	99
అగస్త్యస్తమయ అగస్త్య		సూర్యగ్రహణాధికారము	102
దయములు	98	చింతా వేంకటనారాయణ	
అద్వికతిధినిర్ణయము	98	పిద్ధాంతిగారి నిర్వాణము	107
కుజాదులకు పాదప్రవేశము	98		

గ్రంథస్థ విషయసూచికా స్పృహప్రాః.

అయ్యా,

ప్రథమ ముద్రాణము 1923 వ సంవత్సరంబున ముద్రించిన ప్రతులన్నియు ఖర్చుపడినవి. బహుమంది ప్రత్యేకం జాబులుప్రాస్తూ వుండినందున ది 1934 వ భావసంవత్సర ద్వితీయ ముద్రాణము పూర్తి కాబడినది.

ఆర్యానంద ముద్రాక్షరశాలా,
బళ్ళపేట, బంధరు.

ఓమ్.

శ్రీ మూర్త్యనారాయణ పరబ్రహ్మణే నమః.

న ర కం తీ ర వ ము .

శ్లో॥ వాగీశాద్యా స్సుమనస స్సర్వాధానా ముపక్రమే ।
యన్న త్వ కృతకృత్యాస్సుస్య స్తన్నమామి గజాననమ్ ॥

శ్లో॥ శ్రీమద్గృహ ధవసుతం చంద్రేఖా వతం సినమ్ ।
సిద్ధిదం సర్వవిద్యానాం వందేదంతావ శాననమ్ ॥

తా॥ గంగను ధరించిన శివునికి కుమారుడును, చంద్రుని కళ శిరోభూషణముగ గలవాడును, సర్వ విద్యాసిద్ధి నొసంగువాడును నగు గజాననునికి నమస్కరించెదను.

—♦ అ థ న వ గ్ర హ ప్రార్థ న మ్ ♦—

శ్లో॥ ఆదిత్యం చంద్రభామా బుధ గురు భృగుజా నాభినుజా రాహు కేతుః ।
సత్యానిత్యం త్రిసంధ్యం జగదుదయ లయస్థైర్య సంపత్తి హేతుః ॥
జ్యోతిశ్చక్రేశ్వితారా ద్యుడుగణసహితా నేష రాశ్యాదిరాశీ ।
నేతేష్వాసక్తమూర్తి స్థచర సురవరా నభక్తితః పార్థయూః ॥

—♦ అ స్మ ద్గు రు ప్రార్థ నా ♦—

శ్లో॥ చింతావంశ పయఃపారా వారరాకా సుధాకరమ్ ।
వందే వేంకటనారాయణాఖ్య సిద్ధాంతై సద్గురమ్ ॥

శ్లో॥ శ్రీసృసింహ మహావందే గరుడాచలవాసినమ్ । నరకంతీరవం
నామ గ్రంథా త్పంచాక్ష సాధనమ్ । క్రియతే సారసిద్ధాంత
సమ్మతిం లఘుపద్ధతిమ్ ॥

తా॥ గ్రంథకర్త ముందు గరుడాచల వాసుడైన సృసింహ
స్వామినిగూర్చి సమస్కరించి నరకంతీరవ మనే గ్రంథమును సూర్య
సిద్ధాంత సమ్మతిగా లఘుమార్గముగా నుండునటుల పంచాంగ సాధన
కొఱకు చెప్పబడెనని తాత్పర్యము.

—♦ సంవత్సర శుభసూచన —

శ్లో॥ ప్రభవా ద్వీగుణంకృత్వా త్రిభిర్భూయసంచకారయేత్ ।
సప్తభిస్తు హరేద్భాగ శ్చేషంజ్ఞేయం శుభాశుభే ॥

తా॥ తన యిష్ట సంవత్సరము ప్రభవాదిగా లెక్కింపఁగా
నెన్నవదియగునో అంతసంఖ్యను రెట్టించి, మూడును తీసివేసి, 2 చే
భాగింపఁగా మిగిలిన శేషమునుబట్టి యాసంవత్సరమునకు శుభాశుభ
ములను తెలియఁదగును.

—♦ సంవత్సర ఫలమ్ —

శ్లో॥ ఏకంచత్వారి దుర్భిక్షం పంచద్వాభ్యాం సుభిక్షకృత్ ।
త్రిషష్టేతు సమంజ్ఞేయం శూన్యేపీడా నసంశయః ॥

తా॥ వెనుకటిశేషము ౧-౪ అయ్యెనేని యాసంవత్సరమునందు
దుర్భిక్షము, ౫-౭ అయినచో సుభిక్షము, ౩-౬ అయినచో సమ
ముగా నుండును, (౦) సున్న అయినపక్షంబున ఆసంవత్సరమునందు
పీడాకరము. ఈప్రకారము ఫలమును జెప్పఁదగును.

—♦ ఆ నా సంవత్సర నామములు —

శ్లో॥ ప్రభవో విభవ శ్శుక్లః ప్రమోదూత పృజాపతిః । ఆంగీర
శ్రీముఖో భావో యువా ధాతా తక్షవచ ॥ ఈశ్వరో బహుధాన్యశ్చ
ప్రమాదీ విక్రమో వృషః । చిత్రభాను స్స్వభానుశ్చ తారణః పార్థివో
వ్యయః ॥ సర్వజి త్సర్వధారీచ విరోధి వికృతిః ఖరః । నందనో విజయ

శ్చైవ జయో మన్మథ దుర్ముఖా ॥ హేమలంబీ విలంబీచ వికారి శార్వరీ
ప్లవః । శుభకృచ్ఛోభనః క్రోధీ విశ్వావసు పరాభవా ॥ ప్లవంగః కీలక
సౌమ్య సాధారణ విరోధికృత్ । పరీధావీ ప్రమాదీచ ఆనందో
రాక్షసో నలః ॥ పింగళః కాళయుక్తిశ్చ సిద్ధార్థీ రాద్ర మర్మతి । మందుభీ
రుధిరోద్ధారి రక్తాక్షిః క్రోధనాక్షయా ॥

1 ప్రభవ	21 సర్వజిత్	41 ప్లవంగ
2 విభవ	22 సర్వధారి	42 కీలక
3 శుక్ల	23 విరోధి	43 సౌమ్య
4 ప్రమోదూత	24 వికృతి	44 సాధారణ
5 పృజాపతి	25 ఖర	45 విరోధికృత్
6 ఆంగీరస	26 నందన	46 పరీధావి
7 శ్రీముఖ	27 విజయ	47 ప్రమాదీచ
8 భావ	28 జయ	48 ఆనంద
9 యువ	29 మన్మథ	49 రాక్షస
10 ధాత	30 దుర్ముఖ	50 నల
11 ఈశ్వర	31 హేమలంబి	51 పింగళ
12 బహుధాన్య	32 విళంబి	52 కాళయుక్తి
13 ప్రమాది	33 వికారి	53 సిద్ధార్థి
14 విక్రమ	34 శార్వరి	54 రాద్ర
15 వృష	35 ప్లవ	55 మర్మతి
16 చిత్రభాను	36 శుభకృత్	56 మందుభి
17 స్వభాను	37 శోభకృత్	57 రుధిరోద్ధారి
18 తారణ	38 క్రోధి	58 రక్తాక్షి
19 పార్థివ	39 విశ్వావసు	59 క్రోధన
20 వ్యయ	40 పరాభవ	60 క్షయ(అక్షయ)

ఈ అక్షువది నామములు సగరచక్రవర్తి పుత్రుల నామములని
కొందఱు చెప్పుచున్నారని తాత్పర్యము.

అంకకువచ్చు సంజ్ఞలు

- ౧ " ఏకస్యసంజ్ఞా భూమాప కుచంద్రాశ్చ ప్రకీర్తితాః ॥
 ౨ " దస్యయుగ్మాక్షి యమశ పక్షమాస్తా ద్వీసంజ్ఞాకాః ॥
 ౩ " త్రిసంజ్ఞాకాలోకరామ పురాగ్ని గుణపావకాః ॥
 ౪ " చతుర్ణాం వేదబంధ్వంబు కృతాభి గతయోయుగాః ॥
 ౫ " పంచాఖ్యాబాణభూతార్థా విషయేంద్రియవాయవః ॥
 ౬ " షష్టస్యసంజ్ఞాకథితా స్తర్కాంగర్తురసాస్తథా ॥
 ౭ " సప్తసంజ్ఞాతురంగాది మునిస్వరభయాస్మృతాః ॥
 ౮ " అష్టమస్థానసంజ్ఞాశ్చ వసుసర్వగజాహ్వయః ॥
 ౯ " నవసంజ్ఞాంకగోనంద నిధిగ్రహ విరించయః ॥
 ౧౦ " ఆకాశం గగనం శూన్యం ॥
 ౧౧ " దిక్సంజ్ఞాః పంక్తిరేవచ ॥
 ౧౨ " ఏకాదశాఖ్య రుద్రాశ్చ ॥
 ౧౩ " మాసార్కా ద్వాదశాహ్వయ ॥
 ౧౪ " త్రయోదశ సమాఖ్యాత గణైశ్చ ర్విశ్వసంజ్ఞాకాః ॥
 ౧౫ " చతుర్దశేంద్రమనవః ॥
 ౧౬ " తిథిః పంచదశస్యతు ॥
 ౧౭ " అష్టినృపాష్టాదశస్య ॥
 ౧౮ " త్యష్టిసప్తదశస్యతు ॥
 ౧౯ " అష్టాదశస్య స్మృతయః పురాణానిధృతిస్తథా ॥
 ౨౦ " ఏకోనవింశతేరాఖ్యా విశ్వేయావిధృతిస్తథా ॥
 ౨౧ " కృతిర్నాఖ్యావంశత్యా ॥
 ౨౨ " మూర్ఖనాస్త్యేకవింశతిః ॥
 ౨౩ " ద్వావింశత్యా దాకృతిస్తు ॥
 ౨౪ " త్రయోవింశతి వికృతిః ॥
 ౨౫ " సంకృతిర్దినసిద్ధాశ్చ చతురు త్తరవింశతిః ॥
 ౨౬ " తత్వాని పంచవింశత్యాః ॥

అంకకువచ్చు సంజ్ఞలు

- ౨౭ " షడ్వింశత్యా సప్తోత్కృతిః ॥
 ౨౮ " ధిష్ణ్యాఖ్యా సప్తవింశత్యా ॥
 ౩౦ " ద్వాత్రింశద్దంతసంజ్ఞాకాః ॥
 ౩౩ " త్రయస్త్రింశద్దేవసంజ్ఞా ॥
 ౦ " శూన్యంపూర్ణం వియన్నభోః ॥
 ౪౯ " తానాఖ్యేనైకపంచాశద్దేవమంకాభిధాస్మృతాః ॥

క-ట-ప-య పురస్సరవర్ణా నవనవపంచాష్టకల్పితాఃక్రమశః॥
 జ-ణ-నకారవర్ణాః శూన్యం యుక్తోఽప్యధోక్షరంగాహ్య ॥
 ఏకదశ శతసహస్రాయుత లక్షప్రయత కోటయఃక్రమశః ॥
 అర్బుదమజ్జం ఖర్వనిఖర్వ మహాపద్మకంఖవస్తస్మాత్ ॥
 జలధిశ్చాంత్యం మధ్యం పరార్థమితి దశగుణోత్తరాఃసంజ్ఞాః॥
 సంఖ్యాయాః స్థానానాం వ్యవహారార్థ కృతాఃపూర్వైః ॥

అథ గ్రంథారంభః.

శకాబ్దాద్యానయనక్రమః.

శ్లో॥ షష్టిత్రైవింశతిగుణితం వ్యవగతసంవత్సరేణ సమ్మిశ్రం ।
 నవగగనాభిసమేతం రంభ శకస్సపకాలం విజానీయాత్ ॥

టీక॥ గణితస్థానమందు ౬౦ నుంచి ౨౩ చే గుణించి ప్రభవాది గతసంవత్సరమును చేర్చి ఆమొత్తమునందు రంభ చేర్చగా శాలివాహనశక గతాబ్దములగును.

ఉదాహరణము:- ఆనందసంవత్సర చైత్ర శుక్ల ౧ లకు చూపబడును. ఇప్పుడు ౬౦ దీనిని ౨౩ చే గుణించిన పృతి ౧౩౮౦. ఇందులో ప్రభవాది ఆనంద సంవత్సరమువఱకు గతాబ్దములగు ౪౭

దీనినిచేర్చి ౪౦౯ ని చేర్చగా నైన శకాబ్దములు ౧౮౩౬. ఇదియే శాలివాహనశకము. *

శ్లో॥ ఘోసీకాలయుతంశాకం భవంతి కలివత్సరాః ॥

టీక॥ శకవత్సరములలో ౩౧౭౯ దీనిని చేర్చగా కల్వబ్దములగును. (ఘోసీ=౭, కా=౧, ల=౩) కల్వబ్దముల కుదహరణము. శకాబ్దములు ౧౮౩౬ ఇందులో ౩౧౭౯ దీనినిచేర్చగానైన కల్వబ్దములు ౧౦౧౧. ఆనందనామ సంవత్సరమునకు,

—♦ అథ ద్యుగణక్రమః (అహర్గణమ్) ♦—

శ్లో॥ శాకస్సురాగ్నిశ్చందోనో భ్యస్తోఽరైర్గ్రాసయకృష్ణకృత్ ।
త్రిఘ్నస్వాష్ట్యాద్భివేత్తోంతై ర్యుక్తశ్శరశశాంకయుక్ ॥ నాగనందాప్త
సంయుక్తో దినీకృత్యం దినాన్వితః ॥ పృథక్వాష్ట్యాభ్యైలాంతై ర్యుక్తో
వేదాంగభాజితః । లబ్ధావమదితైరూన సౌమ్య్యాదిర్దినసంచయః ।
ద్యుగణంసప్తభిర్భక్తం శేషం సౌమ్య్యాదివాసరః । వర్జయేద్వర్జయేదేకం
వారోనాయూతిచేతతః ॥

శ్లో॥ శాకస్సురాగ్నిశ్చందోనో (౧౩౩౩) భ్యస్తోఽరైర్గ్రా (౧౨)
ర్గ్రాసయకృష్ణకృత్ । త్రి ౩ ఘ్నస్వాష్ట్యాద్భివేత్తో (౨౪౦) తై ర్యుక్త
శ్శరశశాంక (౧౧) యుక్ । నాగనందా (౯౮) ప్తసంయుక్తో దినీకృత్యం
దినాన్వితః । పృథక్వాష్ట్యాభ్యైలాంతై (౭౦౮) ర్యుక్తోవేదాంగ(౬౪)
భాజితః । లబ్ధావమదితైరూన సౌమ్య్యాదిర్దినసంచయః । ద్యుగణం
సప్త (౭) భిర్భక్తం శేషం సౌమ్య్యాదివాసరః । వర్జయేద్వర్జయేదేకం
వారోనాయూతిచేతతః ॥

శ్లో॥ శాకస్సురాగ్నిశ్చందోనో భ్యస్తోఽరైర్గ్రాసయకృష్ణకృత్ ॥

టీక॥ శాకః = శాలివాహన శకము వచ్చిన దగుచుండగా, సురాగ్నిచందోనః =
సురా ౩౩, అగ్ని ౩, చంద ౧, (౧౩౩౩) ఊనః = తీసివేసి, ఆశేషమును, అర్చైః =

* నోటు॥ వర్తమాన మష్టిలో ప్రభవ సం॥ మొ॥ త్రియవత్సరాంతమువఱకును
ఇప్పుడు ౨౪ చే గుణించునది. శివస్మృతి ప్రతిప్రభవాది త్రియాంత పర్యంతమును ౨౪ లో
నొక్క కటి చేర్చుటని అయిన సంఖ్యతో ౬౦ ని గుణించునది. యిప్పుడు ౨౪ చే
గుణించవలెనుట.

౧౨చే, అభ్యస్తః=గుణించి, అగుణించిన మొత్తమునందు, మాసయుక్=చైత్రాదిగతమాసములను
చేర్చి, ఆ మొత్తముగాక, ఆ మొత్తమును మఱియొకచోట, పృథక్=జేటుగానొక ప్రతినుంచి,

శ్లో॥ త్రిఘ్నస్వాష్ట్యాద్భివేత్తోంతై ర్యుక్తశ్శరశశాంకయుక్ ॥

టీక॥ త్రిఘ్నః - ౩, మూడుచే దానిని గుణించి, స్వా - ఆప్రతిని జేటుగానుంచి,
అష్టాద్భి వేత్తోంతై ర్యుక్తః - అష్టా ౮, అద్భి ౪, వేత్తా ౨, (౨౪౦) చేత భాగించిన
లబ్ధము, త్రిఘ్నంచేసిన ప్రతియందు కూడి, శరశశాంకయుక్ = శర ౧, శశాంక ౧, (౧౧)
యుక్ = కూడి,

శ్లో॥ నాగనందాప్తసంయుక్తో దినీకృత్యం దినాన్వితః ॥

టీక॥ నాగ - ౮, నందా - ౯, (౯౮) ఆప్తః - భాగించిన లబ్ధమును, గతమాస
ములు చేర్చిన ప్రతియందు, సంయుక్తః - కూడి, దినీకృత్యం - ముప్పదిచే గుణించి,
ఆ మొత్తమునందు, దినాన్వితః - గతతిథులను గూడి,

శ్లో॥ పృథక్వాష్ట్యాభ్యైలాంతై ర్యుక్తో వేదాంగభాజితః ॥

టీక॥ పృథక్ - జేటుగా మఱియొక ప్రతి నుంచి, స్వా - యింకొక ప్రతి నుంచి,
అష్టా - ౮, అభ్య - ౪, లైల - ౭, (౭౦౮) చే భాగించినలబ్ధమును పృథక్గా నుంచుడిన
రెండవప్రతియందు, యుక్తో=కూడి, వేదాంగభాజితః=వేద-౪, అంగ-౬, (౬౪)చే భాగించి,

శ్లో॥ లబ్ధావమదితైరూన సౌమ్య్యాదిర్దినసంచయః ॥

టీక॥ లబ్ధావమదితైరూనః = వేదాంగభాజితలబ్ధము, అవమదితైః - (అవమదినములు)
ఆ అవమదినములు, ఊనః - దినాన్వితమైన ప్రతిలో తీసివేసి, ఆ తీసివేసిన మొత్తము,
సౌమ్య్యాదిర్దినసంచయః - బుధవారాది దినమొత్తంబని తెలియవలయును.

శ్లో॥ ద్యుగణంసప్తభిర్భక్తం శేషం సౌమ్య్యాదివాసరః ।
వర్జయేద్వర్జయేదేకం వారోనాయూతిచేతతః ॥

టీక॥ ద్యుగణం - ఆదినమొత్తమును, సప్తభిర్భక్తం - ఏడుచే భాగించి, ఆశేషము
సౌమ్య్యాదివాసరములని తెలియవలయును. ఆ (ద్యుగణము) వారము సరిగారాసప్తాదు, వర్జయే
ద్వర్జయేదేకం = ఏకంవర్జయేత్ - ఏకంవర్జయేత్ = అనగా ఒకటి తగ్గించడముగాని,
నొకటి చెర్చడముగాని అప్పుడు సరిచేసికోవలయును.

గణితోదాహరణము:— ఆనందనామ సంవత్సర చైత్ర శుక్ర
శుక్రవారమునకు రాబడిన శాలివాహనశక గతాబ్దములు ౧౮౩౬
సురాగ్నిశ్చందోసము అనగా ౧౩౩౩ తీసివేయుట ౧౦౦౩
సశేషము ౧౦౩

౧౦౩ దీనిని ౧౨ చే గుణించగా వచ్చినమొత్తము ౬౦౩౬
వైత్రాది గతమాసములు లేవు గనుక

(౧) ఉదాహరణము:— ౧౮౩౬ గత శాలివాహనశకమునకు
ఆనందనామ సంవత్సర చైత్ర శుక్ర ౧ శుక్రవారమునకు గతాబ్దములు.

౧౮౩౬ శాలివాహనశకము	(౨) ౧౦౩
౧౩౩౩ సురాగ్నిశ్చందోసము	౧౨
౧౦౩	౬౦౩౬

(౩) ౬౦౩౬	౪ ౬౦౩౬
౦ మాసయుక్	౩ తిథియు
౬౦౩౬	౧౮౦౦౮

౨౪౮] ౧౮౦౦౮ [౭౧	౧౮౦౦౮
౧౭౩౬	౭౧
౩౪౮	౨౮౧౭౯
౨౪౮	౧౫ శరశకాంకయుక్
౧౦౦	౧౮౦౯౪

౯౮] ౧౮౦౯౪ [౧౮౫	(౨) ౬౦౩౬
౧౮౩౦	౧౮౫
౬౪	౬౨౨౧
	౩౦ దీక్షిత్తు
	౧౮౬౬౩౦
	౧ దినాన్వేషం

* దినాన్వితమైన ప్రతి * ౧౮౬౬౩౧

నోటు|| అధిమాసము లేండు సంవత్సరములు, యెనిమిది నెలలు, ౧౬ దినములు,
౩ గడియలు, ౧౫ విభుడియలకు పునః అధిమాసము సంభవించును. ఒకానొకప్పుడు
కొంచును వ్యత్యయముగాకూడా రాబడును.

(పు) ౧౮౬౬౩౧	(స్వా) ౭౦౮] ౧౮౬౬౩౧ [౨౬౩
౨౬౩	౧౮౬౨౦౪
౧౮౬౮౪౦	౪౨౭

౬౪] ౧౮౬౮౪౦ [౨౯౨౦ అవమదినాః	* ౧౮౬౬౩౧
౧౮౬౮౪౦	౨౯౨౦
౧౪	౧౮౩౭౧౧ (ద్యుగణం)

ద్యుగణం — ౧౮౩౭౧౧ — ౭] ౧౮౩౭౧౧ [౨౬౨౪౪
౧౮౩౭౦౮

౩ శేషము వచ్చెను.

సౌమ్యవారాది ౩ శుక్రవారమనీ గ్రహించవలయును.

గడచిన ఆనందనామ సంవత్సర చైత్ర శుక్ర ౧ శుక్రవారస్య
గణితానయము.

శాలివాహనశకే గతాబ్దాః	౧౮౩౬
ఏతద్ద్రంధ ధృవాబ్దాః	౧౦౩
ఏతేషాం మాసాః	౬౦౩౬
గతమాసాః	౦
అధిమాసాః	౧౮౫
మాసాదిమాసయుతః	౬౨౨౧
వరమాస తిథిః	౧
ఏతేషాం తిథయః	౧౮౬౬౩౧
క్షయతిథయః (అవమతిథి)	౨౯౨౦
సౌమ్యవారా ద్యహర్గణాః	౧౮౩౭౧౧

ద్యుగణమును ౭ చే భా|| వచ్చినలబ్ధం ౨౬౨౪౪ శే ౩

అత్రి సౌమ్యవారాది శుక్రవారమని తాత్పర్యము.

శ్లో|| వర్జయే ద్వర్జయేదేకం వారోనాయాతిచేత్తతః ||

తా|| ద్యుగణమును ౭ చే బాలుగొనగా వారమునకు ౧ ఎచ్చు
తక్కువగా వచ్చునప్పుడు తక్కువయయ్యేనేని ౧ టి చేర్చుకొనడగును.
అధిక మయ్యేనేని ౧ తివచవలెను. ఇప్పుడు వ్యత్యస్తము లేదు గనుక
ద్యుగణములో సంస్కరించనక్కఱలేదు. ఇతిద్యుగణాధికారస్సమాప్తః.

—◆ అధిమాస ద్యుగణకము: ◆—

శ్లో॥ అధిమాసాఖ్యులభేచ యద్యేకోవ్యధిగాగతః ।

శుద్ధమాసాంతవర్యంతం త్రింశోసం ద్యుగణంస్ఫుటమ్ ॥

తా॥ అధిమాసము సంభవించునప్పుడు శుద్ధ మాసాంతవర్యం తము వచ్చు ద్యుగణమునందు 30 ని తీసివేసి అహర్గణము స్ఫుటము చేసికొనవలెననుట.

◆ ఆకృతి చతుష్కవర్ష రవిపతకానైవక్రమః ◆

శ్లో॥ ఆకృతి ద్యుగణాహ్లాప్తు శైలాబ్ధి వ్యోమభూగుణైః 300౮౮ ।

తచ్ఛేషా త్సురసేంద్రాప్తం (౧౮౬౧) చతుష్కవర్షశేషతః ।

భవేదర్థాజ్ఞరామాప్తం (3౬౫) వర్షంశేషో రవేపదమ్ ॥

తా॥ ద్యుగణమనగా అహర్గణమును (300౮౮) దీనిచే భాగించినలబ్ధము ఆకృతినొజ్జ యనబడును. ఆశేషమును (౧౮౬౧) చే భాగించినలబ్ధము చతుష్కవర్షమనబడును. ఆశేషమును (3౬౫)చేభాగించినలబ్ధము వర్షమనబడును. ఆశేషము రవిపదకమని తెలియవలయును. ఉద॥ గణచిన ఆనందనామ సం॥ చైత్ర శుక్ల శుక్రవాసరము

సకు రాబడిన ద్యుగణము ... ౧౮౩2౧౧.

శైలాబ్ధివ్యోమభూగుణైః 300౮౮] ౧౮౩2౧౧ [గ్రీ ఆకృతి

౧౫౫౩౩౫

కురసేంద్రాప్తం ౧౮౬౧) ౨౮౨౬ (౧౮ చతుష్కం

౧౮౬౧

శేషం ౧3౮౬

౧3౮౬౬

౧3౧౮౮

అర్థాంగరామాప్తం 3౬౫) 2౧2 (౧ వర్షము

3౬౫

శేషం 3౫౨ రవిపదకము

సో॥ ఆహ్లాదియందును, పదికాదియందును తీసిగి ద్యుగణముచేసి పంచాంగము గుణింపవలయు ననుట. ఇది శిష్యాచార సాంప్రదాయము.

◆ ర వి స్వ భృ వ మ్ ◆

శ్లో॥ రవేర్ధ్రవ స్తర్కయమా శైలవేదా నవాశ్వినః । ఆకృత్యాఖ్యో ద్విగుణితో భజేన్నంద తురంగమైః । ఫలంతు నాడికాద్యంచ ధ్రువేర్కస్యచ యోజయేత్ । చతుష్కసంజ్ఞకం నందై ర్హత్వానాగ శరైర్భజేత్ । ఫలంతు నాడికాద్యంచ ధ్రువేర్కస్య విశోధయేత్ । వర్షాహ్వయశ్చంద్రగుణై ర్హత్వాశైల యమైర్భజేత్ । ఫలంతు నాడికా ద్యంచ ధ్రువేర్కస్య విశోధయేత్ । సస్కృతస్థైర్ధ్రవముణై ధ్రువస్యా తస్విధ్రువోరవేః ॥

శ్లో॥ రవేర్ధ్రవ స్తర్కయమా ౨౬. శైలవేదా ౮2 నవాశ్వినః ౨౯. (౨౬, ౮2, ౨౯, ౦) ఆకృత్యాఖ్యో ద్విగుణితో భజేన్నందతురంగ 2౯ మైః । ఫలంతు నాడికాద్యంచ ధ్రువేర్కస్యచయోజయేత్ । చతుష్క సంజ్ఞకంనందై ర్హత్వానాగశరై ర్భజేత్ । ఫలంతు నాడికా ద్యంచ ధ్రువేర్కస్య విశోధయేత్ । వర్షాహ్వయ శ్చంద్రగుణై 3౧ ధ్రువేర్కస్య విశోధయేత్ । ఫలంతునాడికాద్యంచ ధ్రువేర్కస్య ర్హత్వాశైలయమై ౨2 ర్భజేత్ । ఫలంతునాడికాద్యంచ ధ్రువేర్కస్య విశోధయేత్ । సస్కృతస్థైర్ధ్రవముణై ధ్రువస్యా తస్విధ్రువోరవేః ॥

శ్లో॥ రవేర్ధ్రవ స్తర్కయమా శైలవేదా నవాశ్వినః ॥

రవేః సూర్యునియొక్క, ధ్రువః పూర్వస్వధ్రువము, తర్క-౬ యమ - ౨ అనగా ౨౬, శైలవేదా నవాశ్వినః = శైల - 2, వేదా - ౮ (౮2) నవా - ౯, అశ్విన-౨, అనగా ౨౯, ధ్రువము ౨౬, ౮2, ౨౯, ౦.

శ్లో॥ ఆకృత్యాఖ్యం ద్విగుణితం భజేన్నంద తురంగమైః ॥

టీక॥ ఆకృత్యాఖ్యం = ఆకృతిని, ద్విగుణితం = రెంటిచేతగుణించి, భజేన్నంద తురంగమైః = నంద - ౯, తురంగ - 2 (2౯) చే, భజేత్ = భాగించవలెననుట.

శ్లో॥ ఫలంతు నాడికాద్యంచ ధ్రువేర్కస్యచ యోజయేత్ ॥

టీక॥ పైన చెప్పిన 2౯చే భాగించిన, నాడికాదిఫలంతు-గడియా విధుడియా లిప్తాది ఫలమేతే, ధ్రువేర్కస్యచ యోజయేత్ = సూర్య

స్వధృవమునందు కలుపవలెను. అనగా (౨౬, ౪౭, ౨౯, ౦) లో నాడికాదిగా చేర్చవలయును.

శ్లో॥ చతుష్క-సంజ్ఞకంనందై ర్హత్వానాగ శరైర్భజేత్ |
ఫలంతు నాడికాద్యంచ ధృవేర్కస్య విశోధయేత్ ||

టీక॥ చతుష్క సంజ్ఞకం = చతుష్క మను పేరుగల దానిని, నందైః - ౯ చేత, హత్వా - గుణించి, నాగశరైర్భజేత్ - (గి) చేత భాగింపవలయును, నాడికాది - గడియాదిగా రాబడిన, ఫలంతు - ఫలమైతే, ధృవేర్కస్య - సూర్యునియొక్క ధ్రువము దనగా ఆకృతిఫల సంస్కృతరవిలో, విశోధయేత్ - తీసివేయవలెననుట.

శ్లో॥ వర్షాహ్వయశ్చంద్రగుణై ర్హత్వాశైల యమైర్భజేత్ |
ఫలంతు నాడికాద్యంచ ధృవేర్కస్య విశోధయేత్ ||

టీక॥ వర్షాహ్వయ శ్చంద్రగుణైః = వెనుక రాబడిన వర్షమును, శ్చంద్రగుణైః = ౩౦ చే, హత్వా - గుణించి, శైల యమైర్భజేత్ = ౨౭ చే భాగించవలెననుట, ఫలంతు నాడికాదిగా రాబడిన, ఫలమైతే చతుష్క-ఫలసంస్కృత రవిధృవములో, విశోధయేత్ - తీసివేయవలెననుట.

శ్లో॥ సంస్కృతస్థైర్ధనముణైః ధ్రువస్యా స్వధృవో రవేః ||

తా॥ ఆకృతి చతుష్క-వర్ష ఫలము సూర్య స్వధృవముందు క్రమ విధిగా ధనముణములప్రకారము సంస్కరింపవలెననుట.

ఉదాహరణము:- ఆనందనామ సం॥ చైత్ర శుక్ల ౧ శుక్రవారమునకు రాబడినద్యుగణము (౧౮౩౭౧౧) వీనివలనరాబడిన ఆకృతిగి, చతుష్కం ౧౯, వర్షము ౧.

	న.	ఘ.	వి.	లి.
రవి పూర్వస్వధృవం	౨౬	౪౭	౨౯	౦
ఆకృతిఫలం (ధనం)		౦	౭	౩౬
గి ఆకృతి * ఆకృతిఫల సంస్కృతరవి:	౨౬	౪౭	౩౬	౩౬

	న.	ఘ.	వి.	లి.
రవి స్వధ్రువం	౨౬	౪౭	౨౯	౦
(గి) ఆకృతిఫలం-ధనం		౦	౭	౩౬
ఆకృతిఫల సంస్కృతరవి:	౨౬	౪౭	౩౬	౩౬
(౧౯) చతుష్క-ఫలం-ముణం		౨	గి	గి ౩
చతుష్క-ఫల సంస్కృతరవి:	౨౬	౪౪	౩౯	౪౩
(౧) వర్షం-వర్ష ఫలం-ముణం		౧	౪	గి ౩
వర్ష ఫల సంస్కృతరవి:	౨౬	౪౩	౩౦	గి ౦

(ఇదియే రవి స్ఫుట స్వధృవం)

—* అథ అమిత ప్రమిత వృత్త చంద్ర పదకానై నక్రమః *

శ్లో॥ అమితం ద్యుగణాదాహుం నందాప్త పవన గ్రహైః | శేషాదవాహు ప్రమితం నవాద్ది రదనై స్తథా | శేషా న్నాగజనై రప్సృతం తతశ్చేషో విధోఃపదమ్ ||

తా॥ ముందుగా ద్యుగణమును బెట్టి, నందాప్త పవన గ్రహైః (౯గి౧౯) చే భాగించిన లబ్ధము అమితము, ఆశేషమును నవాద్ది రదనై స్తథా (౩౨౭౯ చే భాగించిన లబ్ధము ప్రమితము, ఆశేషమును నాగజనై రప్సృతం (౨౪౮) చే భాగించిన లబ్ధము వృత్తము, ఆశేషము చంద్రపదకమని తాత్పర్యము.

ఉదాహరణము:- గడిచిన ఆనందనామ సంవత్సర చైత్ర శుక్ల ౧ శుక్రవారమునకు రాబడిన ద్యుగణము ... ౧౮౩౭౧౧

౯గి౧౯) ౧౮౩౭౧౧ (౧౯ అమితం

౧౮౨౧౯౧

౩౨౭౯) ౧గి౨౦ (౦ ప్రమితం

౦౦౦౦

౨౪౮) ౧గి౨౦ (౬ వృత్తం

౧౪౮౮

౩౨ చంద్రపదకం

—* చంద్రస్వధ్రువమ్ *—

శ్లో॥ చంద్రస్వ తర్కనేతాణి నాగపక్ష వియచ్చరాః । అమితం పృథగ్భూషణం నై నాజ్ఞ విలోచనైః । భజేల్లభ్యో నితంభాద్యం శోధ్యం హిమకరద్రువే । ప్రమితం వసునేత్రఘ్నం భజేచ్ఛంద్ర తురంగమైః । ఫలాతు భాదికంచైవ యోజ్యం హిమకరద్రువే । వృత్తా ద్విగుణితం ద్విస్థా చన్ద్రాక్షిఘ్నం జనేషుభిః । భజేల్లభ్యయతంభాద్యం యోజ్యం హిమకరద్రువే । ఏతైఃకృతైర్లస్వధనై ర్ధృవస్యా త్వధ్రువో విధోః ॥

శ్లో॥ చంద్రస్వ తర్కనేతాణి (౨౬) నాగపక్ష (౨౭) వియచ్చ (౨౮) రాః । అమితం పృథగ్భూషణం (౨౯) ఘ్నం నై నాజ్ఞవిలోచనైః (౩౦) భజేల్లభ్యో నితంభాద్యం శోధ్యం హిమకరద్రువే । ప్రమితం వసునేత్ర (౩౧) ఘ్నం భజేచ్ఛంద్ర తురంగ (౩౨) మైః । ఫలాతు భాదికంచైవ యోజ్యం హిమకరద్రువే । వృత్తా ద్విగుణితం (౩౩) ద్విస్థా చన్ద్రాక్షి (౩౪) ఘ్నం జనేషుభిః (౩౫) భజేల్లభ్యయతంభాద్యం యోజ్యం హిమకరద్రువే । ఏతైఃకృతైర్లస్వధనై ర్ధృవస్యా త్వధ్రువో విధోః ॥

టీక॥ చంద్రస్వ - చంద్రునియొక్క, ధ్రువః - ధ్రువము, తర్క - ౬, నేతాణి - ౨, మొత్తము (౨౬) నాగ - ౪, పక్ష - ౨, అనగా (౨౭) వియచ్చరాః - ౯, అనగా చంద్ర స్వధ్రువము * ౨౬-౨౮-౯-౦.

అమితం - అమిత సంఖ్యను, పృథక్ - ఘటియొక ప్రతిని బెట్టి, ఋక్షఘ్నం - ౨౮ చే గుణించి, నై నాజ్ఞవిలోచనైః - ౨౯ చేత, భజేత్ - భాగించిన, లబ్ధం - లబ్ధమును, ఊనితం - తీసివేయవలయును. అట్లు తీసివేయగా మిగిలినలబ్ధము, హిమకరద్రువే - చంద్రధ్రువమందు, శోధ్యం - నక్షత్రాదిగా, సంస్కరించవలెను. అనగా తివచవలెను.

ప్రమితం - ప్రమితమును, వసునేత్రఘ్నం - ౩౧ చే గుణించి, చంద్రతురంగమైః - ౩౨ చే, భజేత్ - భాగించవలయును. ఫలాతు - ఫలమైతే, హిమకరద్రువే - చంద్రస్వధ్రువమందు, యోజ్యం - కల్పవలె నుట, వృత్తా - వృత్తమును, ద్విగుణితం - రెంటిచేగుణించి, ద్విస్థా - మఱియొక ప్రతిని బెట్టి, చంద్రాక్షిఘ్నం - ౩౪ చే గుణించి, జనేషుభిః -

గీ॥ ర చే భాగించిన లబ్ధము మొదటిప్రతిలో నక్షత్రాదిగాకల్పి, హిమ కరద్రువే - చంద్రధ్రువమందు, యోజ్యం - కల్పవలెను. ఈప్రకారము చంద్రధ్రువ సంస్కారము తెలియవలయును. (ఘ్నం - అనగా గుణించుటయని యభిప్రాయము.) అనగా,

గడచిన ఆనందనామసంవత్సర చైత్ర శుక్ల ౧ శుక్రవారమునకు రాబడినమ్యగణం (౧౮౩౭౧౧) యందుకు అమితం (౧౯) ప్రమితం (౧) వృత్తా (౬) చంద్రపదకం (౩౨) ఏతద్గ్రంథోక్త చంద్ర స్వధ్రువము ౨౬-౨౮-౯-౦.

—* అత్రి [౧] అమితసంస్కారమ్ *—

[౧౯] అమితమును ౨౮ చే గుణించి, ౨౬ చేత భాగించ వలెను. ఆ భాగించిన లబ్ధము నొకచోట వాసికొనవలయును. ఆశేష మును ౬౦ చే గుణించి ౨౬ చేత భాగించిన లబ్ధము నొకచోట వ్రాసికొనవలెను. ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి, ౨౬ చేత భాగించగా వచ్చిన లబ్ధము నొకచోట వ్రాసికొనవలయును. ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి, ౨౬ చేత భాగించవలెను. ఇచ్చట గణితాగతముగా వచ్చిన అమితఫలం నక్షత్రాదిగా ఋణం చేయవలయును. అనగా తీసివేయవలయును. చంద్రస్వధ్రువమందు చంద్రస్వధ్రువము నక్షత్రాదిగా ౨౬-౨౮-౯-౦.

—* అత్రి [౨] ప్రమితసంస్కారమ్ *—

ప్రమితమును ౨౮ చే గుణించి, ౭౧ చే భాగించిన లబ్ధమును ఒకచోట వ్రాసికొనవలెను. ఈలబ్ధము నక్షత్రసంఖ్య, ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి ౭౧ చే భాగించినలబ్ధం ఘటికలు, ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి ౭౧ చేత భాగించినలబ్ధం విఘటికలు, ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి ౭౧ చే భాగించగా వచ్చిన లబ్ధం లిప్తలు. ఇచ్చట గణితాగతముగా రాబడినమొత్తమును అమితఫల సంస్కృతచంద్రునిలో నక్షత్రాదిగా ధనం చేయవలెను.

—* అత్ర [3] వృత్త సుస్కారమ్ *—

గణితాగతముగా రాబడిన వృత్తమును ౨ చే గుణించి ఆగుణించిన మొత్తమును ఒకచోట వేటుగా నుంచుకొని ౨౧ చేత గుణించి గీతర చే భాగించినలబ్ధు నక్షత్రములు, ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి గీతర చే భాగించినలబ్ధు ఘటికలు, ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి గీతర చే భాగించిన లబ్ధు విఘటికలు, ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి గీతర చే భాగించగా వచ్చిన లబ్ధు లిప్తలు. ఇచ్చట రాబడిన నక్షత్ర ఘడియ విఘడియా లిప్తలు నక్షత్రాదిగా ధనం చేసికొనవలయును. అనగా కూడవలె ననుట.

అమితం ౧౯, ప్రమితం [౦] వృత్తం ౬,

అమితం పృథక్రీతి

౧౯ ౦ ౦ ౦

అమితఫలం ఋణం

౧ ౫౭ ౨౦ ౫౧

౧౭ ౨ ౩౧ ౯

చంద్రస్వధృవమ్.

౨౬ ౨౦ ౯ ౦

౧౭ ౨ ౩౧ ౯

౯ ౨౬ ౩౭ ౫౧ అమితఫల సంస్కృతచంద్రః

౦ ౦ ౦ ౦ [౧] ప్రమితం [౦] వచ్చినదిగాన

౯ ౨౬ ౩౭ ౫౧ ప్రమితఫల సంస్కృతచంద్రః

వృత్తం ౬ కి ద్విగుణితంచేయగావచ్చినది-

౧౨ ౦ ౦ ౦

౦ ౧౫ ౬ ౫౨ వృత్త ఫ-సం-ధనం

౧౨ ౧౫ ౬ ౫౨

౯ ౨౬ ౩౭ ౫౧

౧౨ ౧౫ ౬ ౫౨

వృ-ఫ-సం-చంద్ర-

...

౨౧ ౪౧ ౪౪ ౪౩

మచిలీపట్టణస్య దేశాంతరఫలం విఘటికాది ఋణం

౩౩ ౪

చంద్రస్య స్ఫుటస్వధృవః-

౨౧ ౪౧ ౧౧ ౩౯

—* అథ దేశాంతర సుస్కార క్రిమిః *—

శ్లో॥ గోలకొండ పురస్యాధ్వయోజనా నిఖమేదినీ (౧౦) (ఖా) (మేదినీ ౧) చత్వారింశద్వీజనాని (౨౪) కుండినీ నగరస్యచ । మచిలీపట్టణ స్యాధ్వయోజనాని రసాంబుధిః । ర౬ (రస ౬) అంబుధిః ౪) శ్రీమద్రాజమహేంద్రస్య పంచాశద్ద్వీజనానిచ । ఏతేభూమధ్య రేఖాయాః పూర్వసంజ్ఞాః ప్రక్షిప్తతాః । తత్సంజ్ఞాకా వినిషీప్యగజైకాప్తా వినాడికాః । (గజ ౮) (ఏక ౧) తద్వినాడ్యాదికంచార్య స్వధృవేచ విశోధయేత్ । తత్సంజ్ఞాకా వినిషీప్య విశ్వ(౧౩) ఘ్నంచగజైకహృత్ । (గజ ౮) (ఏక ౧) ఫలం వినాడికాశ్చంద్ర స్వధృవేచ విశోధయేత్ ॥

టీ॥ గోలకొండపురస్య = గోలకొండ పట్టణముయొక్క, అధ్వ = మార్గము, నిఖమేదినీ = ఖం = మేదినీ = అనగా భూమి ౧ మొత్తము (వది) యోజనాని = యోజనములు, స్యాత్ = అగును. కుండినీనగరస్య = కుండినీ నగరమునకై తే, చత్వారింశ = ౨౪, యోజనాని = యోజనములు, స్యాత్ = అగును. మచిలీపట్టణస్య = మచిలీపట్టణమునకైతే, రసాంబుధిః = (ర౬) యోజనాని = యోజనములు, స్యాత్ = అగును. ఏతే = ఈ చెప్పబడినవి, భూమధ్య రేఖాయాః = భూమధ్య రేఖయొక్క, పూర్వసంజ్ఞాః = పూర్వసంజ్ఞయని, ప్రక్షిప్తతాః = చెప్పబడిన. తత్సంజ్ఞాకా = నూర్వసంజ్ఞాకా అయా దేశ యోజనములను గ్రహించి, వినిషీప్య = ఉంచి, గజైకాప్తావినాడికాః = ౧౮చేత, అప్తం = భాగింపబడిన, లబ్ధం = లబ్ధము, వినాడికాః = వినాడికలు, అర్కస్వధృవే = నూర్వస్వధృవమందు, విశోధయేత్ = తీసివేయవలెను. క్రిమతు = శోభాయుక్తమైన, రాజమహేంద్రస్య = రాజమహేంద్రవరంనకైతే, పంచాశత్ = ౫౦ యాభైయోజనములు, స్యాత్ = అగును.

చంద్రవరుః— తత్సంజ్ఞాకా = ఆయా యోజనములను, వినిషీప్య = ఉంచి, విశ్వఘ్నంచ = ౧౩ చే గుణించి, గజైకహృత్ = ౧౮ చేత భాగించిన, లబ్ధఫలము = లబ్ధ ఫలము, చంద్రస్వధృవే = చంద్ర స్వధృవమందు, విశోధయేత్ = తీసివేయవలెను.

కించ॥ శ్లో॥ శ్రీకైలవింధ్యాచలమధ్యదేశే శ్రీకృష్ణరేణ్యాశిత పుణ్యదేశే । శ్రీకుండినీనామపురాధ్య కొండపల్లినగర్యాభువిరేజతుర్యే । భూరేఖకాప్రాక్తి సత గోలకొండ పురస్య దిక్సంజ్ఞాక్ ౧౦ యోజనాని । భూరేఖకాప్రాక్తి సత కొండపల్లీపురస్య చాధ్యాకధితః ఖవేదా । ౪౦ ॥ చత్వారింశద్వీజనాంతే మయాధ్యా త్మ రేఖాయాః పూర్వ భాగే నగర్యాః షట్త్రింశోర్ధ్వత్ర్యం గుళైర్వాత్ భాస్యాచ్చిధా న్తాః కుండినీ కొండపల్యాః ॥

భూరేఖకు, పాక్షిచ్ఛిమ దేశాంతర స్థిత యోజనములు

—♦ దెలి పెడి చక్రము ♦—

[illegible]

1 - 2 దేవోజనములు హెచ్చు తక్కువలున్నయెడల ఆయా జోనులవారు శరి

చేసుకుని పంచాంగము చేసికొనవలెను. ఇది శిష్టాచారము.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

— ၁၁၁ —

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

— ७६ —

०५	०६	०७	०८	०९	१३	१४	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

12	12	:	:	:	:	:	:	:	:
23	23	:	:	:	:	:	:	:	:

68

20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20

№ п/п	№ п/п	№ п/п	№ п/п	№ п/п	№ п/п	№ п/п	№ п/п	№ п/п	№ п/п
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

[illegible][illegible]

১২
 ১৩
 ১৪
 ১৫
 ১৬
 ১৭
 ১৮
 ১৯
 ২০
 ২১
 ২২
 ২৩
 ২৪
 ২৫
 ২৬
 ২৭
 ২৮
 ২৯
 ৩০
 ৩১
 ৩২
 ৩৩
 ৩৪
 ৩৫
 ৩৬
 ৩৭
 ৩৮
 ৩৯
 ৪০
 ৪১
 ৪২
 ৪৩
 ৪৪
 ৪৫
 ৪৬
 ৪৭
 ৪৮
 ৪৯
 ৫০
 ৫১
 ৫২
 ৫৩
 ৫৪
 ৫৫
 ৫৬
 ৫৭
 ৫৮
 ৫৯
 ৬০
 ৬১
 ৬২
 ৬৩
 ৬৪
 ৬৫
 ৬৬
 ৬৭
 ৬৮
 ৬৯
 ৭০
 ৭১
 ৭২
 ৭৩
 ৭৪
 ৭৫
 ৭৬
 ৭৭
 ৭৮
 ৭৯
 ৮০
 ৮১
 ৮২
 ৮৩
 ৮৪
 ৮৫
 ৮৬
 ৮৭
 ৮৮
 ৮৯
 ৯০
 ৯১
 ৯২
 ৯৩
 ৯৪
 ৯৫
 ৯৬
 ৯৭
 ৯৮
 ৯৯
 ১০০

సత్వ తాత్పర్య క ర వి ప ద కా ని .

పదక.	సత్వ.	ఘడియ.	విఘ.	గతి.	ఘ.	విఘ.	విసార్థ.	ఘ.	విఘ.
౧౮	౧	౧౮	గతి	...	౪	౨౧	...	౧౫	౩౨
౧౯	౧	౨౩	౨౧	...	౪	౨౧	...	౧౫	౩౪
౨౦	౧	౨౨	౪౨	...	౪	౨౧	...	౧౫	౩౯
౨౧	౧	౩౨	౩	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౦
౨౨	౧	౩౬	౨౪	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౨
౨౩	౧	౪౦	౪౫	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౩
౨౪	౧	౪౫	౨	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౪
౨౫	౧	౪౯	౨౮	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౫
౨౬	౧	౫౩	౪౯	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౬
౨౭	౧	౫౮	౧౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౭
౨౮	౧	౬	౩౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౮
౨౯	౧	౧౧	౫౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౪౯
౩౦	౧	౧౫	౧౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౦
౩౧	౧	౧౫	౩౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౧
౩౨	౧	౧౯	౫౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౨
౩౩	౧	౨౪	౧౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౩
౩౪	౧	౨౮	౩౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౪
౩౫	౧	౩౨	౪౯	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౫
౩౬	౧	౩౭	౮	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౬

౧౫౩ - ౧౫౪

౧౫౩ - ౧౫౪

సత్వ తాత్పర్య క ర వి ప ద కా ని .

పదక.	సత్వ.	ఘడియ.	విఘ.	గతి.	ఘ.	విఘ.	విసార్థ.	ఘ.	విఘ.
౩౭	౧	౪౧	౨౭	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౭
౩౮	౧	౪౫	౪౬	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౮
౩౯	౧	౫౦	౬	...	౪	౨౧	...	౧౫	౫౯
౪౦	౧	౫౫	౨౫	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౦
౪౧	౧	౫౮	౪౪	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౧
౪౨	౧	౬౩	౩	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౨
౪౩	౧	౬౮	౩౯	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౩
౪౪	౧	౭౩	౫౭	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౪
౪౫	౧	౭౮	౧౫	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౫
౪౬	౧	౮౩	౩౩	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౬
౪౭	౧	౮౮	౫౧	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౭
౪౮	౧	౯౩	౧౦	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౮
౪౯	౧	౯౮	౨౮	...	౪	౨౧	...	౧౫	౬౯
౫౦	౧	౧౦౩	౪౫	...	౪	౨౧	...	౧౫	౭౦
౫౧	౧	౧౦౮	౬	...	౪	౨౧	...	౧౫	౭౧
౫౨	౧	౧౧౩	౨౮	...	౪	౨౧	...	౧౫	౭౨
౫౩	౧	౧౧౮	౪౫	...	౪	౨౧	...	౧౫	౭౩
౫౪	౧	౧౨౩	౬	...	౪	౨౧	...	౧౫	౭౪
౫౫	౧	౧౨౮	౨౮	...	౪	౨౧	...	౧౫	౭౫

౧౫౩ - ౧౫౪

౧౫౩ - ౧౫౪

२५
२४
२३
२२
२१
२०
१९
१८
१७
१६
१५
१४
१३
१२
११
१०
९
८
७
६
५
४
३
२
१

పదక.	సత్య.	భూమియ.	విఘ్న.	గతి.	ఘ్న.	విఘ్న.	దినార్థ.	ఘ్న.	విఘ్న.	పాండియ.	వర్షాంతర.
అం౮	గగ్గ	౪	౩౪	...	౪	౩౦	...	గర	అతి	గ౮	౯౦
అం౯	గగ్గ	౯	౪	...	౪	౩౨	...	గర	అం	గ౮	౯౨
అం౧౦	గగ్గ	౧౩	౩౭	...	౪	౩౨	...	గర	అతి	గ౮	౯౪
అం౧౧	గగ్గ	౧౮	౪౦	...	౪	౩౨	...	గర	గ౮	గ౮	౯౬
అం౧౨	గగ్గ	౨౨	౪౧	...	౪	౩౨	...	గర	గ౮	గ౮	౯౮
అం౧౩	గగ్గ	౨౭	౪౩	...	౪	౩౨	...	గర	గ౮	గ౮	౧౦౦
అం౧౪	గగ్గ	౩౧	౪౬	...	౪	౩౨	...	గర	గగ్గ	గ౮	౧౦౩
అం౧౫	గగ్గ	౩౬	౪౮	...	౪	౩౨	...	గర	గర	గ౮	౧౦౪
అం౧౬	గగ్గ	౪౦	౪౧	...	౪	౩౨	...	గర	గ౮	గ౮	౧౦౭
అం౧౭	గగ్గ	౪౪	౪౩	...	౪	౩౩	...	గర	గ౮	గ౮	౧౧౦
అం౧౮	గగ్గ	౪౯	౪౬	...	౪	౩౩	...	గర	గ౮	గ౮	౧౧౨
అం౧౯	గగ్గ	౫౪	౪౯	...	౪	౩౩	...	గర	గ౮	గ౮	౧౧౬
అం౨౦	గగ్గ	౫౯	౫౧	...	౪	౩౩	...	గర	౯	గగ్గ	౧౧౭
అం౨౧	గ౬	౩	౩౪	...	౪	౩౩	...	గర	౮	గగ్గ	౧౧౮
అం౨౨	గ౬	౮	౪	...	౪	౩౩	...	గర	౭	గగ్గ	౧౧౯
అం౨౩	గ౬	౧౨	౪౨	...	౪	౩౩	...	గర	౬	గగ్గ	౧౨౦
అం౨౪	గ౬	౧౭	౪౪	...	౪	౩౩	...	గర	౫	గర	౧౨౩
అం౨౫	గ౬	౨౧	౪౯	...	౪	౩౪	...	గర	౪	గర	౧౨౪
అం౨౬	గ౬	౨౬	౫౩	...	౪	౩౪	...	గర	౩	గర	౧౨౬

25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

[illegible]

२५ अक्षरं चैव त्रयम् ।

[illegible]

২৪
২৫
২৬
২৭
২৮
২৯
৩০
৩১
৩২
৩৩
৩৪
৩৫
৩৬
৩৭
৩৮
৩৯
৪০
৪১
৪২
৪৩
৪৪
৪৫
৪৬
৪৭
৪৮
৪৯
৫০
৫১
৫২
৫৩
৫৪
৫৫
৫৬
৫৭
৫৮
৫৯
৬০
৬১
৬২
৬৩
৬৪
৬৫
৬৬
৬৭
৬৮
৬৯
৭০
৭১
৭২
৭৩
৭৪
৭৫
৭৬
৭৭
৭৮
৭৯
৮০
৮১
৮২
৮৩
৮৪
৮৫
৮৬
৮৭
৮৮
৮৯
৯০
৯১
৯২
৯৩
৯৪
৯৫
৯৬
৯৭
৯৮
৯৯
১০০

పదక.	సత.	ఘడియ.	విఘ.	గతి.	ఘ.	విఘ.	దీనార్థ.	ఘ.	విఘ.	పాద్యం.	పర్యాంకం.
అక్షర	౧౯	౨౦	౫౦	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౧౯	౨౫	౨౭	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౧౯	౩౦	౪	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౧౯	౩౪	౪౦	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౧౯	౩౯	౧౬	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౧౯	౪౩	౫౩	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౧౯	౪౮	౨౯	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౧౯	౫౩	౬	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౧౯	౫౭	౪౨	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౨	౧౮	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౬	౫౫	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౧౦	౩౦	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౧౬	౭	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౨౦	౪౩	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౨౫	౨౦	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౨౯	౫౬	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౩౪	౩౨	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౩౯	౩౨	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦
అక్షర	౨౦	౪౩	౪	...	౪	౩౬	...	౦౩	౪౬	౦	౧౬౦

న ర క ం తీ ర్ వ ము .

[illegible]

పదము.	సూక్.	భుజియ.	విభు.	గతి.	భు.	విభు.	దేశార్థ.	భు.	విభు.
3౪౪	ఉ	౧౦	౪	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౪౫	ఉ	౧౪	3౬	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౪౬	ఉ	౧౯	౦	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౪౭	ఉ	౨౩	౨౭	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౪౮	ఉ	౨౭	౪౩	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౪౯	ఉ	౩౨	౧౯	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౬౦	ఉ	3౬	౪౫	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౬౧	ఉ	౪౧	౧౧	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౬౨	ఉ	౪౫	3౬	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౬౩	ఉ	౪౦	౦	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౬౪	ఉ	౪౪	ఉ	...	౪	ఉ	...	గో	౪
3౬౫	ఉ	౪౮	౪౧	...	౪	ఉ	...	గో	౪

22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

၆၂
၆၃
၆၄
၆၅
၆၆
၆၇
၆၈
၆၉
၇၀
၇၁
၇၂

[illegible]

నక్షత్రాత్మక చంద్ర పదకాని.

పదక.	నక్ష.	ఘడి.	విఘ.	గతి.	ఘ.	విఘ. వృత్తం.	సంఖ్య.	పదక.	నక్ష.	ఘడి.	విఘ.	గతి.	ఘ.	విఘ. వృత్తం.	సంఖ్య.
౧౮౦	౧౫	౧౩	౫౧	౫	౬౨	౨౦	౯౮	౧౯౮	౬	౫౩	౫	౫౩	౫	౧౫	౧౫౫
౧౮౧	౧౬	౧౬	౩౮	౫	౬౩	౨౦	౯౮	౧౯౯	౭	౧౩	౫	౫౩	౫	౧౫	౧౫౫
౧౮౨	౧౭	౨౦	౧౨	౫	౬౩	౧౬	౧౩౮	౨౦౦	౮	౩౦	౫	౫౩	౫	౧౫	౧౫౫
౧౮౩	౧౮	౨౫	౧౯	౫	౬౪	౨౪	౧౪౭	౨౦౧	౯	౩౧	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౮౪	౧౯	౨౮	౪౬	౫	౬౪	౩౩	౧౫౫	౨౦౨	౧౦	౧౯	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౮౫	౨౦	౩౩	౧౪	౫	౬౪	౩౫	౧౫౫	౨౦౩	౧౧	౫౫	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౮౬	౨౧	౩౭	౧౩	౫	౬౪	౩౫	౧౫౫	౨౦౪	౧౨	౫౫	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౮౭	౨౨	౪౧	౧౦	౫	౬౫	౩౭	౧౩౧	౨౦౫	౧౩	౫౫	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౮౮	౨౩	౪౪	౮	౫	౬౫	౩౭	౧౩౧	౨౦౬	౧౪	౫౫	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౮౯	౨౪	౪౬	౧౩	౫	౬౦	౨౭	౭౩	౨౦౭	౧౫	౫౩	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౯౦	౨౫	౪౭	౧౪	౫	౬౦	౨౮	౩౩	౨౦౮	౧౬	౫౫	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౯౧	౨౬	౪౭	౭	౫	౫౯	౨౭	౦	౨౦౯	౧౬	౫౫	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౯౨	౨౭	౪౫	౪౫	౫	౫౯	౨౭	౩౩	౨౧౦	౧౭	౫౫	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౯౩	౨౮	౪౩	౪౩	౫	౫౭	౨౮	౬౫	౨౧౧	౧౮	౬	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౯౪	౨౯	౩౯	౫౫	౫	౫౫	౫౯	౯౮	౨౧౨	౧౯	౬	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౯౫	౩౦	౩౫	౩౮	౫	౫౫	౫౯	౧౦౨	౨౧౩	౨౦	౧౦	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౯౬	౩౧	౩౦	౨౪	౫	౫౪	౫౯	౧౩౧	౨౧౪	౨౧	౧౫	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫
౧౯౭	౩౨	౨౪	౪౭	౫	౫౪	౫౯	౧౪౭	౨౧౫	౨౨	౪౩	౫	౫౩	౫	౧౬	౧౫౫

౫ ౫ ౫ ౦ ౫ ౫ ౫

నక్షత్రాత్మక చంద్ర పదకాని.

పదక.	నక్ష.	ఘడి.	విఘ.	గతి.	ఘ.	విఘ. వృత్తం.	సంఖ్య.	పదక.	నక్ష.	ఘడి.	విఘ.	గతి.	ఘ.	విఘ. వృత్తం.	సంఖ్య.
౨౧౬	౨౪	౨౫	౪౩	౫	౬౨	౩	౯౮	౨౩౩	౧౩	౩౨	౧౮	౫	౬౦	౧౫	౩౩
౨౧౭	౨౫	౨౭	౪౦	౫	౬౧	౭	౫౭	౨౩౪	౧౪	౫౬	౫౬	౫	౬౦	౬౫	౬౫
౨౧౮	౨౬	౨౭	౫౧	౫	౫౯	౪౮	౨౪	౨౩౫	౧౫	౪౦	౫	౬౨	౨౦	౯౮	౯౮
౨౧౯	౨౭	౨౮	౧౨	౫	౫౭	౪౭	౮	౨౩౬	౧౬	౨౨	౫	౬౩	౬	౧౨౨	౧౨౨
౨౨౦	౨౮	౨౯	౧౫	౫	౫౭	౨౭	౪౯	౨౩౭	౧౭	౫౧	౫	౬౩	౫౬	౧౩౮	౧౩౮
౨౨౧	౨౯	౩౦	౩౦	౫	౫౬	౩౨	౮౨	౨౩౮	౧౮	౫౫	౫	౬౪	౧౯	౧౪౭	౧౪౭
౨౨౨	౩౦	౩౧	౩౬	౫	౫౫	౪౩	౧౦౬	౨౩౯	౧౯	౨౦	౫	౬౪	౩౪	౧౫౫	౧౫౫
౨౨౩	౩౧	౩౧	౫౫	౫	౫౪	౫౦	౧౩౧	౨౪౦	౨౦	౫౩	౫	౬౪	౨౯	౧౫౫	౧౫౫
౨౨౪	౩౨	౩౨	౪౪	౫	౫౪	౨౩	౧౪౭	౨౪౧	౨౧	౫౮	౫	౬౪	౩౩	౧౩౧	౧౩౧
౨౨౫	౩౩	౩౩	౪౪	౫	౫౪	౩	౧౫౫	౨౪౨	౨౩	౪	౫	౬౫	౩౭	౧౦౬	౧౦౬
౨౨౬	౩౪	౩౪	౪౪	౫	౫౪	౨౩	౧౩౮	౨౪౩	౨౪	౨	౫	౬౫	౪౫	౮౨	౮౨
౨౨౭	౩౫	౩౫	౪౪	౫	౫౪	౨౩	౧౨౨	౨౪౪	౨౫	౮	౫	౬౦	౨౮	౮	౮
౨౨౮	౩౬	౩౬	౪౪	౫	౫౪	౪౩	౯౦	౨౪౫	౨౬	౦	౫	౬౦	౨౭	౩౦	౩౦
౨౨౯	౩౭	౩౭	౪౪	౫	౫౪	౩౨	౪౦	౨౪౬	౨౭	౧	౫	౬౦	౨౭	౩౦	౩౦
౨౩౦	౩౮	౩౮	౪౪	౫	౫౪	౩౨	౪౦	౨౪౭	౨౮	౧	౫	౬౦	౨౭	౩౦	౩౦
౨౩౧	౩౯	౩౯	౪౪	౫	౫౪	౪౭	౪౦	౨౪౮	౨౯	౨	౫	౬౦	౨౭	౩౦	౩౦
౨౩౨	౪౦	౪౦	౪౪	౫	౫౪	౪౭	౪౦	౨౪౯	౩౦	౩	౫	౬౦	౨౭	౩౦	౩౦

౫ ౫ ౫ ౦ ౫ ౫ ౫

నక్షత్రాత్మక చంద్ర పదకాని.

—♦ అ థ సూ ర్య స్థు ట క్ర మః ♦—

శ్లో॥ సూర్యస్య స్వధ్రువే చైవ సూర్యస్య పదకం యుతమ్ ।
వర్షాంకాద్వర్ష గుణితా ద్విష్టమ తర్కాం శకంచయత్ । చతుష్కగుణ
వర్షాంకా స్న ఖాంబోధ్యం (౪౨౦) శకంచయత్ । శరాగ్ని ద్రిం ౭ దు ౧
పదాద్రది ౭ శరాగ్న్యం ౩ తం రవావృణం । వినాడికాసు కుర్వీత
తతోన్యత్రతు తద్ధనమ్ ॥

టీక॥ సూర్యస్య - సూర్యునియొక్క, స్వధ్రువే - స్వధ్రువము
దనఁగా దేశాంతర సంస్కార స్వధ్రువమందు, సూర్యస్య - సూర్యుని
యొక్క, పదకం - పదకమును, యుతం - కూడవలయును. వర్షాంకా
ద్వర్ష గుణితాః - వర్షాంకమును బెట్టి వర్షముచేత గుణించి, వోష్టమ
తర్కాంశకంచయత్ - వోష్టమ - ౦, తర్కా - ౬, అనఁగా (౬౦) చే
భాగింపగా వచ్చిన వినాడికలు స్వధ్రువపదకైక్యరవిలో వర్షాంకము
ధనమైతే కూడవలెను, ఋణమైతే తివచవలెను.

శ్లో॥ చతుష్కగుణ వర్షాంకా స్న ఖాంబోధ్యం శకంచయత్ ॥

తా॥ పై రవిస్వధ్రువమందు వర్షాంకమును బెట్టి చతుష్కముచే
గుణించి, (౪౨౦) చే భాగింపగా వచ్చిన వినాడికలు వర్షఫలసంస్కృత
రవిలో ధనమైతే కూడవలెను. ఋణమైతే తివచవలెను.

శ్లో॥ శరాగ్నిదుపదాద్రది శరాగ్న్యంతం రవావృణం ।

వినాడికాసుకుర్వీత తతోన్యత్రతు తద్ధనమ్ ॥

తా॥ (౧౭గి) రవిపదకముమొదలు (౩గి౭) రవిపదకమువరకు
వర్షాంకము ఋణమున్ను, మిగిలిన (౩గి౪) రవిపదకముమొదలు ౧౭ర
రవిపదకమువరకు వర్షాంకము ధనమున్ను కూడవలెను. ఈప్రకారము
సూర్యస్థుటక్రమము సంపూర్ణము.

—♦ అ థ చంద్ర స్థు ట క్ర మః ♦—

శ్లో॥ చంద్రస్య స్వధ్రువే చైవ చంద్రస్య పదకం యుతమ్ । భానోః
పదేతులిఖతం భాస్కరస్య భుజాఫలమ్ । వడశీతిపదాదప్త వష్ట్యుత్తర
శతద్వయమ్ । ఋణంవిధౌవినాడిషు చాంద్రమన్యత్ర తద్ధనమ్ । ఇందో
ర్వృత్తస్థువృత్తాంకా త్వష్ట్యంశ ప్రమితాహతాత్ । వృత్తాంకాచఖద్ధృ
త్యంశం ఋణంకుర్యాద్వివినాడిషు । సపాదాంకేషునాడ్యునః గతిశ్చే
దన్యధాధనమ్ । అమితాహతవృత్తాంకా ద్వ్యస్తంఖాజ్వరసాంశకమ్ ॥

టీక॥ చంద్రస్య - చంద్రునియొక్క, స్వధ్రువే - స్వధ్రువము
దనఁగా దేశాంతర సంస్కార స్వధ్రువమందు, చంద్రస్య - చంద్రుని
యొక్క, పదకం - పదకము, యుతం - కూడవలయును. భానోః -
సూర్యునియొక్క, పదేతు - పదకమందు, లిఖతం - లిఖించబడినటు
వంటి, భాస్కరస్య - సూర్యునియొక్క, భుజాఫలం - అనఁగా చాం
ద్రము, వడశీతిపదాత్ - ౧౬ వ సూర్యపదకము మొదలుకొని, అష్ట
వష్ట్యుత్తర శతద్వయం - ౨౬౮ పదకమువరకు, ఋణం - ఋణమును
అన్యత్ర - ౧గి పదకము మొదలు ౨౬౯ పదకమువరకు ధనమును
జరుపవలెను

శ్లో॥ ఋణంవిధౌవినాడిషు చాంద్రమన్యత్ర తద్ధనమ్ ॥

టీక॥ విధౌ - చంద్ర పదకమందు, ఋణం - అనఁగా ౨౬౯
సూర్యపదకము మొదలు ౧గి సూర్యపదకమువరకును, ధనం - ధనము,
అనఁగా చాంద్రము ధనమైతే కూడవలెను. ఋణమైతే తివచవలెను.

—♦ అ త్రా దౌ తి థి సా ధ న మ్ ♦—

శ్లో॥ ఆదిత్యహీనచంద్రస్య శేషం వ్యర్థేందు సంజ్ఞికమ్ । తద్వ్య
ర్థేందుంవినిషీప్య వష్టిఘ్నం ఘటికాన్వితం । వేదబాణైర్హస్తఫలం
తిథయః పరికీర్తితాః । తచ్ఛేషేహర్దశాదల్పే గతమేష్యం తతోధికం ॥
శేషేదివార్ధతుల్లేచే ద్వృక్తాచేష్యంక్షయేగతం । గతంచేద్యదబాణేతు
సశోధ్య మితికథ్యతే । ఏష్యంచే ద్యదబాణేతు శోధ్యమిత్యభిధీయతే ।

తద్వేదబాణహృచ్చేషం గత్తుచేతరనైర్వృత్తః అథోవినాడికాయుక్తః
షష్ఠిఘ్నం ఛేద్యమీతత్ - ఏష్యచేద్యబాణాశతు శోధ్యంషష్ఠిఘ్న
మేవచ | అథోవినాడికాయుక్తం షష్ఠిఘ్నం ఛేద్యమీతత్

టీక|| ఆదిత్యహీనచంద్రస్య - చంద్రునియొక్క స్ఫుటమునందు,
ఆదిత్యహీన - సూర్యస్ఫుటరవిని తివచగా నిలిచినది, శేషంవ్యర్థేందు
సంజ్ఞకం - శేషము వ్యర్థేందుసంజ్ఞయని చెప్పబడును. తద్వ్యర్థేందుం -
ఆవ్యర్థేందును, వినిష్ఠీప్య - నక్షత్రాదికముగా నిడుపుగా నుంచుకుని,
షష్ఠిఘ్నం - (౬౦) చె గుణించి, ఘటికాన్వితం - క్రిందఘటికలుకూడి,
(ఆమొత్తము నొకచోటనుంచి దానిని) వేదబాణైర్హృత్ఫలం - గిరచె
భాగించబడిన, లబ్ధం - లబ్ధము, పిశ్య - పిశ్యము, పిశ్యే - పిశ్యే
చెప్పబడినవనుట, తచ్చేషేహర్థలాదల్పే - ఆశేషము దినార్థముకన్న
తక్కువగా నున్నయెడల, గతం - గతమని తెలియవలెను. ఏష్య
తతోధికం - దినార్థకంటె అధికముగా నున్నయెడల ఏష్యమని చెప్ప
బడును. శేషేదినార్థతుల్యేచేత్ - వేదబాణశేషము దినార్థతుల్యముగా
నున్నప్పుడు, వృద్ధేచేష్యేక్షయేగతు - పూర్వమునుండి తిగి వృద్ధిలో
నున్నదో, లేక క్షయములోనున్నదో దానిని తేలికగాని, వృద్ధిక్షయ
ములు చేసికొనవలయును. గతచేద్యబాణాశతు - గతమైనప్పటికి ఆవేద
బాణశేషమును, శోధ్యమితికీత్యతే - దినార్థలో సస్కరించవలెను
లేదు, అన్యంగా తివచనక్కరలేదు. ఏష్యచేద్యబాణాశతు - ఆవేద
బాణశేషము ఏష్యముగా వచ్చుచున్నప్పుడు, శోధ్యమితికీత్యతే -
ఆదినార్థలో సస్కరించవలెను. తద్వేదబాణహృచ్చేషం - గిరచె
భాగించబడిన శేషమును, గత్తుచేతరనైర్వృత్తః - గతముగా వచ్చుచున్న
ప్పుడు (౬౦) అటువదిచే గుణించి, అథోవినాడికాయుక్తః - క్రింది
విఘడియలుకూడి, ఆమొత్తమును, షష్ఠిఘ్నంఛేద్యమీతత్ - (౬౦)
అటువదిచే గుణించిన మొత్తమును ఛేద్యమని చెప్పబడును. ఏష్యచే
ద్యేదబాణాశతు - ఆవేదబాణశేషము ఏష్యముగా వచ్చుచున్నప్పుడు,
శోధ్యంషష్ఠిఘ్న మేవచ - (గిర-౦) తీసివేసి మిగిలినదానిని (౬౦) అటు

వదిచె గుణించి, అథోవినాడికాయుక్తం - క్రింది విఘడియలుకూడి,
షష్ఠిఘ్నం ఛేద్యముచ్యతే - పునః (౬౦) అటువదిచే గుణించిన మొత్త
మును ఛేద్యమని, ఉచ్యతే - చెప్పబడును.

తా|| ముందుగా చంద్రునియొక్క స్ఫుటమునందు స్ఫుటరవిని
తివచగా (తీసివేయగా) మిగిలినది వ్యర్థేందుసంజ్ఞ యనబడును.
ఆవ్యర్థేందును నిడుపుగానుంచుకొని ఆ నక్షత్రస్థానమును (౬౦) అటు
వదిచెగుణించి, క్రిందివిఘడియలుకూడి ఆమొత్తమును వేదబాణం (గిర)
చేత భాగించగావచ్చినలబ్ధము తిథిసంఖ్యయని చెప్పబడును. ఆశేషము
దినార్థకంటె తక్కువగా నున్నయెడల గతమని చెప్పబడును. అధిక
ముగా నున్నయెడల ఏష్యమని చెప్పబడును. గతముగా వచ్చుచున్న
ప్పుడు వేదబాణశేషమును (౬౦) అటువదిచేగుణించి క్రిందివిఘడియలు
కూడి, తిటిగి (౬౦) అటువదిచేగుణించి యీమొత్తమును తిథిగతఛేద
మని తెలియవలెను. వ్యర్థేందుగతినిబట్టి (౬౦) అటువదిచేగుణించి
క్రిందవిఘడియలు కూడగానైన మొత్తము ఛేదసంజ్ఞయని చెప్పబడును.
పూర్వోక్తఛేద్యము వెట్టుకుని యీఛేదంచేత పాలుగొనగా వచ్చిన
లబ్ధము ఘడియలు. ఆశేషమును తిటిగి (౬౦) అటువదిచే గుణించి,
ఆఛేదంచేతనే పాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధము విఘడియలు. ఈప్రకారము
గణితాగతముగా రాబడిన ఘటికావిఘటికలు గతమునకు దినార్థలో
తివచవలెను. ఏష్యమునకు కూడవలెను. ఈప్రకారము గణితక్రమ
ముగా రాబడిన ఘటికావిఘటికలు సూర్యోదయాదిగా పంచాంగ
మందు వ్రాసికొనవలెను.

ఏష్యముగా వచ్చునప్పుడు దానిక్రమమును హియబడును.

ఎ ట్ల ని న :-

వేదబాణహృచ్చేషము దినార్థకంటె అధికముగా నున్నయెడల
ఏష్యమని చెప్పబడును. అప్పుడు శేషముగానున్న ఘటికాదికమును
(గిర-౦) చె తివచగా (తీసివేయగా) మిగిలిన ఘటికాదికమును నిడు

పుగా జెట్టుకొని ఘటికాస్థానమును (౬౦) అటువదిచె గుణించి క్రింద విఘటికలు కూడగా నయినమొత్తమును తిటిగి (౬౦) అటువదిచె గుణించగా వచ్చినదానిని ఛేద్యసూక్ష్మయని చెప్పబడును. ఆఛేద్యం జెట్టుకొని వ్యర్థేందుఛేదంచే పాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధం ఘటికలు. ఆశేషమును తిటిగి (౬౦) అటువదిచె గుణించి, యీగత్యంతరఛేదం చేతనే పాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధం విఘటికలు. ఈ ఘటికావిఘటికలు ఏవ్యమగునప్పుడు దినార్థలో సంస్కరించవలెను. అనగాకూడవలెను. ఈవిధముగా సూర్యోదయాది తిథిఘటికావిఘటికలు పంచాంగమందు వాయదగును. (విగతం-అర్కః-ఇందుః-వ్యర్థేందుః)

సిద్ధాంత నరకంతీరవగ్రంథే తిథిసాధనప్రకరణం సమాప్తమ్.

—♦ అ త్ర ఛే ద ల ఖ ణ మ్ ♦—

శ్లో॥ చంద్రస్య గతినిక్షిప్య సూర్యస్యగతివర్జితః । శేషంవ్యర్థేందు భుక్తిస్యాత్ పప్తిఘ్నంచ వినాడియక్ । ఏతద్గత్యంతరఛేదం తిథేస్తు కరణస్యచ । తచ్ఛేద్యంచవినిక్షిప్య ఏతచ్ఛేదేన భాజతః । ఫలంగతేష్య నాడ్యాశ్చ వినాడ్యాశ్చ ప్రకీర్తితాః । గతంచేద్యదశోధ్యం ఏవ్యంచే ద్యదశేయుతం । ఏవంతిథేశ్చోదయాది ఘటికాదిక్రమాద్విదుః ॥

టీక॥ చంద్రస్య - చంద్రునియొక్క, గతినిక్షిప్య - గతిని జెట్టు కుని, సూర్యస్యగతివర్జితః - సూర్యునియొక్కగతిని తివచగా మిగిలినది, శేషంవ్యర్థేందుభుక్తిః - శేషము వ్యర్థేందుభుక్తి, స్యాత్ - అగును. పప్తిఘ్నంచ వినాడియక్ - దానిని (౬౦) అటువదిచె గుణించి, క్రింది విఘడియలుకూడి, ఏతద్గత్యంతరఛేదం - ఈచెప్పబడిన గత్యంతరఛేద మును, తిథేస్తుకరణస్యచ - తిథులకును, కరణమునకును యిట్లే తెలిసి కొనవలెను. తచ్ఛేద్యంచ వినిక్షిప్య - పైన చెప్పబడిన ఛేద్యమును జెట్టుకుని, ఏతచ్ఛేదేన భాజతః - యీచెప్పబడిన ఛేదంచే భాగించవలె

ననుట. ఫలంగతేష్యనాడ్యాశ్చ వినాడ్యాశ్చ - గతమునకును, ఏవ్య మునకును యీ ఘడియా విఘడియలు, ప్రకీర్తితాః - చెప్పబడినవి, గతంచేద్యదశోధ్యం - గతమునకు దినార్థలో తివచవలెను. ఏవ్యంచే ద్యదశేయుతం - ఏవ్యమునకు దినార్థలో కూడవలెను. ఏవం-ఈప్రకారము, తిథేః - తిథులకు, ఉదయాది - ఉదయాదిగా, క్రమాత్ - క్రమ ముగా, ఘటికాదీః - ఘటికా విఘటికలు, విదుః - బాలురు తెలిసి కొనవలెను.

—♦ అ థ ది న త్ర య గ ణి త క్ర మః ♦—

శ్లో॥ వేదార్థం పప్తిగుణితం పున పప్తిఘ్న మేవచ । గత్యోర్వివర హృల్లబ్ధ మేవ్యంచో పరిసంజ్ఞకమ్ ॥

తా॥ (ఉపరి) ఏవ్యంపుట్టే తరుణములో గిర పెట్టి ౬౦ చేత గుణించి తిటిగి ౬౦ చే గుణించి ఆమొత్తమును ఆతిథియందు రాబడు వ్యర్థేందుగతిచే భాగించగా వచ్చినలబ్ధము ఘటికలు, ఆశేషమును తిటిగి (౬౦) అటువదిచె గుణించి, వ్యర్థేందుగతిచేత భాగించగా వచ్చినలబ్ధము విఘటికలు ఈఘటికావిఘటికలు ఉపరియని తెలియ వలెనని తాత్పర్యము.

—♦ అ థ తి థి నృ ధ్ధి ఖ య క్ర మః ♦—

శ్లో॥ తిథేస్తు పంచఘటికా పర్యంతం వృద్ధిసంజ్ఞకం । తత్తిథే స్తర్క ఘటికా పర్యంతం ఖయసంజ్ఞకం ॥ ఏతద్వృద్ధి ఖయేకించి ద్వైషమ్య మవివేక్షితమ్ ॥

తా॥ తిథియొక్క వృద్ధి ఖయములలో వృద్ధిలో గి ఘడియల పర్యంతమును, ఖయసంజ్ఞయందు అటుఘడియల పర్యంతమును వచ్చు ననుట. ఈ వృద్ధిఖయములలో నొకానొకప్పుడు స్వల్పవైషమ్యములు కూడా రాబడును. కొంచము హెచ్చుగాని, కొంచము తక్కువగాని రాబడునని తాత్పర్యము.

—♦ అ థ న త్త త్ర గ ణి త క్ర మః ♦—

శ్లో॥ స్ఫుటచంద్రస్యాద్యపదం నక్షత్రస్థానముచ్యతే । తతోనాడ్యాదికంచైవ ద్రతేష్యతిథివత్కృతం । చంద్రస్యఘటికాద్యంచ దినార్థాల్పే గతస్మృతం । తద్దినార్థాధికేచైవ ఏవ్యమిత్యభిధీయతే । గతాచ్యక్షికాశ్చైవ వృష్టిఘ్నంచ వినాడియక్ । పునష్టమహతంచేచ గత్యాప్తం నాడికాదికం । ఏవ్యంచేత్తరసేశోధ్యం వృష్టిఘ్నంచవినాడియక్ । పునష్టహతంచేదు గత్యాప్తం నాడికాదికం । గతంచే ద్యదళేశోధ్యం ఏవ్యంచే ద్యదళేయతం । ఏవంతుడ్యో శోచిదయాది ఘటికాది క్రమాద్విదుః ॥

టీక॥ స్ఫుటచంద్రస్యాద్యపదం - స్ఫుటచంద్రునియొక్క అద్యపదము, నక్షత్రస్థానముచ్యతే - నక్షత్రస్థానముని చెప్పబడును. తతోనాడ్యాదికం - మిగిలిన ఘటికా విఘటికలు, గతేష్య తిథివత్కృతం - గతమునకును, ఏవ్యమునకును తిథియందు చెప్పినప్రకారము గతేష్యములు తేవలెను. చంద్రస్య - చంద్రునియొక్క, ఘటికాద్యంచ - ఘటికాస్థానము, దినార్థాల్పే గతస్మృతం - ఆ దినమునకు రాబడిన దినార్థకన్న తక్కువగానున్న యెడల గతమనిచెప్పబడును. తద్దినార్థాధికేచైవ - ఆదినమునకురాబడిన దినార్థకన్న అధికముగా నున్న యెడల, ఏవ్యమిత్యభిధీయతే - ఏవ్యమని చెప్పబడును. గతంచేత్ - గతముగా వచ్చునప్పుడు, ఘటికాశ్చైవ - ఘటికాస్థానమును, వృష్టిఘ్నం - (౬౦) అటువదిచే గుణించి, వినాడియక్ - వినాడికలుకూడా కలిపి, పునః - తిటిగి, వృష్టిహతం - (౬౦) అటువదిచే గుణించి, ఇందుగత్యాప్తం - చంద్రునియొక్క గతిచే భాగించగా రాబడిన, నాడికాదికం - ఘటికలును, గతంచేత్ - గతమగునప్పుడు, దళేశోధ్యం - ఆదినమునకురాబడిన దినార్థలో శోధించవలెను. అనగా తివచవలెను. ఏవ్యంచేత్తరసేశోధ్యం - ఏవ్యముగా వచ్చునప్పుడు (౬౦) అటువదిగడియలలో తీసి వేసి మిగిలినదానిని, వృష్టిఘ్నం - (౬౦) అటువదిచే గుణించి, వినాడియక్ - క్రిందవిఘటికలుకూడి, పునష్టహతం - తిటిగి (౬౦) అటు

వదిచేగుణించి, ఇందు - చంద్రునియొక్క, గత్యాప్తం - గతిచే భాగించగా వచ్చిన, నాడ్యాదికం - ఘటికలు, ఏవ్యంచే ద్యదళేయతం - ఏవ్యమునకు దినార్థలో కూడవలెను. ఏవం - ఈప్రకారము, ఉద్యో - నక్షత్రముయొక్క, ఉదయాది - ఉపయాదిగా, ఘటికాదిక్రమాద్విదుః - ఘటికా విఘటికలు, క్రమాత్ - క్రమముగా, విదుః - బాలురు తెలియవలెననుట.

—♦ అ థ ఉ ప రి న త్త త్ర గ ణి త క్ర మః ♦—

శ్లో॥ వృష్టిఃఖతర్కగుణితం పునష్టపిఘ్నమేవచ । తచ్చంద్రగతినాథ క్త ఫలంచో పరిధం విదుః ॥

టీక॥ వృష్టిః - (౬౦) అటువదిని పూచుకుని, ఖతర్కగుణితం - ఖ - ౦, తర్క - ౬, మొత్తం (౬౦) అటువదిచేగుణించి, పునః - తిటిగి, వృష్టిఘ్నం - (౬౦) అటువదిచే గుణించి, యామొత్తము నొకచోట నుంచి, తచ్చంద్రగతినాథ క్త ఫలం - ఆచంద్రునిగతిచే భాగించగావచ్చిన భక్తఫలము అనగా ఘటికా విఘటికలు, ఉపరిధం - ఉపరినక్షత్రఘటికలని, విదుః - తెలియవలెను.

—♦ అ థ న త్త త్ర వృ ధ్ధి త్త య క్ర మః ♦—

శ్లో॥ నక్షత్రస్యాద్విఘటికా పర్యంతం వృద్ధిసంజ్ఞికం । తద్వృత్తస్యాద్విఘటికా పర్యంతం త్తయసంజ్ఞికమ్ ॥

తా॥ నక్షత్రముయొక్క వృద్ధి యేడుగడియలవఱకును, త్తయములో నాలుగు గడియలవఱకును వచ్చుచుండునని తాత్పర్యము.

—♦ అ థ యో గ సా ధ న క్ర మః ♦—

శ్లో॥ చంద్రార్కయోగతోయోగస్తన్నాడ్యశ్శిధివ్యవత్ । రవీందుభక్తియుక్త్యాస్తా గతేష్యఘటికాక్రమాత్ । యోగస్యఘటికాద్యంచ దినార్థాల్పే గతస్మృతం । తద్దినార్థాధికేచైవ ఏవ్యమిత్యభిధీయతే । గతాచ్యక్షికాశ్చైవ వృష్టిఘ్నంచవినాడియక్ । పునష్టహతంచార్క

చంద్రగత్యోగభాజితః। ఫలంచవ్యదశేషోధ్యంశేషంయోగస్యనాడికాః।
ఏవ్యంచేత్తరసేశోధ్యం వృష్టిఘ్నంచవినాడియుక్। పునవృష్టిహతంచార్క
చంద్రగత్యోగభాజితః। ఫలం తమ్యదశేయోజ్యం యోగస్యఘటికాః
క్రమాత్। ఏవంయోగసోదయాది ఘటికాదిక్రమాద్వినుః॥

టీక॥ చంద్రార్కయోగతోయోగః - చంద్ర సూర్యులయొక్క
కూడికయే యోగము, తన్నాడ్యః - ఆ సూర్య చంద్రాదులయొక్క
కూడగానైన ఘటికలు, శశిధిష్ఠ్యవత్ - పూర్వము చంద్రునియొక్క
నక్షత్రమునకుగాను యే ప్రకారము చెప్పబడెనో ఆ ప్రకారమే
యోచించవలెను. రవీందుభుక్తియుక్త్యాస్తా - సూర్యచంద్రులయొక్క
కూడగానయిన భుక్తిచేత భాగించిన ఘటికా విఘటికలు, గతేవ్య
ఘటికాఃక్రమాత్ - గతమునకును ఏవ్యమునకును క్రమముగాగుణించు
నది, యోగస్య - యోగముయొక్క, ఘటికాద్యోచ - ఘటికావిఘటి
కలు, దినార్ధార్థేగతస్సృతం - దినార్ధకన్న అల్పముగా నున్న యెడల
గతమని తెలిసికొనవలయును. తద్దినార్ధాధికేచైవ - ఆదినార్ధకన్న అధిక
ముగానున్నయెడల, ఏవ్యమిత్యభిధియ్యతే - ఏవ్యమని చెప్పబడును.
గతంచేద్ధటికాస్తైవ - గతమగునప్పుడు ఆఘటికాస్థానమును, వృష్టిఘ్నంచ
వినాడియుక్ - (౬౦) అటువదిచె గుణించి, క్రిందవినాడికలు కూడి
ఆమొత్తమును, పునవృష్టిహతం - తిటిగి (౬౦) అటువదిచె గుణించి,
అర్కచంద్ర - సూర్య చంద్రులయొక్క, గత్యోగ భాజితః - గతిచె
భాగించవలెను, ఫలంచ వ్యదశేషోధ్యం - ఆఫలము ఆదినమునందు
రాబడిన దినార్ధలో తివచవలెననుట, శేషంయోగస్యనాడికాః - తివ
చగా మిగిలిన ఘటికలు యోగఘటికలు, ఏవ్యంచేత్తరసేశోధ్యం -
ఏవ్యముగా వచ్చునప్పుడు (౬౦) అటువదిలో తివచగా (తీసివేయగా)
మిగిలినదానిని, వృష్టిఘ్నంచ - (౬౦) అటువదిచెగుణించి, వినాడియుక్ -
వినాడికలుకూడి, పునవృష్టిహతం - తిటిగి (౬౦) అటువదిచె గుణించి
ఆమొత్తమును, అర్కచంద్ర - సూర్య చంద్రులయొక్క, గత్యోగ
భాజితః - గతిచె భాగించవలెను. ఫలం తమ్యదశేయోజ్యం - ఫలము

ఆదినమందుండు దినార్ధలో కలుపవలెను. యోగస్య - యోగము
యొక్క, ఘటికాఃక్రమాత్ - గణితాగతముగా రాబడిన ఘటికా
విఘటికలు, ఏవం - యీప్రకారముగా, యోగసోదయాది - ఆదినం
బున ఉదయాదిగా, ఘటికాదిక్రమాద్వినుః - ఘటికావిఘటికలు తెలిసి
కొనవలెను.

—♦ అత్ర ఉపరియోగ గణితక్రమః ♦—

శ్లో॥ వృష్టివ్యోమ రసఘ్నంచ పునవృష్టిఘ్న మేవచ। రవీందుభుక్తి
యుక్త్యాస్తైవ ఫలంయోగోపరిస్సృతః॥

తా॥ (౬౦) అటువదినిబెట్టుకొని దానిని అటువదిచె గుణించి,
ఈగుణించినదానిని (౬౦) అటువదిచె తిటుగాగుణించి దీనిని ఆదినమం
దుండు సూర్యచంద్రులయొక్క భుక్తిచె భాగించిన ఘటికా విఘటికలు
ఉపరిసంజ్ఞయని తాత్పర్యము.

—♦ అథ యోగవృద్ధిక్షయ లక్షణమ్ ♦—

శ్లో॥ యోగస్యచాష్టఘటికా పర్యంతం వృద్ధిసంజ్ఞకం।
తద్యోగసప్తఘటికా పర్యంతం క్షయసంజ్ఞకమ్॥

తా॥ యోగమునకు వృద్ధిలో ౮ ఘడియల పర్యంతమును,
క్షయములో ౭ ఘడియలపర్యంతము వచ్చుచుండునని తాత్పర్యము.

—♦ అథ కరణసాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ వ్యర్కేందుఘటికాస్తైవ సప్తవింశతిహృత్ఫలే। ఏకోనంసప్తభి
ర్భక్తం బవాదిచరముచ్యతే। తచ్చేషంతిథివత్కర్యా ద్గతేవ్యఘటికాః
క్రమాత్। కృష్ణభూతదినాత్యధే శకునిర్దర్శఖండయోః। చతుష్పా
న్నాగవాచాత్యే కీస్తుఘ్నంప్రతిపద్యతే। ఏతాన్యత్రైవచత్వారి
న్ధిరాణికరణానితు। మాసేష్టకృత్యోర్వర్తతే చరాణ్యన్యానిసప్తతు॥

టీక॥ వ్యర్కేందుఘటికాస్తైవ - పూర్వము తిథియందు చెప్పబ
డిన వ్యర్కేందును, సప్తవింశతిహృత్ఫలే - యిరువదియేడుచె భాగం

చిన లబ్ధిలబ్ధమునందు, ఏకోనం - ఒకటితివచి (తీసివేసి) మిగిలినదానిని, సప్తభిర్భక్తం - యేడుచెభాదించినలబ్ధము, బవాదిచరముచ్యతే - బవాది చరకరణములనిచెప్పబడును. తచ్చేషం - ఆశేషము, తిథివత్కుర్యాత్ - తిథివలెనే, గతేష్యఘటికాఃక్రమాత్ - గతమునకును ఏష్యమునకును పూర్వము తిథిలో చెప్పినప్రకారముగా అనగా ౨౭ చె భాగించగా మిగిలినశేషము దినార్ధకన్న తక్కువగానున్నయెడల గతము. గతమగు నప్పుడు ౨౭ చె భాగించగా మిగిలిన ఘడియలను (౬౦) అటువదిచె గుణించి క్రిందవిఘడియలు కూడి తిటిగి (౬౦) అటువదిచె గుణించి గత్యంతరఛేదముచే భాగించగా వచ్చినలబ్ధము ఘటికలు. ఆశేషమును (౬౦) అటువదిచెగుణించి యీ గత్యంతరఛేదముచే తిటిగి భాగించగా వచ్చినలబ్ధము విఘటికలు. ఈఘటికావిఘటికలు గతమునకు దినార్ధలో తివచి మిగిలిన ఘటికావిఘటికలు ఉదయాది కరణ ఘటికా విఘటిక లగుచున్నవనుట.

ఏష్యముగానున్న పూడుగణితమెట్లనిన, (౨౭) యిటువదియేడుచె భాగించగా మిగిలినటువంటి శేషము దినార్ధకన్న అధికముగా నున్న యెడల ఏష్యమగును. అప్పుడు ఘటికా విఘటికలు (౨౭) యిటువది యేడులోతివచి (తీసివేసి) మిగిలిన ఘటికాస్థానమును (౬౦) అటువదిచె గుణించి క్రిందవిఘడియలు కూడి తిటిగి (౬౦) అటువదిచె గుణించగా వచ్చినమొత్తమును గత్యంతరఛేదముచేత భాగించగా వచ్చిన లబ్ధము ఘటికలు. ఆశేషమును (౬౦) అటువదిచె గుణించి యీ గత్యంతర ఛేదముచేత భాగించిన లబ్ధము విఘటికలు. ఈ ఘటికా విఘటికలు దినార్ధలో కూడవలెననుట.

కృష్ణభూతదిన్యాంత్యధే - కృష్ణపక్ష ౧౪ తిథియొక్క పూర్వార్ధ మందు భద్ర, ఉత్తరార్ధమందు శకుని, శకునిర్వర్షఖండయోః - అమా వాస్యయొక్క పూర్వార్ధమందును శకుని రాబడును. చతుష్పాన్నగ వాకాచాంత్యే - అమావాస్యయొక్క పూర్వార్ధమందు చతుష్పాత్, ఉత్తరార్ధమందు నాగవము, కింస్తుష్నుం ప్రతిపద్ధతే - ప్రతిపత్తిథియందు

(౧) పూర్వార్ధము కింస్తుష్నుము, ఏతాన్యత్రైవచత్వారి - ఈచెప్పఁ బడిన ర నాలుగును, స్థిరాణికరణానితు - స్థిరకరణము లగుచున్నవి. మాసేష్టకృత్యో ర్వర్తంతే - మాసమునకు (౮) ఎనిమిది కరణములు సర్వదా వచ్చుచుండును. చరాణ్యన్యానిసప్తతు - యేడు చరకరణ ములు, ప్రోక్తం - చెప్పబడెను.

శ్లో॥ కృష్ణతృతీయ్యా దశమీచరాత్రో సానప్తమీభూత దివాచ విష్టిః । ఏకాదశీవక్త మధశ్చతుర్థీ శుక్లాష్టమీ పూర్వ దివాచ విష్టిః ॥ సకాలజనితావిష్టి ర్భద్రావైభిన్న కాలజా । విష్టిర రతికార్యాణి భద్రా సర్వత్రమంగళా । తిథిఘటికా ఖాగ్న్యల్పా తిథిసంఖ్యా ద్వితాడితం । ఏకోనంసప్తభిర్భక్తం బవాదిచరముచ్యతే । తిథిఘటికా ఖాగ్న్యధికా తిథిసంఖ్యాద్వితాడితం । ద్వీహీనంసప్తభిర్భక్తం శేషంచాత్రబవాదికం । వర్తమానగతేద్యేచ తిథియుక్తస్థివర్జితః । తచ్చేషార్ధం భవేత్తత్ర కరణ స్వతు నాడికాః ॥

విష్టిః = భద్రవాకరణమ్.

కృ — 3	ఉత్తరార్ధం	భ	భద్రావాకరణము సర్వత్ర మంగళ
కృ — ౧౦	ఉత్తరార్ధం	భ	ప్రదమైనది. తిథిఘటికలు (3౦) ముప్పు
కృ — 2	పూర్వార్ధం	భ	దిక్.లోగా అనగా అల్పముగా నున్న
కృ — ౧౪	పూర్వార్ధం	భ	యెడల తిథిసంఖ్యను రెంటిచే గుణించి
శు — ౧౧	ఉత్తరార్ధం	భ	వానియందు ఒకటికీసివేసి ౭చే భాగిం
శు — ౪	ఉత్తరార్ధం	భ	చిన లబ్ధము బవాది చర కరణములని
శు — ౮	పూర్వార్ధం	భ	చెప్పబడును.

తిథిఘటికలు (3౦) ముప్పుదికన్న అధికముగా నున్నయెడల తిథిసంఖ్యను ౨ రెండుచే గుణించి ఆమొత్తమునందు ౨ రెండు తివచి పిమ్మట ౭ యేడుచే భాగించిన శేషము అత్ర బవాదికరణములగును. వర్తమానతిథి (౬౦) అటువది ఘడియలుండునప్పుడు ఆదినము రెండు కరణములుండును. (౬౦) అటువదికన్న అధికముగా తిథియున్నయెడల

(౬౦) అటువదిగడియలను తివచి (తీసివేసి) మిగిలినది తిథివతుగానే కరణమున్ను వ్రాసికొనవలయును.

కించ॥శ్లో॥ అహఃప్రమాణతోన్మానా స్తిథేర్నాడివినాడికాః | యదితా ఏవతిథ్యర్థ నాడికాసంభవంతిహి ||

తా॥ తిథియొక్క ఘటికా విఘటికలు అహఃప్రమాణముకన్న తక్కువైనప్పుడు ఆ తిథ్యర్థఘటికలే కరణఘటిక లగుననుట.

—♦ చ ర స్థి ర క రణాని ♦—

శ్లో॥ బవశ్చ బాలవశ్చేతి కాలవో తైతులస్తతః |

గరజశ్చవణికభద్ర స్సప్తైతానిచరాణివై ||

టీక॥ బవశ్చ - బవయు; బాలవశ్చ - బాలవయు, కాలవః - కాలవయు, తైతులః - తైతులయు, తతః - అంతరము, గరజశ్చ - గరజయు, వణిక్ - వణయు, భద్రశ్చేతి - భద్రయనెడి, సప్తైతాని - ఈ ౭ కరణములును, చరాణి - చరసంజ్ఞగలవి యగును.

శ్లో॥ కరణాన్యకృష్ణేతు చతుర్దశ్యుత్తరేదశే | శకునిదర్శపూర్వాధి చతుష్పాదుత్తరేదశే | నాగవస్సాస్యచ్చుక్లవత్ కింస్తుఘ్నప్రతిపద్యతః | స్థిరాణికరణాన్యేవం సంభవంతి తిథిక్రమాత్ ||

టీక॥ అథ - అంతరము, కరణాని - శేషించినవి నాలుగుకరణములు, అంహ, కృష్ణేతు - కృష్ణవక్షాబున, చతుర్దశ్యుత్తరేదశే - చతుర్దశి ఉత్తరార్థమందు, శకుని - శకునియును, దర్శపూర్వాధి - అమావాస్యయొక్క పూర్వార్థమందు, చతుష్పాత్ - చతుష్పాత్తనడకరణంబును, ఉత్తరదశే - అమావాస్యయొక్క ఉత్తరార్థమందు, నాగవః - నాగవమును, శుక్లపక్షే - శుక్లపక్షంబున, ప్రతిపది - పాడ్యమి పూర్వార్థమందు, కింస్తుఘ్నః - కింస్తుఘ్నమనెడి కరణంబును, స్వాత్ - అగును. అతః - అహేతుప్రచేత, కరణాని - యీ నాలుగుకరణంబులును, స్థిరాణి - స్థిరసంజ్ఞగలవి యగును. ఏవం - యీ ప్రకారము,

తిథిక్రమాత్ - పై చెప్పబడిన తిథిక్రమంబున, సంభవంతి - కలుగుచున్నవి.

శ్లో॥ శుక్లాష్టమ్యాం పూర్ణిమాయాం విష్టిః పూర్వదశేభవేత్ | దినస్యైకస్యకరణ ద్వయమేవేతిచింతయేత్ ||

తా॥ శుక్ల పక్షపుష్కమియందును, పూర్ణిమయందును, పూర్వా ర్థమున భద్రవాకరణము వచ్చును. ఒకదినమునకు రెండుకరణములని తాత్పర్యము

—♦ క ర్ణ జ్ఞాన సులభో పాయమ్ ♦—

శుక్లపక్షపు తిథులయందు పూర్వార్థ ఉత్తరార్థములలో వచ్చేడి కరణములు.		కృష్ణపక్షపుతిథులయందు పూర్వార్థ ఉత్తరార్థములలో వచ్చేడి కరణములు.	
పూర్వార్థము.	ఉత్తరార్థము.	పూర్వార్థము.	ఉత్తరార్థము.
౧ కింతుఘ్నం	బవ	౧ బాలవ	కాలవ
౨ బాలవ	కాలవ	౨ తైతుల	గరజ
౩ తైతుల	గరజ	౩ వణి	భద్ర
౪ వణి	భద్ర	౪ బవ	బాలవ
౫ బవ	బాలవ	౫ కాలవ	తైతుల
౬ కాలవ	తైతుల	౬ గరజ	వణి
౭ గరజ	వణి	౭ భద్ర	బవ
౮ భద్ర	బవ	౮ బాలవ	కాలవ
౯ బాలవ	కాలవ	౯ తైతుల	గరజ
౧౦ తైతుల	గరజ	౧౦ వణి	భద్ర
౧౧ వణి	భద్ర	౧౧ బవ	బాలవ
౧౨ బవ	బాలవ	౧౨ కాలవ	తైతుల
౧౩ కాలవ	తైతుల	౧౩ గరజ	వణి
౧౪ గరజ	వణి	౧౪ భద్ర	శకుని
౧౫ భద్ర	బవ	౧౫ చతుష్పాత్	నాగవం

—♦ అథ కరణత్రయ గణితక్రమః ♦—

శ్లో॥ నక్షత్రం వష్టి గుణితం పునష్టష్టిఘ్నమేవచ |

గతోర్వివరహృల్లబ్ధ మేష్యం కరణసంజ్ఞకమ్ ||

తా॥ నక్షత్రసంఖ్యయగు ౨౭ నుంచి దానిని (౬౦) అటువదిచె గుణించి ఆగుణించినదానిని తిటిగి (౬౦) అటువదిచెగుణించి ఆమొత్తమును ఒకచోటనుంచి ఆదినమందు రాబడిన గత్యంతర ఛేదముచేత భాగించగా వచ్చినలబ్ధము ఘడియలు. ఆశేషమును (౬౦) అటువదిచె గుణించి పై గత్యంతర ఛేదముచే భాగించగా వచ్చినలబ్ధము విఘడియలు. యీఘటికావిఘటికలు ఉపరికరణ ఘటికలని తాత్పర్యము.

—♦ అ థ ఋ త్వా ద్యం త క్ర మః ♦—

శ్లో॥ వృష్టిశ్శోధ్యం పూర్వఋతం వర్తమానోదుసంయుతం ।
తన్నాద్యాశ్చ వినాద్యాశ్చ ఋతాద్యంత మితిస్మృతమ్ ॥

తా॥ (౬౦) అటువది ఘడియలలో పూర్వనక్షత్రఘటికలను తివచగా మిగిలిన ఘడియలయందు వర్తమాన నక్షత్రఘడియలనుకూడగా వచ్చిన ఘటికా విఘటికలు ఋతాద్యంతప్రమాణమని తాత్పర్యము.

—♦ అ థ న క్ష త్ర త్యా జ్య ధ్రు వాః ♦—

శ్లో॥ మృగస్యాతివిశాఖాచ జ్యేష్ఠేచైవచతుర్దశే । పుష్యపుబ్బాచ చిత్రాచ ఉత్తరాషాఢవింశతిః । భరణీచోత్తరాభాద్రా పూర్వాషాఢా త్రియష్టకం । కృత్తికా మఘ రేవత్యాం పునర్వసు దశత్రికం । ఆర్ద్రాచ హస్తనక్షత్రం ఏకవింశతి నాడికాః । అనూరాధా ధనిష్ఠాచ శ్రవణం దశమం తథా । మూలా వట్పంచ ఆశ్లేషా ద్వాత్రింశతాద్భిరోహిణీ । పూర్వాభాద్రా షోడశం చాశ్విని చాంబరంశర । ఉత్తరాశతతారాచ అష్టాదశ ఇతిస్మృతం । ఏతన్నాఖ్యోర్ధ్వఘటికా చుతప్రవిషనాడికాః ॥

అశ్వినికే	గిం	ఆశ్లేషకు	౩౨	అనూరాధ	౧౦	శూభా	౧౬
భరణికి	౨౪	మఘకు	౩౦	జ్యేష్ఠ	౧౪	ఉభా	౨౪
కృత్తిక	౩౦	పూష	౨౦	మూలా	గి౬	రేవతి	౩౦
రోహిణి	౪౦	ఉఫ	౧౮	పూర్వాషాఢ	౨౪		
మృగశిర్ష	౧౪	హస్త	౨౧	ఉత్తరాషాఢ	౨౦	మూలకు కొందఱు	
ఆర్ద్రాకు	౨౧	చిత్రా	౨౦	శ్రవణము	౧౦	వింశతి వర్షం కూడ	
పునర్వసు	౩౦	స్వాతి	౧౪	ధనిష్ఠ	౧౦	చూచుచున్నారు.	
పుష్యమికి	౨౦	విశాఖకు	౧౪	శతభిషం	౧౮	(౨౦)	

—♦ అ థ న క్ష త్ర త్యా జ్య ప్రవేశ గణితక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఋతాద్యంతం నాడికాద్యం విషమానేనతాడితం ।
షష్ఠ్యావిభాజితం లబ్ధం పూర్వఋతేణయోజయేత్ ॥

తా॥ ఏదినమందు త్యాజ్యప్రవేశము తెలిసికొనవలయునో ఆదినమందు ఆనక్షత్రముయొక్క ఋతాద్యంతమును నిడుపుగా నుంచుకొని ఆనక్షత్రముయొక్క త్యాజ్యధ్రువముచేత ఘటికావిఘటికలను ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా గుణించి పిమ్మట ముందుగా విఘటికలను (౬౦) అటువదిచె గుణించగా వచ్చిన లబ్ధమును పైఘడియలలో కూడి పిమ్మట (౬౦) అటువదిచె భాగించిన లబ్ధము ఘడియలు, ఆశేషము విఘడియలు. ఈఘటికావిఘటికలు పూర్వనక్షత్రమం దనఁగా గతించిన దినమందుండు పూర్వనక్షత్రంబునచేచ్చగా త్యాజ్యప్రవేశప్రారంభమని తా॥

శ్లో॥ తత్తత్కర్మాల్ప ఘటికా దివమానాల్పమేవచ । పూర్వేణితి విజ్ఞేయ శ్చస్యధారావిసృజ్ఞకః । తత్తత్కర్మాధికే తస్మిన్ భరణోనం దివి స్మృతమ్ । దివమానాధికే తస్మిన్ దినేరావీతికథ్యతే ॥

తా॥ పై మొత్తము (౬౦-౦) ఘడియలలో తక్కువగా నున్న యెడల ఆదిమందుండు అహఃప్రమాణమునకన్న కూడా తక్కువగా నున్న యెడల దివి త్యాజ్యమనియు, దివమానముకన్న అధికముగా నున్న యెడల దివమానమును దివచగా మిగిలిన ఘటికా విఘటికలు రావి యనియును, ఒకానొకప్పుడు (౬౦) అటువదికన్న అధికముగా వచ్చునప్పుడు భరణోనం - ౪ - ౦, రస - ౬ అనఁగా (౬౦) అటువదిఘడియలను తివచగా మిగిలినది దివి యని తెలియవలెను. అధికముగా వచ్చునప్పుడు దివమానముకన్న అధిక మని తోచేయెడల రావి యని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ ఋతాద్యంతంచ నిశ్చయ చతుష్కుం షష్ఠ్యాజితం ।
తల్లబ్ధం ఘటికాద్యంచ త్యాజ్య మిత్యభిధీయ్యతే ॥

తా॥ ఋక్షాద్యంతమును నిడుపుగా నుంచుకొని నాలుగుచే
ఘటికావిఘటికలను ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా గుణించి ముందు విఘటిక
లను (౬౦) అటువదిచే భాగించిన లబ్ధము పైప్రతిలో కూడి ఆ కూడిన
దానిని (౬౦) అటువదిచే భాగించిన లబ్ధమే ఘటికలు, ఆ శేషము విఘటి
కలు. ఈ ఘటికా విఘటికలు ఆదినమందు త్యాజ్యప్రమాణమని
తాత్పర్యము.

—♦ అథ అమృతప్రవేశ ధ్రువాః ♦—

శ్లో॥ అశ్విన్యా మప్తహీనంతు రోహిణ్యాం ద్వాదశైద్యుతం । ఆర్ద్రా
యాం మనుసంయుక్తం రాక్షశేర్కం విశోధయేత్ । శేషేష్యద్భిశ్చరా
యుక్త అమృతస్య ధ్రువాస్మృతాః । ఏవం విషధ్రువే కుర్యా దమృ
తస్య ధ్రువోధవేత్ ॥

అశ్వినీకి	౪౨	పుష్యమికి	౪౪	స్వాతీ	౩౮	శ్రవణము	౩౪
భరణికి	౪౮	ఆశ్లేషకు	౪౬	విశాఖకు	౩౮	ధనిష్ఠ	౩౪
కృత్తిక	౪౪	మఘకు	౪౪	ఆనూరాధ	౩౪	శతభిషం	౪౨
రోహిణి	౪౨	పూష	౪౪	జ్యేష్ఠ	౩౮	పూర్వా	౪౦
మృగశిర్ష	౩౮	ఉఫ	౪౨	మూలా	౪౪	ఉభా	౪౮
ఆర్ద్రకు	౩౪	హస్త	౪౪	పూర్వాషాఢ	౪౮	రేవతి	౪౪
పునర్వసు	౪౪	చిత్తా	౪౪	ఉత్తరాషాఢ	౪౪		

తా॥ అశ్వినీ విషధ్రువములో ౮ తివచగా, దాని అమృతధ్రువం
బగును. రోహిణి విషధ్రువములో ౧౨ చేర్చగా, దాని అమృతధ్రువం
బగును. ఆర్ద్రలో ౧౪ కూడగా అమృతధ్రువంబగును. మూలకు ౧౨
తివచగా దాని అమృతధ్రువంబగును. మిగిలిన నక్షత్ర విషధ్రువము
లలో ౨౪ చొప్పున చేర్చగా వాని వాని అమృతధ్రువంబు లగునని
తాత్పర్యము.

శ్లో॥ ఋక్షాద్యంత ఘటిమానం నక్షత్రధ్రువ తాడితం ।
షష్ఠ్యాపూ పూర్వనక్షత్రే సుయోగా దమృతాదయః ॥

తా॥ ఆయానక్షత్ర ఆద్యంత ఘడియలను ఆయానక్షత్ర అమృత
ధ్రువములచే గుణించి (౬౦) అటువదిచే భాగించిన లబ్ధము ఘడియలు,
శేషము విఘడియలు నగును. ఈ లబ్ధ ఘడియావిఘడియలను పూర్వ
నక్షత్ర ఘడియలయందు జేర్చగా అమృతాది ఘడియలని తాత్పర్యము.

—♦ అథ అహఃప్రమాణ నిర్ణయః ♦—

శ్లో॥ దినార్ధద్విగుణం నాహ ప్రమాణ మితీకధ్యతే ।
అహఃప్రమాణం ఖరశే శోధితం రాత్రిసంజ్ఞకమ్ ॥

తా॥ ఏదినంబున అహఃప్రమాణము చూడవలెనో, ఆదినంబున
అహర్గణము చేసికొని పిమ్మట ఆకృతచతుష్కవర్ష రవిపదకములను
దెచ్చుకుని ఆదినంబున గణితాగతముగా వచ్చే సూర్యపదకమందు
దినార్ధను ౨చే గుణించగా నయిన మొత్తము అహఃప్రమాణమనియును
అహఃప్రమాణమును (౬౦) అటువదిలో తివచగా మిగిలినది రాత్రి
ప్రమాణమని తాత్పర్యము.

—♦ అథ సూర్యప్రవేశ గణితక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఖరసాః పవనేందవః ఖరామా శ్వరవేదాస్తరుణే ఋషుప్రవేశే ।
ప్రథమాదిపదక్రమాద్ధ్రువాన్యుర్ధ్వతోర్కేవ్యధికేల్పకేతేష్యే ॥

—♦ పాదధ్రువములు ♦—

౧ పా	౨ పా	౩ పా	౪ పా
౬౦	౧౫	౩౦	౪౫

—♦ గ త స ం జ్ఞ ♦—

శ్లో॥ ధ్రువతోర్కేధికేచార్కే ధ్రువోసం గతసంజ్ఞకం । తద్గతంచ
వినిక్షిప్త్య వృష్టిఘ్నం చ వినాడియుక్ । పునర్వృష్టిహతాతస్య గత్యాప్తం
నాడికాదికమ్ ॥

తా|| ధ్రువముకన్న సూర్యుడు డధికముగానున్నప్పుడు గతసంజ్ఞ అధికమునంచి (౬౦) అటువదిచె గుణించి క్రింది వినాడికలు కలయ కూడి ఆమొత్తమును (౬౦) అటువదిచె గుణించి సూర్యగతిచె భాగించగా వచ్చినలబ్ధము గడియలు. ఆశేషమును ౬౦ చే గుణించి సూర్య గతిచె భాగించగా వచ్చినలబ్ధము విఘడియలు.

—♦ ఏ వ్య స ం జ్ఞ —

శ్లో|| ధ్రువతోఽర్కేల్పఘటికా స్తద్ధ్రువేర్కం విశోధయేత్ |
తచ్ఛేషంచైవ నిక్షిప్య వృష్టిఘ్నంచ వినాడియత్ |
పునష్టప్తిహతంతస్య గత్యాప్తం నాడికాదికమ్ ||

తా|| ధ్రువముకన్న సూర్యుడు తక్కువగా నున్నప్పుడు ఏవ్య సంజ్ఞయని చెప్పబడును. అప్పుడు ధ్రువములో సూర్యుని తీవచవలయును. మిగిలిన ఆ శేషఘడియలను (౬౦) అటువదిచెగుణించి వినాడి కలు కలిపి తిటిగి (౬౦) అటువదిచె గుణించి సూర్యగతిచె భాగించగా వచ్చినది ఘటికావిఘటికలు.

శ్లో|| గతంచే ద్యుదశేశోధ్యం ఏవ్యంచే ద్యుదశేయతమ్ ||

తా|| గతముగా వచ్చునప్పుడు దినదశములో శోధించవలెను. ఏవ్యముగా వచ్చునప్పుడు దినదశములో కూడవలెనని తాత్పర్యము.

—♦ అ య న ప్ర వేశః —

అతాదౌ శకసాధనమ్.

శ్లో|| వృష్టిః ఖరామగుణితం గతవృత్తసంయుతం | సదారుద్రవిహీ నాత్మ వత్సరా శ్వకభూపతేః ||

తా|| ౬౦ ని ౩౦ చే గుణించగా వచ్చిన సంఖ్యలో గతవృత్త సంఖ్యలను కూడి ఆమొత్తమునందు ౧౧ తీవచగా మిగిలినది శక సమానమని తాత్పర్యము.

—♦ అత్ర అయనాంశ నిర్ణయః క్రియతే —

శ్లో|| శాకోభూ (౧) పక్ష (౨) వేదో (౩) న శైల (౪) నేత్ర (౫) హతోర్హృతః | వ్యోమాం (౦) బర (౦) కృత్తై (౪) ర్లబ్ధా నాడికా ధ్యయనఘ్నమ్ | రాశేస్తృతియ్యపాదేచ ప్రవేశేధువకేరవా | అయన ధ్రువసంయుక్త ప్యయనస్య ప్రవేశనమ్ | దివాకరా త్కేవలాస్య సంక్ర మస్య ప్రవేశనమ్ | అయనస్యార్కవత్కుర్యా త్రప్రవేశ ఘటికాదికమ్ | గతంచే ద్యుదశేశోధ్యం ఏవ్యంచే ద్యుదశేయతమ్ ||

తా|| శాలినాహనశక ప్రమాణమునందు భూ - ౧, పక్ష - ౨, వేద - ౩, ఊనః అనగా ౪౨౧ తీవచగా మిగిలినశేషమును శైల - ౪, నేత్ర - ౫, అనగా ౨౭ చే గుణించి, వ్యోమాంబర కృత్తైర్లబ్ధా - వ్యోమ - ౦, అంబర - ౦, కృత్తైః - ౪, అనగా (౪౦౦) చే భాగించగా వచ్చిన లబ్ధం ఘడియలు, ఆ శేషమును (౬౦) అటువదిచెగుణించి (౪౦౦) చే భాగించిన లబ్ధము విఘడియలు. ఈ ఘటికా విఘటికలు నిడుపుగా నుంచుకొని ఘటికాస్థానమును (౬౦) అటువదిచె భాగించగా వచ్చినలబ్ధము నక్షత్రస్థానము, శేషము ఘడియలు, ఈ నక్షత్ర ఘటికా విఘటికలు నక్షత్రాద్యయనాంశమని తెలియవలెను. ఈ నక్షత్రా ద్యయనము రాశియొక్క తృతీయపాదాంతములోకూడినయెడల అయన ప్రవేశమగును, సూచనః - అయన ధ్రువము (౧-౩౪-౪౬) ఎప్పుడు అయనము కావలెనో అప్పుడు అయనధ్రువముంచి సంక్రమణప్రవేశ మైన ౧౦ దినమందుండే సూర్యస్ఫుటము కూడితే రాశి ప్రవేశతుల్య ముగా నుండును. అప్పుడు సూర్య ప్రవేశమువలెనే గతమునకును ఏవ్యమునకును తేవలెనని తాత్పర్యము. పాదం ౧ కి ౩ భాగల ౨౦ లిప్తలు. రాశియొక్క తృతీయపాదాంతములో అయనప్రవేశము.

—♦ వడశీతి ముఖనిర్ణయః ♦—

శ్లో॥ మిథునే స్టాదశేభాగే కన్యాయాంతం చతుర్దశే ।
షడ్వింశే ధనుషీభాగే ద్వావింశే నిమిషే స్మృతమ్ ।
వడశీతిముఖాక్షేయాః పితౄణాం దత్తమక్షయమ్ ॥

తా॥ ధ్రువము (గి-గిం) సూర్యుడు గి సత్కతముల గిం ఘడి
యల సమయంబున వడశీతిముఖము సంభవించును. వడశీతి ముఖ
ధ్రువ సత్కతధ్రువములో స్ఫుటసూర్య ఘటికాదికము పోయినయెడల
శేషము ఏవ్య ఘటికాదిక మనిపించుకొనును. అప్పుడు ఘటికాస్థాన
మును (౬౦) అటువదిచె గుణించి క్రిందివిఘడియలుకూడి తిఱిగి (౬౦)
అటువదిచె గుణించినమొత్తము ఛేద్య మనిపించుకొనును. గతినిపెట్టి
(౬౦) అటువదిచె గుణించి క్రిందవిఘడియలు కూడినమొత్తము ఛేద
మనిపించుకొనును. ఛేద్యంపెట్టి ఛేదముచే పాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధము
ఘడియలు. ఆ ఛేద్యశేషం పెట్టుకుని తిఱిగి (౬౦) అటువదిచెగుణించి
యీ ఛేదంచేత భాగించిన లబ్ధము విఘడియలు. ఈ ఘటికావిఘటికలు
దినార్థలో కూడినయెడల ఉదయాది వడశీతిముఖప్రవేశ మగుననితాత్ప
ర్యము. రవి గి-గిం లోపుగా సూర్యుడున్న ఏవ్యము, రవి గి-గిం
పైగానుండినచో గతమని తాత్పర్యము.

ఉదాహరణము:— ౪-౩౦-౦ } గి-గిం లో
గి-౧౬-౩౦ }

————— యిప్పుడు ఏవ్యమనితాత్పర్యము.
గి-౪౬-౩౦

రాశి ౧కి రెండుంబాతికసత్కతము- ౧౩గి ఘడియలగును స. ఘ. వి.

మిథునము—	వడశీతి ముఖధ్రువము	గి-గిం-౦
కన్య—	డిటా	౧౨-౧౪-౦
ధనుస్సంక్రమణం	డిటా	౧౯-గి౨-౦
మీనం—	డిటా	౨౬-౪౦-౦

తా॥ ఈచెప్పబడిన సత్కతధ్రువములు సంభవించునప్పుడు వడ
శీతిముఖము పుట్టును. గతేవ్యములు క్రమముగా తేవలెను.

పాదం ౧ కి ౩ భాగల ౨౦ లిప్తులుచొప్పున పాదధ్రువం

౩-౨౦	ప్రథమం	౨౦-౦	షష్ఠమం
౬-౪౦	ద్వితీయం	౨౩-౨౦	సప్తమం
౧౦-౦	తృతీయం	౨౬-౪౦	అష్టమం
౧౩-౨౦	చతుర్థం	౩౦-౦	నవమం
౧౬-౪౦	పంచమం		

—♦ అ గ స్త్యా స్త మ య మ్ ♦—

శ్లో॥ పృషభేష్టా దశేభాగే భానుర్లిప్తా తథైవచ ।
విలిప్తా సూర్యకంచైవ అగస్త్యాస్తమయధ్రువః ॥

తా॥ అగస్త్యాస్తమయధ్రువ సత్కతాది ౩-౩౬-గి౪ యాధ్రువ
సూర్యు కలిగినప్పుడు అగస్త్యాస్తమయంవచ్చును. గతేవ్యములు గురు
సాంప్రదాయము నెఱిగి గణించవలెననుట.

—♦ అ థ అ గ స్త్యా ద యః ♦—

శ్లో॥ సింహరాశౌ బాణభాగే అష్టచత్వారి లిప్తచ ।
విలిప్తా సూర్యకంచైవ అగస్త్యాదయముచ్యతే ।
తా॥ అగస్త్యాదయ ధ్రువసత్కతాది: ౯-౨౬-౬.

—♦ అథ సూర్యభుక్తి నిర్ణయః ♦—

శ్లో॥ సూర్యభుక్తిస్తువిశ్లేయా యద్రాశౌ వర్తతేఽవిః ।
తద్రాశి నాడికాద్విఘ్నం సూర్యభుక్తిం దినే దినే ॥

తా॥ ఏ సంక్రమణముందు సూర్యభుక్తి కావలెనో ఆ సంక్రమణ
లగ్నప్రమాణముయొక్క ఘడియలను ౨ చె గుణించి, ఆ గుణించిన
మొత్తం విఘడియలని ప్రతిదినాబున క్రమముగా సూర్యభుక్తి వ్రాయ
వలెనని తాత్పర్యము.

ఉదాహరణము:- మేషము ౪ ఘడియలు దీనిని ౨ చే గుణించగా ౮ అయినది. ౮ విఘడియలు చొ॥ ప్రతిదినము వేయవలెననుట.

మఱియొక ప్రమాణము.

శ్లో॥ సోదయంచవినిషీప్య వృష్టిఘ్నం ఖరస్వైర్వతః । రవేస్సంక్రమణాద్యంత విన్వాడిభిర్హృతంఘలమ్ । ఏతత్ఫలం ప్రతిదినం రవిభుక్తి రితి క్రమాత్ ॥

టీక॥ సోదయంచ వినిషీప్య - సోదయమునుంచి, వృష్టిఘ్నం - ౬౦ చే గుణించి, పునః - తిరిగి, ఖరస్వైర్వతః - ౬౦ చే గుణించి, యీ ప్రతిని నొక చోట నుంచవలెను. దీనికే ఛేద్యరాశియను పేరు గలదు.

—♦ ఛే ద ల క్ష ణ ము ♦—

రవే సంక్రమణాద్యంతం - సూర్యునియొక్క ప్రవేశ ఘడియలును రెండవ సంక్రమణ ప్రవేశ కాలఘడియలునుగూడి సంక్రమణ మధ్య దినములునుకూడి ఆ కూడిన మొత్తమును ౬౦ చే గుణించి, విన్వాడిభిః - విన్వాడులచేత, హృతం - భాగించి, ఫలం - ఫలము, అనగా లబ్ధము విఘడియలు; ఆ శేషమును ౬౦ చే గుణించి పునః పై మొత్తముచే భాగించిన లబ్ధము లిప్తలు, ప్రతిదినం - ప్రతిదినము, రవిభుక్తిరీతిక్రమాత్ - ఈ ప్రకారము రవిభుక్తి యని తెలిసికొనవలయును.

—♦ అ థ మే షా ది రా శి ఘ టి కా ని ర్ణ యః ♦—

ప్రతి దేశమునకు ఘటికాప్రమాణములు వేరువేరైయున్నవి. భూమి నిమోన్నతమైనందున ఆయా ప్రాంత్యముల యందు మేష తులామాస ప్రవేశములయందు ఆ దినంబున మధ్యాహ్నకాల సూర్యుడు ఉచ్చస్థితుడైయుండగా ఆ సమయంబున సూర్య సిద్ధాంత ప్రకారము ద్వాదశాంగుళ ప్రమాణమైన శంకు నేర్పాటుచేసి గణి

తము చేయఁగా ఆ యా దేశములకు విషువచ్ఛాయ నేర్పడను. ఆ యా విషువచ్ఛాయవలన ఆ యా దేశములకు మేషాదిఘటికానిర్ణయము చేయఁదగును.

శ్లో॥ మీనమేషా చతుర్దండి గోమంభా చతుర్ధకం । పంచపాదో యుగ్మమృగో పంచార్ధం చాపకర్కశౌ । కాల్పిసింహకాచ పంచార్ధం పంచపాద స్తులాంగనే । మేషాదీనాంతు లగ్నానాం మానమేవం విమర్శభాః ॥

తా॥ మీన మేషములు ౪ ఘడియలు, వృషభ కుంభములు ౪-౩౦, మిథునమకరములు ౫-౧౫, ధనుఃకటకములు ౫-౩౦, వృశ్చిక సింహములు ౫-౩౦, తులకన్యలగ్నములు ౫-౧౫, ఇట్లేకొందఱుగణించు చున్నారు. అనగా దీనినే కొందఱు వాడుచున్నారని తెలియవలెను.

—♦ అ థ తి థి ని ర్ణ యః ♦—

అహఃప్రమాణ ఘటికలను ౫ పాళ్లు చేయునది ౪ అపరాహ్ణ కాలమునకు ఏ తిథిఘటికలు వ్యాపించియుండునో. అతిథి ప్రైత్యకము (ఆర్దికము) మొదలగు సత్కర్మలకు ముఖ్యము. ఒకతిథికి రెండువారములలో వ్యాప్తిగలిగియున్న యేదినమున అధికముగా నుండునో అదే ముఖ్యము. ఒకవేళ అపరాహ్ణవ్యాప్తి రెండువారములలో సమముగా నుండిన మొదటి దినమే ముఖ్యము. రెండు అపరాహ్ణములలోను వ్యాపింపకపోయిన పూర్వదినమున సాయాహ్నవ్యాప్తి నుండిననాడే ముఖ్యము. రెండు అపరాహ్ణములలో సమముగ నుండినప్పుడు తిథివృద్ధి పక్షమున రెండవదినము, క్షయపక్షమున మొదటిదినంబున ముఖ్యము. ఈప్రకారముగా నెఱింగి తిథినిర్ణయము పంచాంగములలో వ్రాయవలయును,

—♦ సూక్రాంతి పుణ్యకాల నిర్ణయః ♦—

మేషే ప్రాగూర్ధ్వంచ ౧౫ ఘటికాః ౧౦ ఇతికేచన
వృషే పూర్వాః ౧౬ ,,

మిథున	పరా:	౧౬	”
కర్కట	పూర్వా:	౩౦	”
సింహ	పూర్వా:	౧౬	”
కన్యాయాం	పరా:	౧౬	”
తులాయాం	ప్రాగూర్ధ్వం	౧౬	౧౬
వృశ్చిక	పూర్వా:	౧౬	ఘటికా:
ధను:	పరా:	౧౬	”
మకర	పరా:	౨౪	”
కుంభ	పూర్వా:	౧౬	”
మీన	పరా:	౧౬	”

ఘటికాద్వయా ద్యల్పదినే శేషే మిథున కన్యా మీన ధను
వృశ్చిక మకరేపి పూర్వా ఏవపుణ్యాః ప్రభాతేషు ఘటికాద్వయా ద్యల్ప
కాలే వృషసింహ తుల వృశ్చిక కుంభేషు పరా ఏవపుణ్యాః ప్రభాతే
కర్కట సంక్రాంతౌ పూర్వదినే పుణ్యమిత్యేకే రాత్రౌ సంక్రమే మధ్య
రాత్రౌ దర్వాక్ సంక్రాంతౌ పూర్వదిన్తారాధృ పుణ్యా, మధ్య
రాత్రౌ త్వరస్సంక్రాంతౌ పరదిన్య పూర్వాధృ పుణ్యా, నిశీధమధ్య
ఏవసంక్రాంతౌ పరదిన్యేషి పూర్వదిన్తారాధృ పరదిన్ పూర్వాధృచ
పుణ్యా, అమనేతు మకరే రాత్రీసంక్రమే సర్వత్ర పరదిన్మేవ పుణ్యా,
రాత్రౌ కర్కట సంక్రాంతౌ పూర్వదిన్మేవ పుణ్యా, సూర్యాస్తాంతరం
ఘటికాత్రయం స ధ్యా తత్ర మకర సంక్రమే పూర్వదిన్య పుణ్యా,
సూర్యోదయాత్పాక్ ఘటికాత్రయం ప్రాతసంధ్యా తత్ర కర్కట సం
క్రాంతౌ పరదిన్య పుణ్యమితి ||

—♦ క ర రి ప్ర వే శ : ♦—

రవి:- భరణీనక్షత్ర ౩ వ పాద ప్రవేశ దినమే వాస్తుకర్తరి ప్రవేశః.
రవి:- రోహిణి ౨ వ పాద ప్రవేశ దినమే వాస్తుకర్తరి త్యాగః.

—♦ త్రి ద్య స్పృ క్ —♦—

మూడు తిథులు కలిసినది త్రిద్యస్పృక్. అనగా పూర్వతిథి
గౌ పయిచిల్లర, వర్తమానతిథి ౬౦, తత్పరదిన్య ౧-౨-౩ ఘడియలు
పున్నచో ఆదినం త్రిద్యస్పృక్.

—♦ అ వ మ తి థి : ♦—

అవమతిథి అనగా తిథి ఉపరిగలదినమని చెప్పబడును.

—♦ జ ల రా శ య : ♦—

మేష, తులా, వృశ్చికం పాదజల, సింహ, కన్యా, మిథున నిర్జల,
వృషభ, కుంభ, ధనుస్సులు అర్ధజల, మీన, కటక, మకర పూర్ణజల,

—♦ ప్ర దో ష ని ర్ణ య : ♦—

త్రయోదశి, సప్తమి, చతుర్థి- యీ తిథులయందు రాత్రీ
౧ ఘడియ వ్యాపించినట్లయిన అది ప్రదోషం బనబడును. ఒకప్పుడు
ఉభయప్రదోషములు వచ్చును. అది యెట్లనగా ౪-౭-౧౩ తిథులు
రాత్రీయందు చవితికి ౨ ఘడియలున్ను, సప్తమికి ౧ ఘడియయున్ను,
త్రయోదశికి అరఘడియయున్ను పున్నయెడల వృద్ధియందు కలుగును.

—♦ చ ం ద్ర శృ ం గో న్న తి : ♦—

మేషమాసమందు	ద - శృం -	చంద్రోదయః
వృషభం—	స - శృం -	డిటా
మిథునం—	ఉ - శృం -	డిటా
కటకం—	ఉ - శృం -	డిటా
సింహం—	ఉ - శృం -	డిటా
కన్యా—	ఉ - శృం -	డిటా
తులా—	ఉ - శృం -	డిటా
వృశ్చికం—	ఉ - శృం -	డిటా

ధనుస్సు— ఉ - శృం - డిటా
మకరం— ఉ - శృం - డిటా
కుంభ— స - శృం - డిటా
మీనం— ద - శృం - డిటా

—♦ చాంద్ర మా నా న్ధా : ♦—

అశ్వ-కృ-మృ-పుష్య-మఘ-పుబ్బ-హ-చి-అనూ-మూ-
పూషా-శ్ర-ధ-పూభా-రే-ంగి చంద్రోదయకాలశ్చే త్సమాన్ధా
భవంతి, భ-జ్యే-ఆశ్రే-ఆర్ద్ర-శత-స్వా-శూన్యాన్ధా భవంతి,
ఉత్తర-ఉభా-ఉషా-రో-పున-విశా-అత్యర్ధభవంతి.

—♦ సౌర మా నా న్ధా : ♦—

సంక్రాంతిదినమునందును నక్షత్రము, తిథి, వారము ఈ 3 ను
మొత్తముచేసి 3 చే భాగించిన శేషము సౌరమానాన్ధ మనబడును.

౧ అత్యర్ధః } అత్యర్ధ - ధర హెచ్చు.
౨ సమాన్ధః } సమాన్ధ - ధర సరసము.
3 శూన్యాన్ధః } శూన్యాన్ధ - ధర తక్కువ.

—♦ తిరు నక్షత్ర నిర్ణయ : ♦—

శ్లో॥ జన్మనక్షత్రఘటికా సంగమస్ఫుగ్ధవేద్యది ।
వృథౌ వణ్ణాడికాః ప్రోక్తాః క్షయేతిస్ర సృమేచతుః ॥

తా॥ తిరునక్షత్ర ఘటికలు సంగమకాల స్ఫుర్ణంబు గలిగియుండే
నేని నక్షత్ర వృద్ధియం దక్కాలంబున నాఱుఘడియ లుండవలయు.
అనక్షత్రంబు క్షయించేనేని యక్కాలంబున ఘటికాత్యయంబు లుండ
వలయు. నక్షత్రంబునకు క్షయంబులేక పరిపూర్తి గలిగెనేని యత్తార
ఘటికా చతుష్టయం బుండవలయు. కావున మఱునాడు తిరునక్ష
త్రంబు నిజవృద్ధియందు ౧౨ ఘడియలును, క్షయంబున ౯ ఘడియ

లును, పూర్ణమందు ౧౦-ఘడియలును మిగిలియుండేనేని అట్టి జన్మ
నక్షత్రంబు ప్రపన్నుల కాచరణీయంబగు. ఈ భగవద్భాగవత జన్మర్థ
నిర్ణయ ప్రమాణంబులు శ్రీ పాంచరాత్రాగమ ప్రసిద్ధంబులగు.

—♦ అ థ ఖం డ తి థి : ♦—

శ్లో॥ సూర్యోదయాస్తమయ పర్యంత యస్మిన్వా రేతుయాచిథిః ।
విద్యతేసాప్యఖండాస్యాన్ నూనాచేత్థ డసంజ్ఞికాః ॥
తత్ఫలం॥ యస్మిన్క్షత్రండదినేతస్మిన్ ప్రతారభం నకారయేత్ ।
యఃకుర్యాద్దుర్మతిశ్చైవ పూర్వపుణ్యం విశస్యతి ॥

—♦ అథ మన్వాదీ నిర్ణయః ♦—

చైత్ర శుక్ల ౩ ఉత్తమమన్వాదిః పూర్వదశం
ఈ శుక్ల ౧౧ రాచ్యకమన్వాదిః పూర్వాహ్లాం
జ్యేష్ఠ శు ౧౧ భాచ్యకమన్వాదిః ,,
ఆషాఢ శు ౧౦ చౌత్తుషమన్వాదిః ,,
ఈ బహుళ ౮ రుద్రసావర్ణికమన్వాదిః అపరాహ్లాం
శ్రావణ జ ౩౦ అగ్నిసావర్ణికమన్వాదిః ,,
భాద్రపద శు ౩ తామసమన్వాదిః పూర్వాహ్లాం
ఈ బ ౮ సూర్యసావర్ణికమన్వాదిః అపరాహ్లాం
ఆశ్వయుజ శు ౯ స్వారోచిషమన్వాదిః పూర్వాహ్లాం
కార్తిక శు ౧౨ స్వాయంభువమన్వాదిః ,,
ఈ శు ౧౧ దక్షసావర్ణికమన్వాదిః ,,
ఈ బ ౮ ఇంద్రసావర్ణికమన్వాదిః అపరాహ్లాం
పుష్య శు ౧౧ రైవతమన్వాదిః పూర్వాహ్లాం
మాఘ శు ౭ వైవస్వతమన్వాదిః ,,
ఫాల్గుణశు ౧౧ బ్రహ్మసావర్ణికమన్వాదిః ,,

శ్లో॥ శుకేపూర్వాహ్లాగ్రహ్య కృష్ణేచైవా పరాహ్లా ॥

తా|| ఈ మన్వాదితిథులు శుక్ల పక్షమందున్నవి. దైవకర్మము మను, పితృ కర్మముందును పూర్వాష్టకాలమును వ్యాపించిన వని గ్రహించితగినవి. పూర్వాష్టకాలముతో యిచ్చుట రెండుగాభాగింప బడిన పగటియొక్క పూర్వభాగమని తెలియదగినది. అట్టి పూర్వాష్టకాలముందే శ్రాద్ధము చేయదగినది కృష్ణపక్షమందున్న మన్వాదులయితే దైవకర్మముందును, పితృకర్మముందును అయిదుగా భాగింపబడిన పగటియొక్క నాలుగవ భాగమగు అపరాహ్ణమును వ్యాపించు నని గ్రహించదగినది. మన్వాదులయందు పిండరిహితమైన శ్రాద్ధము చేయదగినది. ఈ మన్వాది శ్రాద్ధములు రెండువేల సంవత్సరములు పితృదేవతలకు తృప్తియగుచున్నవి. ఈ మన్వాదిశ్రాద్ధములు నిత్యము లయినవి. ఈ మన్వాదితిథులయందు అధికమాసము వచ్చినట్లయిన నిజమాసము గ్రహించదగినదని తాత్పర్యము.

—♦ యు గాది నిర్ణయః ♦—

వైశాఖ శుక్ల 3 త్రేతాయుగాదిః పూర్వదశవ్యాపిన్
భాద్రపద కృష్ణ ౧౩ కలియుగాదిః అపరాహ్ణవ్యాపిన్
కార్తీక శుక్ల ౯ కృతయుగాదిః పూర్వదశవ్యాపిన్
మాఘ కృష్ణ ౩౦ ద్వాపరయుగాదిః అపరాహ్ణవ్యాపిన్

—♦ సంకీర్తి పుణ్యకాల నిర్ణయః ♦—

శ్లో|| చరేచార్కప్రవేశేతు విష్ణువత్కాలసంక్షేపః ।
స్థిరే హరిపదంచాన్యే షడశీతిముఖస్సృప్తతః ॥
మేషే-కటక-తుల-మకర-విషవత్పుణ్యకాలః
వృష-సింహ-వృశ్చిక-కుంభ-హరిపదపుణ్యకాలః
మిథున-కన్య-ధనుః-మీన-షడశీతిపుణ్యకాలః

—♦ పంచశలకవేధ ♦—

శృ రో మృ ఆరు పున పుష్య ఆశ్లేష శుభ్ర ఉఫ హ చి స్వా ఆమా
విశా అభి ఉషా పూషా మూ డ్యే ధ శ్ర అశ్వి రే ఉభా పూభా కత భర

—♦ సప్తశలకవేధ ♦—

శృ అభి ఉషా పూషా మూ డ్యే ఆమా భ అశ్వి రే ఉభా పూభా కత భ
శృ రో మృ ఆరు పున పుష్య ఆశ్లేష శుభ్ర ఉఫ హ చి స్వా ఆమా

చైత్రాది ౧౨ మాసములలో-

శుక్ల పక్షంబున ౪ మంగళవారము భౌమచతుర్థి.

,, ౭ భానువాసరంబున భానుసప్తమి.

,, ౧౧ గురువారంబున జీవేకాదశి.

,, ౧౩ శనివారం శనిత్రయోదశి

,, ౮ బుధవారం బుధాష్టమి.

,, ౧౩ సోమవారం సోమప్రదోషము.

కృష్ణపక్షంబున ౧౪ కృష్ణాంగారకచతుర్దశి, ౩౦ అమాసోమవారవ్రతం.

ఇవి తిథి వార యోగముచే కలుగును.

—♦ అథ అమాసోమవారవ్రతం ♦—

శ్లో|| అమ్మావాస్యాయదాపార్థ సోమవార యుతాభవేత్ ।
తస్యామశ్వత్థమాగత్య పూజయేచ్ఛ జనార్దనమ్ ॥

సులభముగా సంక్రమణప్రవేశము తెలియుటకు.

శ్లో|| వారేరూపం తిథాయద్ర నాడ్యః పంచదశైవత్ ।
వినాడ్యై త్రింశత్త్రిప్రోక్తం సంక్రాంతి నూతనం భవేత్ ॥

వారం.	తిథి.	ఘ.	వి.
౬	౧౭	౩౧	౪౦
౧	౧౧	౧౫	౩౦
౦	౨౫	౪౭	౧౦

ఆంగీరసనామ సంవత్సర. పుష్య బ ౨ శుక్రవాతం ఉమా ౨
మకరే రవిః ౩౧-౪౦ ప్రవేశం.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

దేశములు.	విభవ స్థాయి	విషయప్రకరణం.	చరఖర్చుములు, పొస వేషములకు	అగ్నిహోత్రము.	కరుకభవములకు	పిహావృత్తి	కన్యాశుల్కములకు
			౧	౨	౩	మూలకు	కములకు
౧	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౨౯౮
౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౨౯౯
౩	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౦౨
౪	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౦౩
౫	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౦౪
౬	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౦౫
౭	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౦౬
౮	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౦౭
౯	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౦౮
౧౦	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౦౯
౧౧	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౧౦
౧౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౧౧
౧౩	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౧౨
౧౪	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౧౩
౧౫	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౧౪
౧౬	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧-౧౦౧౧౧౩౨	౧౦౬	౨	౨౧౬	౩౩౦	౩౧౫

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

[illegible]

13
 12
 11
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

యీ సరళతీరవమునందు సూర్య ప్రవేశమువఱకు నక్షత్రమార్గము సులభముగా పంచాంగము కొనవచ్చును. కుజాది పంచగ్రహ సాధనము సౌరసిద్ధాంతము ననుసరించియే గణింపవలెను.

సౌరసిద్ధాంత సార సంగ్రహము.

శ్లో॥ ఆనందం బ్రహ్మచిద్రూప మజాచ్యుత శివాత్మకం । నిత్యో
దయం మునీస్తుత్యం బాలాదిత్య సమామ్యహం ॥ నిష్కర్మార్థముపా
స్మహే కమలజం నిరేజనేత్రం శివం । వాచం పద్మనికేతనాం గిరిసుతాం
స్కందంచ నందీశ్వరమ్ । శక్రాగ్నీ సభవాస్రపాంబు పమరుద్యక్షేశ్వ
రేశాన్ సురాన్ । సూరాజ్ఞాన బుధేజ్య కావ్య రవిజాన్ ఛాయాగ్రహా
మధురూన్ ॥ పంచదేహం మంగళాత్మకం భాస్వరం వేదవిగ్రహం ।
యాజ్ఞవల్క్య మునిశ్రేష్ఠం జిష్ణు హరిహరప్రభుం । జితేంద్రియం జిత
క్రోధం సదా ధ్యానపరాయణం । ఆనందనిలయం పంచదేయోగానందం
మునీశ్వరం । ఏవం ద్వాదశనామాని త్రికాలం యః పఠేన్నరః । యోగీ
శ్వర ప్రసాదేన విద్యావాన్ ధనవాన్ భవేత్ ॥

—♦ అథ గురు ప్రార్థనమ్ ♦—

శ్లో॥ యనమంద్రాన్వయాంబోధి హిమాంశుం రామశాస్త్రిణాం ।
దైవజ్ఞం కౌశికమునేంద్రోత్రజం మధురుభజే ॥

—♦ అథ గ్రంథకర్త నామమ్ ♦—

శ్లో॥ చింతా వేంకటనారాయణాణ్య సిద్ధాంతిసూరిణా ।
క్రియతే సౌరసిద్ధాంత సారసంగ్రహనామకమ్ ॥

—♦ అథ సౌరసంగ్రహ లక్షణమ్ ♦—

శ్లో॥ స్వప్రోక్తంచేతరప్రోక్తం సంపుటికరణయత్ ।
తత్సౌరసంగ్రహమితి ప్రవదంతి మహర్షయః ॥

సౌరసిద్ధాంత సార సంగ్రహము.

79

—♦ అతాదౌ బాలాదిత్యగణకానందే ♦—

శ్లో॥ బాలాదిత్య స్సుతస్సూర్య స్సూర్యసిద్ధాంతసమ్మతం ।
వక్ష్యేహం గణకానందం గణకానందకారణమ్ ॥

—♦ అదౌ కల్యబానైన క్రమః వక్ష్యతే ♦—

శ్లో॥ గుణనాగ(౮౩) హతాష్టమిః(౬౦) గజవేదసమన్వితా(౪౮) ।
ప్రభవాద్యబ్జసంయుక్తా భవేయుః కలివత్సరాః ॥

—♦ కలియు గ ప్రారంభః ♦—

శ్లో॥ ప్రమాదివత్సరే చైత్రే శుక్లాది భృగువాసరే । ధర్మా
ధర్మాత్మికంచేత త్కలిప్రారంభముచ్యతే ॥ అస్మిన్కలియుగే ॥

♦ అథ గణకానంద గ్రంథోత్పత్తికాలస్య రవ్యాదీనాం పూర్వభృవాః ♦

శర్యభూపద్యోక్తుగుణాః	౧౧	౧౬	౫౨	౩
రుద్రాష్టాంగార్థ వామరాః	౧౧	౮	౪౬	౩౩
వ్యోమార్కనఖిషడ్వేదాః	౦	౧౨	౨౦	౪౬
శ్వేతేంద్యర్కాద్భిసాగరాః	౭	౧	౧౨	౪౪
పంచాష్టషోడశశఖ	౫	౮	౧౬	౨౦
రుద్రాంకనవమూర్చనాః	౧౧	౯	౯	౨౧
త్ర్యష్టైకాంకాభిషడ్మా	౩	౧౮	౪౯	౩౬
ద్విసప్తైర్క భానవః	౨	౧౭	౨౭	౧౨
ఖండ్యోగగనరామేంద్రా	౦	౨	౩౦	౧౪

భాద్రా మాధ్యాహ్నికా ఇమే । క్రమాద్రవ్యాది ఘటానాం
శర్యేత్యాది భృవాస్మృతాః ॥

—♦ అథ భృవాబ్జానైన క్రమః ♦—

శ్లో॥ గజవేద శరాంభోధి రహితే కలివత్సరే ।
చైత్రస్యాదౌ భృగోర్వాసరే భాస్కరాద్యా యథాక్రమం ॥

—♦ అథ అహర్గణానైవక్రమః ♦—

శ్లో॥ ధృవాబ్జోర్మగుణైర్మాన యుక్తోఽసఖతాడితః । ద్వీర్మఖా
క్షేందు నందాబ్ధి యుక్తశ్చక్షాప్తసంయుతః । నగర్మయుక్ ధృవాబ్జోనో
గజాబ్ధిరస (౬౪౮) లబ్ధయుక్ । దినీ (3౦) కృతో దినయుతస్త్రి ర్నవాం
గాగ్ని (3౬౯) సంయుతః । ద్వీయుగ (౪౨) ఘ్నైశ్వరామాద్రీ గోషీ
లబ్ధాగ్ని బాణ (౨౯౨౩౨) యుక్ కృతాంగా (౬౪) ప్రక్షయాహోనో
భృగువారా ద్వహర్గణః ॥ ద్వ్యగణా సప్తభిర్భక్తం కేషం భృగ్యాది
వాసరః । వర్జయే ద్వర్జయేదే ౨-౧ కం వారోనాయాతి చేత్తదా ॥

—♦ అత్ర అధిమాస త్తయమాసోత్పత్తి క్రమః ♦—

శ్లో॥ అసంకాంతిమాసోధి మాసస్ఫుటస్యాద్ద్వి సుకాంతిమాసః
క్షయాఖ్యః కదాచిత్ । త్తయే కార్తికాది త్రయేనాప్యథాస్యా త్తదా
వర్జమధ్యేధి మాసద్వయంచ ॥

—♦ అథాధిమాస వ్యవస్థాక్రమః ♦—

శ్లో॥ ద్వాత్రింశత్ఫలుమాసాః షోడశ వారాశ్చ నాడికాస్త్రిసః । అధి
మాసాంతర మేతద్వినాడికాః పంచపంచాశత్ ॥ అధిమాసాఖ్యలభ్యేచ
యద్యేకోవ్యధికాగతః । శుద్ధమాసాంతపర్యంతం త్రింశోన్మద్వ్యగణం
స్ఫుటమ్ ॥

—♦ అథ రవ్యాదీనాం భగణాద్యానీతక్రమః ♦—

శ్లో॥ ద్వ్యగణాత్ క్షీతివహ్ని (3౦) ఘ్నా ద్రామదంతశివై (౧౧౩౨౩)
ర్హృతాత్ । భగణాద్యర్మశుక్రజ్ఞ మందారేజ్యచలోచ్చకం । ఆహర్గ
ణాత్ ఖఖాగ (౬౦౦) ఘ్నా ద్ద్యుణాంకాగ్ని నృపై (౧౬౩౯౩) శృశి ।
స్పృష్టాప్తవడ్ధి (౬౮౨) స్పృభక్తా ద్వ్యగణా ధర్మణీసుతః । సుర (3౩) ఘ్నా
ద్వ్యగణాద్రామ ఖాంకనేత్తై (౨౯౦౩) ర్శశీఘ్రికం । దశ (౧౦) ఘ్నా
ద్వ్యగణాల్లోక దంతవహ్ని యుగై (౪౩౩౨౩) ద్దురుః । ఆశ (౧౦) ఘ్నా
ద్వ్యగణాచ్ఛుక్ర శీఘ్రిమది జిహ్వాశ్విభిః (౨౨౪౨) । ద్వ్యగణావస

తర్మాద్రీ దశ (౧౦౨౬౬) భక్తాచ్ఛనైశ్చరః । చంద్రోచ్చ ద్వ్యగణా
ద్దిఘ్నా (౧౦) ద్భూదంతదశనై (౩౨౩౨౧) ర్హృతాత్ । రాహు
ద్వ్యగాంకసప్తాంగై (౬౨౯౪) రవాప్తాదిసంచయాత్ ॥

ర- గు ౩1 భా 11323, చు- గు 600 భా 16393, కు- గు 0
భా 687, బుశీ- గు ౩3 భా 2903, గు- గు 10 భా 43323, శుశీ-
గు 10 భా 2247, శ- గు 0 భా 10766, తు- గు 10 భా 32321,
రా- గు 0 భా 6794.

—♦ అథ రవ్యాదీనాం త్రిగుణాబ్దపలానీతక్రమః ♦—

శ్లో॥ త్రిగుణాబ్దా నమాకాగ్ని వేదై (౪౩౯౯) ర్మేత్రక్ష బాహు
(౨౨౬౨) భిః । కైలాగాశ్వీ యుగై (౪౨౬౨) చ్చిద్ర గుణనేత్రాగ్ని
వహ్ని (3౩౨౩౯) భిః । వేదాగ్ని పర్వతనఖైః (౨౦౨౩౪) పారావార
వియద్దజైః ౮౦౪ । గుణాధాంగ భవై ౧౧౬౪౩ ర్వేద తురంగర్తు
నగాగ్ని 3౨౬౨౪ భిః । కృతాగ్నిషట్కరై ౨౬౩౪ ర్భక్తా లబ్ధా
భాగాదివర్జితం । రవీందుగురుసామ్యానా మితరేషాంతు యోజయేత్ ॥

—♦ అత్ర దేశాంతరవిషయే భూరేఖాప్రశంసాకథ్యతే ♦—

శ్లో॥ శీఘ్రైల వింధ్యాచల మధ్యదేశే శ్రీకృష్ణవేణ్యా శ్రితపుణ్యదేశే ।
శ్రీకూడినీనామపురాధ్య కొండపల్లినగర్వా భువిరేజతుర్యే । భూరేఖకా
ప్రాక్స్థిత గోలకొండపురస్య దిక్సన్ధిక యోజనాని । భూరేఖకాప్రాక్
స్థిత కొండపల్లపురస్య చాధ్యైః కథితః ఖవేదాః । చత్వారింశ ద్యోజ
నాంతే మయాధ్యా త్మరేఖాయాః పూర్వభాగే నగర్యోః । షట్త్రిం
శోర్ధ్వ త్ర్యంగులై రావక్షభాస్యా త్సిద్ధాంతాక్తా కుండినీ కొండపలోః ॥

—♦ అథ రవ్యాదీనాం మధ్యగతయః ♦—

శ్లో॥ లిప్తావిలిప్తా సూర్యస్య గతిర్నవ శరాగజాః (౫౯-౮) । చంద్ర
ద్రస్యసూర్య నందాశ్వా ఇషహోగ్నయ ఏవచ (౭౯౦-౩౫) అగా
రకస్యచక్షోణీ వహ్నియోగాశ్వీనోగతిః ౩౧-౨౬ । జ్వస్యబాణ జనా
దంతా ౨౫-౩౨ గురోః పంచాబరతథా ౫-౦ । శుక్రస్యాంగనవా

ప్రచ ౯౬-౮ రవిజన్యాశ్విన్వియత్ ౨-౦ | షడ్భావేద విభూచ్ఛస్య
౬-౮ రాహుర్వహ్నయశశ్వరాః ౩-౧౧ | అవంతి సమయోదగో
రేఖాపూర్వ పరధ్వనా | మాతాభక్తిః ఖఖాప్తాద్ధి ౮౦౦౦ హృతా
లిప్తా ఋణంధవమ్ ||

—♦ అథ యల్లాజయ్యమతేన దృక్సంస్కార నిర్ణయక్రమః ♦—

శ్లో॥ కల్పాద్యబ్దాన్ ఖఖరసగుణై ౩౬౦౦ రాజయేచ్ఛేషసంజ్ఞాన్ |
జ్ఞాత్వాశేషం ఖఖగజ కుత ౧౮౦౦ స్తల్పసంఖ్యాయదిస్యాత్ | తస్యా
త్తస్మాదధిక మిహచేత్స్వక్రమో ౩౬౦౦ నితంతచ్ఛేషం ప్రాజ్ఞ ఖచర
గుణైస్తాడయే ద్వత్వమాణైః ||

—♦ అథ గ్రహణాం దృక్పీఠ గుణకారక్రమః ♦—

శ్లో॥ చంద్రోచ్ఛస్య శివా ౧౧ గురో ర్దినకర ౧౨ శుక్రస్యసేత్రా
భయ ౮౨ | శ్చితాంతోస్తు భవా ౧౧ భవంతి గుణకా దృక్సామ్యసిద్ధై
స్ఫటాః | పంచారైః ౧౨గి పవనాశ్వి సీతరుచిభి ౧౨గి స్తత్వేందు
౧౨గి భిర్భాజతాః | వ్యోమాకాశ శరై (౧౦౦) క్రమాచ్ఛ కలికా
స్త్యాజ్యాఖగేష్వాగతాః || భూనందనస్య మనవో ౧౮ రవియుక్ ౨౮
శనైశ్చదృక్సామ్యసిద్ధికరణే గుణకాభవేతాం | తత్వేందవ ౧౨గి శ్వర
కరావనయో ౧౨గి విభాగో ద్వభ్యాం సమాగత ఖగయోః
ప్రయోజ్యాః ||

—♦ అథ శ్రీ నాగం సుబ్రహ్మణ్య యజ్ఞనా కృత

దృక్సంస్కార క్రమః ♦—

శ్లో॥ కల్పాద్యబ్దాః ఖఖాంగాగ్ని (౩౬౦౦) ర్భక్తా శ్చిష్ట తదర్థతః
౧౮౦౦ | అధికం తద్విరహితం అల్పంచేచ్ఛిష్టమేవహి | తదృక్పదేతు
దైవజ్ఞా గుణహారా క్రమాద్విమః | విధోర్పాణాగి సమచ్ఛస్య ఖాగ్నిః
౩౦ కాజస్యవైమనుః ౧౮ | గురో ర్దినకరా ౧౨ శ్శుక్ర శీఘ్రస్య కర

సాగరాః ౮౨ | శనైస్తురవియుక్తా హో ౨౮ ద్దణక స్సప్తవహ్నయః
౩౨ | రాహుఃఖపంచదనైశ్చ (౨౧౦) ఖఖబాణై (౧౦౦) హృతం
విధోః | ఇతరేషాంపంచనూర్వై ౧౨గి ర్భక్తం లిప్తాదికంక్రమాత్ |
కుజశన్వోర్ధనంకుర్యా చ్చిష్టానాంతు ఋణంసదా ||

—♦ అథ శ్రీ పిడపర్తి చలమయ్యశాస్త్రిణా కృత

దృక్సంస్కార క్రమః ♦—

శ్లో॥ పిడపర్తి నివాస శ్రీ చలమయ్యఖ్యశాస్త్రిణా | కృతా దృక్పీఠ
కలికా దశా చంద్రస్య వర్జితః | ఏతన్మతత్రయం సమ్య గ్విచార్య కథితం
బుధైః | గ్రహణాం దృక్సమం సమ్య క్పర్యాలోచనం సదా ||

—♦ అథ రవ్యాది గ్రహణాం పూర్వధృవాది సంస్కార క్రమః ♦—

శ్లో॥ పూర్వధృవంచనిక్షిప్య గణితాగతసంయుతః | త్రిగుణాబ్జఫలం
సమ్య గ్విధినాసంస్కరేత్తదా | దేశాంతరస్యచఫలం సంస్కర్యాన్మధ్య
భేదరే | ఏవం స్వదేశమధ్యాహ్న మధ్యభేతోభవేత్సదా | రాహుః
పూర్వధృవంచైవ నిక్షిపేద్విమలస్థలే | గణితాగతరాశ్యాదీ శోధయే
ద్గణితార్థవిత్ | రాహురేశాంతరఫలం వ్యత్యయంస్యా దృణంధనం |
త్రిగుణాబ్జఫలంచైవ దృక్ఫలంచ యథాక్రమం | రవిసామ్యేతరాణాంచ
దృక్ఫలానిచ సంస్కరేత్ | రాహుష్షడాశియుక్తాశ్చే త్కేతుగ్రహ
ముదీరయేత్ ||

—♦ అథ మధ్యగ్రహ తాత్కాలిక క్రమః ♦—

శ్లో॥ ఇష్టకాలగుణితా గ్రహభక్తి షష్టిభాజితా కలాస్వస్యమృణంహి |
గమ్యభూతసమయే ఖలుమధ్యమాన్వేష్టకాలఖచరా భవంతిహి ||

—♦ అథ గద్యనామ చూర్ణికా ♦—

ఇతి శ్రీ చింతావంశ పయః సారానార రాకాసుధాకర వేంకట
నారాయణసిద్ధాంతినావిరచిత సారసిద్ధాంతసారసంగ్రహేమధ్యాధికారః ||

—♦ అత్ర మధ్యగ్రహ విషయే లఘూపాయ క్రమః ♦—

ప్రభవాబ్జాత్పూర్వదినే మధ్యభేటద్భవాస్మృతాః ।

రుద్రానఖాష్టమాపాన్ని ౧౧ ౨౦ ౮ 3౧

కేమధృతిస్త్రీయుదం ౧౧ ౧౯ ౧౮ ౪3

వేదాగ్నర్క చతుర్వింశ ౪ 3 ౧౨ ౨౪

షడ్రూపాభిగోకరాః ౬ ౧ ౫౪ ౨౯

దశర్తుమనుషద్భవా ౧౦ ౬ ౧౪ ౫౬

వస్వద్రవ్యస్థాగ్నివింశతిః ౮ 2 3౮ ౨౦

షడ్భృతిర్నవవేదాన్ని ౬ ౧౮ ౪౯ 3

మధ్యాహ్నార్కాదిభాదయః ।

బాణాగ్నిగోకరాగ్నర్కం ౫ 3 ౫౯ ౫3

రాహోర్ధ్రవముదాహృతం । మానాధిక్యేతు తల్లభ్య తదూర్ధ్వం స్థానసంయుతం । ఏవం రవ్యాది భేటానాం రుద్రేత్యాది భవాస్మృతాః ॥

—♦ అథ అహర్గణానై నక్రమః ♦—

శ్లో॥ కలిరస్టాంగగోభ్యూనా ఖ్యస్తోరైర్నాసయుక్తిభాః ఖాగాప్త నవయుగ్దేవై రాప్తయః ఖాగ్నిభిర్నతః । తిథియుక్తేష్వశమ్నాగ్నిఖా ద్వావ్యోప్తానోద్వసంచయః । ద్యుగణం సప్తభిర్భక్తం శేషం భృగవాది వాసరః । వర్జయేద్వర్ణయేదేకం వారోనాయాతిచేత్తదా ॥

—♦ అథ మధ్యపదక సంఖ్యా నిర్ణయక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఏకస్థానం దశస్థానం శతస్థానం సహస్రకం । అయుతం నియుతం చైవ దహలక్షాశ్చకరితాః ॥ పంచపంచాశత్ప ౫౫ దాని మధ్యమానా నివై సదా । ఏతానిపూర్వధృవకే యుతానిచయథాక్రమం । రాహోన్మ పూర్వధృవకే తత్పదాని విశోధయేత్ । తతోద్దేశాంతరం కుర్యాత్ దృక్ఫలానిచ సంస్కరేత్ ॥ అహర్గణానై కదశాదికానా మధస్థితం భాది యుతంధ్రువేషుః । తేదినాథో ర్భవమధ్యభేచరా ధ్రువేచహిమంత మనో భవంతి ॥

—♦ అథ స్ఫుటాధికార ప్రారంభః ♦—

అత్రాదౌ గ్రహ ముదోచ్చక్రమః.

ద్యౌగేందునృపషడామా ౨ ౧2 ౧౬ 3౬

చంద్రస్య సోచ్ఛ సుజ్ఞికః

వేదదిగ్లోచనసఖా ౪ ౧౦ ౨ ౨౦

శైవలాశాదిగోకరామరాః 2 ౧౦ ౨2 33

మంచేదదృక్ సఖజినాః ౫ ౨౧ ౨౦ ౨౪

ద్యౌగేందుత్పార్థభాస్కరాః ౨ ౧౯ ౫౧ ౧౨

సప్తాంగాశ్వితురంగాన్ని దంతా 2 ౨౬ 32 3౨

సూర్యా స్ఫుటాచ్చకాః ॥

—♦ అథ ముదోచ్చ సంస్కారక్రమః ♦—

శ్లో॥ శైలేందుబాణై (౫౧2) ర్గగనాప్తనందై (౯౮౦) ర్కృతాభి బాణై (౫౪౪) ర్నయనాశ్వినేత్యైః (౨౨౨) యుగాద్విరామై (32౪) గజభానుబాణైః (౫౧౨) అబ్జాత్ఫలంసోచ్ఛ కలాసుయుంజ్యత్ ॥

—♦ అథ రవిస్ఫుటక్రమః ♦—

శ్లో॥ ముదోచ్చేమధ్యసూర్యోన శేషం తస్మాదకేంద్రకం । తత్కేంద్రంచ త్రిరాశ్యల్పే సవవభుజసంజ్ఞికః । త్రయాధి కేరసేశోధ్యం షడ్భా ధిక్యేరసోనితం । నవాధి కేతుచక్రేచ శోధ్యం తదృభుజసంజ్ఞికః । తదృభు ప్రైగతానిఘ్న మధోభాగసమన్వితః । తత్సంఖ్యాపదకంజ్ఞేయ మధో లిప్తాదికంక్రమాత్ । పదాంతరఘ్నం షష్ట్యాప్తం ఫలం పదకసంయుతం । తత్పదంచైవ షష్ట్యాప్తం ఫలం భాగాదికంక్రమాత్ । మధ్యాగ్నేచ స్వర్ణమత్ర కేంద్రేమేషతులాదికే । తద్రాశిభాగలిప్తాశ్చ విలిప్తాశ్చ రవే స్ఫుటమ్ ॥

—♦ అథ రవిగతిస్ఫుటక్రమః ♦—

శ్లో॥ రవేర్మధ్యగతిశ్చాంత రఘ్నాష్టమ్యా హృతాయది ఫలంచార్క గతస్వర్ణం కేంద్రేకర్క మృగాదికే ॥

—♦ అథ చంద్రస్ఫుటక్రమః ♦—

శ్లో॥ రవేస్ఫుటపదంచైవ సప్తవింశతిభాజితం | ఫలంచమధ్యచంద్రేతు
అర్కవత్సంస్కరేత్సుధీః | గణితాగతచంద్రస్య తుంగతీత్రవినిషేత్ |
తద్భావాలఫలసంస్కార చంద్రోనం మందకేంద్రకం | సూర్యవత్సాధితం
సర్వ ఫలంత్రవినిషేత్ | తత్ఫలం బాహుసంస్కార విభామేషాదికే
ధనం | తులాదికే ఋణంకుర్యా చ్చంద్రస్ఫుటమితీతమ్ ||

—♦ అథ చంద్రగతిస్ఫుటక్రమః ♦—

శ్లో॥ విధోర్మధ్యగతౌచైవ తమచ్ఛస్య గతింత్యజేత్ | తచ్ఛేషాచైవ
నిషీక్య తత్పదాంతరతాడితం | తత్తప్త్యాప్తఫలంచైత స్మధ్యోదోర్గతి
సంజ్ఞికే | కర్కాదికేంద్రే సూర్యోజ్య మకరాదౌ ఋణంస్మృతం |
చంద్రసూర్యా స్ఫుటాస్యాతాం మాందేనైకేన కర్మాణా | కుజాది పంచ
భేటాశ్చ శీఘ్రాదితు చతుష్టయమ్ ||

—♦ అథ కుజాది పంచగ్రహ స్ఫుటికరణ ముచ్యతే ♦—

శ్లో॥ భామాది పంచభేటానాం స్ఫుటత్వంచప్రవక్ష్యతే | కుజజీవా
ఋణాంమధ్య రవిశ్చీఘ్రాఽచ్చసంజ్ఞికః | జ్ఞశుక్రయోర్మధ్యరవి ర్గ్రహస్తౌ
శీఘ్రసంజ్ఞికౌ ||

—♦ అథ రవి భుజాఫలసంస్కార క్రమః ♦—

శ్లో॥ సూర్యబాహుఫలాధ్యస్తా ఖేచరాణాం గతిఃపునః | చక్రలిప్తా
మౌతులబ్ధా లిప్తాద్యం భానువద్గ్రహే ||

—♦ ఏతద్భుజాఫలవిషయే లఘూపాయనక్రమః ♦—

శ్లో॥ రవిః ఖతర్కాగ్ని (3౬౦) శశీచఋతుః (౨౭) కుజశ్చదిక్ష్ణుల
(౭౦౦) బుధోష్టనాగః (౮౮) | భృగుర్జినాలో (౨౨౪) చవ భక్త
లబ్ధం గ్రహేషుయుక్తోన ధనన్తహంసవత్ ||

—♦ అథ శీఘ్రాది సంస్కార క్రమః ♦—

శ్లో॥ శీఘ్రం మాందం పునర్మాందం శీఘ్రంచత్వార్యథాక్రమమ్ ||

తా॥ భుజాఫలము తెచ్చుటకు రవియొక్క అంతరఫల సంస్కారము
చేసిన పదకలిప్తావిలిప్తలను సూర్యునికై తే (3౬౦) చేతను, చంద్రునకు
౨౭ చేతను, కుజునకు ౭౦౦ చేతను, బుధునకు ౮౮ చేతను, గురు
నకు (౦) చేతను, శుక్రునకు ౨౨౪ చేతను, శనికి (౦) చేతను భాగి
చగా వచ్చిన లబ్ధము లిప్తలు. ఆశేషము (౬౦) అటువదిచె పెంచి
లింగి భాగించగా వచ్చిన లబ్ధము విలిప్తలు. ఈలిప్తావిలిప్తలు వారి
వారి మధ్యగ్రహములో సంస్కరించవలెను. సూర్యునిలో మాత్రం
స్ఫుటగ్రహములో సంస్కరించవలెను. గురు శనిలకు ఆత్మల్యఫల
మగుటచే భుజాఫలం చెప్పలేదు.

—♦ అత్రాదౌ శీఘ్రసంస్కారక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఆదౌశీఘ్రాచ్చనిషీక్య మధ్యసంజ్ఞ గ్రహణీనితు | తచ్ఛేషా
ఆశుకేంద్రంపై చక్రశోధ్యారసాధికే | తచ్ఛీఘ్రభుజరాశిశ్చ ఖత్తిగ్ముం
భాగసాయతం | తచ్ఛీఘ్రపదకం జ్ఞేయ మథోలిప్తాదికం క్రమాత్ |
పదాంతరఘ్నం షష్ట్యాప్త ఫలం పదకసంస్కృతం | వర్ధమానే పదే
యోజ్యం షీయ్యమాణేపదేవియుక్ | ఏతత్పదస్యార్ధఫలం మానాస్తుంచ
యథాక్రమం | తత్ఫలం మధ్యభేటేతు కేంద్రే మేషాదికధనం | తులా
దికే ఋణంకుర్యా చ్చీఘ్రసంస్కారితోభవేత్ ||

—♦ అథ మంద సంస్కార క్రమః ♦—

శ్లో॥ మందోచ్చేశీఘ్రసంస్కార గ్రహణోనమందకేంద్రకం | తత్తే
ద్రంచత్రిరాశ్యల్పే సవభుజసంజ్ఞికః | తదాధికెరసేశోధ్యం రసాధిక్య
షమానితం | నవాధికెతుచక్రేచ శోధ్యం మందభుజసంస్కృతం | తన్నంద
భుజరాశిశ్చ ఖత్తిగ్ముం భాగసాయతం | తన్నందపదకం జ్ఞేయ మథో
లిప్తాదికంక్రమాత్ | పదాంతరఘ్నం షష్ట్యాప్త ఫలం పదకసంయుతం |
ఏతత్పదస్యార్ధఫలం మానాస్తుంచ యథాక్రమః | తత్ఫలం శీఘ్రసంస్కార
గ్రహే మేషాదికధనం | తులాదికే ఋణంకుర్యా స్మందసంస్కారితో
భవేత్ ||

—♦ అథ పునర్మందసంస్కారక్రమః ♦—

శ్లో॥ పునర్మందోచ్చనిషీవ్య ద్వీసంస్కారగ్రహణీనితం । తచ్ఛేషంచ
పునర్మందం కేంద్రమి త్యభిధియతే । పూర్వవత్సాధితం పూర్వ ఫలం
మేషాదికథనం । తులాదికే ఋణంకుర్యా నృప్యభేదతుసర్వదా ॥

—♦ అథ పునశ్శీఘ్రసంస్కారక్రమః ♦—

శ్లో॥ పునశ్శీఘ్రోచ్చనిషీవ్య పునర్మంద గ్రహణీత్యజేత్ । తచ్ఛేషం
తుపునశ్శీఘ్రం కేంద్రమి త్యభిధియతే । పూర్వవత్సాధితం పూర్వ ఫలం
మేషాదికథనం । తులాదికే ఋణంకుర్యా త్పునర్మందగ్రహేనదా । ఏత
త్కుజాదిభేదానాం చాతుస్సుటమితితమ్ ॥

(పునశ్శీఘ్ర) కేంద్రము ౬ రాసులలోగా నున్నయెడల అదే భుజ,
౬ రాసులకు అధికమైనప్పుడు ౧౨ రాసులలో శోధించనలయును.)

కు - శీఘ్రోచ్చ - ర	శు - శుక్రము	} ఇట్లు శీఘ్రోచ్చలు
బు - బుధుడు - బు	శ - సూర్యుడు	
గు - సూర్యుడు - ర		

—♦ అథ కుజాదీనాంగతి స్సుటక్రమః ♦—

శ్లో॥ పునర్మాదాంతరైర్వత్వా మధ్యభుక్తిఃఖతర్కహృత్ । ఫలం
మధ్యగతేన్వర్ణం కేంద్రేకర్కమ్పగాదికే । ఏతన్మంద స్సుటగతి ర్గ్రహ
స్యచ నసంశయః । తన్మందగతిలిప్తాశ్చ విలిప్తాశ్చైవనిషీవేత్ । శీఘ్రో
చ్చస్యగతేచైవ మందస్సుప్తగతిత్యజేత్ । తచ్ఛేషంచ పునశ్శీఘ్రం కే
ంద్రస్యగతిసంజ్ఞకః । తత్పునశ్శీఘ్రం కేంద్రస్య గతింత్రవినిషీవేత్ । పున
శ్శీఘ్రంతరాభ్యంతం వ్యస్తాప్తంచైవ తత్ఫలం । మందస్సుప్తేధనంకుర్యా
ద్వర్ధమాన పదేనదా । షీయ్యమాణే ఋణంకుర్యా ద్వ్యస్తా ద్వకగతి
ర్భవేత్ । షీయ్యమాణేమందస్సుప్త గతేరధికమేవచేత్ । తదాఫలేచ
తన్మంద గత్యోనవక్రసంజ్ఞకం । ఏతద్భామాది భేదానాం గతిస్సుట
మితితమ్ ॥

—♦ అథ స్సుటగ్రహ తాత్కాలికక్రమః ♦—

శ్లో॥ గతైవ్యకుటికాన్నిఘ్న గతిష్వమ్యాప్తలిప్తకాః । ఋణంధనం
ప్రకుర్యాస్యః భేదరాస్తేష్టకాలికాః । దినార్ధాత్పూర్వనాడ్యాదిః గత
సంజ్ఞాఃప్రకీర్తితాః । దినార్ధాత్పూర్వనాడ్యాదిః ఏవ్యమి త్యభిధియతే ॥

—♦ అథ అశ్విన్యాది రవ్యాది నక్షత్ర పాద ప్రవేశ గణితక్రమః ♦—

శ్లో॥ పాదస్య భాగ త్రితయం లిప్తావింశతి సంజ్ఞకం । అశ్విన్యాది
క్రమాత్పాద ధృవాశ్చపరికీర్తితాః । గ్రహాధిక ధృవోనంచ తచ్ఛేషం
గతసంజ్ఞకం । ధృవాధికేగ్రహోనంచ తచ్ఛేషంచేవ్యసంజ్ఞకం । గతేష్య
తత్రనిషీవ్య వప్తిఘ్నం వికలాన్వితం । గ్రహస్య గతినాభక్తం భవేచ
దివసాదికం । గతే తత్కాలికే శోధ్యం ఏష్యే తాత్కాలికేయతం ।
రాహోస్తువక్రస్యగతే ర్వ్యత్యయంస్యా ద్దతేవ్యయోః ॥

♦ అథ కుజాదీనాం వక్రవక్రత్యాగోదయా స్తమయ భాగనిర్ణయః క్రమః ♦

—♦ అతాదౌ వక్రభాగాః ♦—

శ్లో॥ కృతర్తుచంద్రైః ౧౬౮ ర్కృతవేదచంద్రైః ౧౮౮ శూన్యాన్ని
చంద్రైః ౧౩౦ ద్దణతర్కచంద్రైః ౧౬౩ । బాణేందుచంద్రైః ౧౧౯
శ్చలకేంద్రభాగైః కుజాదయో వక్రగతింభజంతి ॥

—♦ అథ వక్రత్యాగభాగాః ♦—

శ్లో॥ రసౌకచంద్రైః ౧౯౬ రసచంద్రదస్తైః ౨౧౬ శూన్యాన్ని
నేత్రైః ౨౩౦ ర్నగరంద్రచంద్రైః ౧౯౭ । శ్వేరాభిపక్షైః ౨౪౯ శ్చల
కేంద్రభాగైః కుజాదయో వక్రగతింత్యజంతి ॥

—♦ అథ ఉదయభాగాః ♦—

శ్లో॥ గజకరైః ౨౮ శరపూర్ణకరైః ౨౦౯ క్రమాన్మను ౧౮ భిగ్ని
వమ్యీతి ౧౮౩ భిర్మఖైః ౨౦ । సురపతేర్దిశిభామిసూతాదయ స్సచల
కేంద్రలవై రుదయంయయుః ॥

—♦ అథ అ సమయభాగాః ♦—

శ్లో॥ అ స్తం భజంతీచ సమద్గమాంశై రేతైర్భవక్రా త్పతితైః ప్రతి
చ్యాం । ఉదద్గతస్సమ్య సితో ప్రతిచ్యాం క్వత్తైః గుం కుదస్తే ॥ ౨౦
శ్చలకేంద్రభాగైః ॥

శ్లో॥ వక్రవక్రోదయాస్తాశాః ధృవాంశోభ్యోధికాల్పికా । లిప్తీ
కృత్యాతుర్యకేంద్ర భుక్త్యాప్రావాసరాదయః । పునశ్చీఘ్రస్య కేంద్రంచ
ఖత్తిఘ్నం భాగసంయుతం । తత్కేంద్రాంశా తద్ధృవాంశా తేస్మిన్
చైవ విచింతయేత్ । తత్కేంద్రాంశాద్ధృవోనంచ గతంచపరిక్షితాః ।
తద్ధృవా త్కేంద్రభాగోనా ఏవ్యమి త్యభిధియేత్ । గతే తత్కాలికే
శోభ్యం ఏష్యే తాత్కాలికేయుతం । ఏవం కుజాదిభేటానాం ఉదయా
స్తాదికం విదుః ॥

ఇతి శ్రీ చింతావంశపయఃపారావార రాకాసుధాకర వేంకటనారా
యణసిద్ధాంతినా విరచిత సారసిద్ధాంతసారసంగ్రహే స్ఫుటాధికారః ॥

—♦ అహఃప్రమాణ నిర్ణయాధికార ప్రారంభః ♦—

అ త్రా జా సా మా న్య వి ధిః .

శ్లో॥ నీలం కాలం ఫలం బాలం రాగం యోగం నగం ధరం । జారం
సారం హరం ధీరం మినాద్యాదిషుసంక్రమాత్ ॥

నీలం ౩౦ గడి, కాలం ౩౦ గ, ఫలం ౩౨ గ, బాలం ౩౩ గ,
రాగం ౩౨ గ, యోగం ౩౦ గ, నగం ౩౦ గ, ధరం ౨౯ గ, జారం
౨౮ గ, సారం ౨౭ గ, హరం ౨౮ గ, ధీరం ౨౯ గడియలు.

ఏవం మినాది సంక్రమణాదిషుజ్ఞేయమ్ ॥

—♦ అయనాంశ నిర్ణయః ♦—

శ్లో॥ షష్ట్యాభ్యస్తానవయమః ప్రభవాద్యబ్రసంయుతః । తిథివారధి
సంయుక్తో వత్సరాశ్చకభూపతేః । శాకేరుద్రశతాన్యూనే మానసస్య

భృవాబ్దకాః । మానసాత్పత్తి కాలస్యా ప్యయన ధ్రువముచ్యతే ।
దశాంశా శ్చివలిప్తాశ్చా వద్విలిప్తాః పక్షీర్జితాః । ధ్రువాబ్దానా మధో
మధ్య రవి నిక్షిప్తచోభయాత్ । తాన్వేధార్దైశ్చ సంగుణ్యా తత్త
న్మానేనభాజయేత్ । తల్లభంచధ్రువాబ్దేషు యుంజ్యాత్తద్వికలాస్ఫూతాః ।
విమృశ్యరవిరాశ్యాది వికలాః ఖరసైహృతాః । తాస్తులిప్తాస్తువిజ్ఞేయా
లిప్తావియద్రస్థైర్జితేత్ । తల్లభపూర్వాయనాంశై ర్యుక్తస్ఫుటాయనాం
శకః । ఇతి సారమతేనై శా వ్యయనాంశాదికం విదుః ॥

—♦ అత్రాయనాంశకవిషయే లఘుక్రమః ♦—

శ్లో॥ శాకోభూకరవేదోన శ్చిష్టం రామైర్నిహన్యసేత్ । వ్యోమాం
బరకరైరా ప్తం భాగాద్యయనమీరితమ్ ॥

—♦ అథ సర్వదేశేషు విషువచ్ఛాయా నిర్ణయక్రమః ♦—

శ్లో॥ మేషజూకాయనేర్కస్య దినద్యయ దినార్థయోః । సమభూమి
తలేవాపి సమకృత శిలాతతే । ప్రవేశాక్షప్రభాసాధ్యా సిద్ధాంతోక్తాను
సారతః । షష్టివ్యంగుళచిహ్నేన ద్వాదశాంగుళశంకునా । చ్ఛాయా
యోగార్దయావత్స్యా తావీతిం విషువత్ప్రభా ॥

—♦ అథ చ ర సా ధ న మ్ ♦—

శ్లో॥ స్వదేశ విషువచ్ఛాయా నిక్షిపే ద్విమలస్థలే । నఖఘ్నం విషువ
చ్ఛాయా స్వాక్షాంశోసాతు మధ్యమః । త్రిభాజితఫలంచాంత్య చర
జస్యా త్వదేశజః ॥

—♦ అత్ర ముఖ్యపట్టణానాం విషువచ్ఛాయా నిర్ణయః ♦—

శ్లో॥ శ్రీమచ్ఛన్నాపట్టణేతు ఫలభాచాంగుళత్రయం । తస్యోపరి
త్ర్యంగుళాని అష్టచత్వారింశికః । హైదరాబాదపట్టణేతు ఫలభాచాం
గుళత్రయం । తస్యోపరిత్ర్యంగుళాని శేదార్థమితికథ్యతే । మచిలిపట్టణే
శ్రీమ ద్భజవాడాఖ్యపట్టణే । ఫలభా త్ర్యంగుళానీతి వ్యంగుళానిచ

వట్కూతిః! శ్రీమద్రాజమహేంద్రేతు ఫలభావాంగుళత్రయం! తస్యోపరి
వ్యంగుళాని ర్విచత్వారీతికథ్యతే। కాశ్యాంతు విషువచ్ఛాయా పం
చాంగుళ మితిస్మృతః। తస్యోపరివ్యంగుళాని పంచచత్వారిస్సంజ్ఞకః॥

—♦ అత్ర కుండినీ కొండపల్వ్యః త్రివిధచరనిర్ణయః ♦—

శ్లో॥ కరశైలా వసుశరా వేదాక్షిచ చరాఃక్రమాత్। షడ్భామ
గోశ్వినోర్భాశ్చ చరఖండానికుండినీ। అయనాశయుతార్కస్య భుజ
సాధ్యచరైర్హతః। ఖంచేదాదిచరేణైవ గుణయే తద్యథాక్రమం। ఏకే
చాదిచరంక్షిప్త్యా ఆచామధ్యేన సాగుణాత్। ఆదిమధ్యచరంక్షిప్త్యా
ద్వయం చాంత్యేనసాగుణాత్। షష్ట్యష్ట్యాభిరామైశ్చ భక్తలబ్ధం
తదూర్ధ్వయక్। భాగాదిద్విగుణకృత్వా స్వం షష్ట్యచమానయేత్।
లబ్ధా రాశిసానయుతం భవేచ్ఛరవి నాడికాః। తాత్పర్యైర్గ్రహం నాడ్యః
తచ్ఛేషస్సువి నాడికాః। అయనాశయుతార్కేచ రసాల్పేహ త్రరస్యచ।
రసాధికే దక్షిణస్య చరమిత్వ్యచ్యతేబుధైః। రావణస్యతు లంకాయా
మహారానాతుభాగ్నయః। తస్మానేహ త్రరాయుక్తం దక్షిణాచ వివర్జ
యేత్। తద్విసేదివమానాస్యా త్షప్తశ్శోభ్యంతుశీర్షవి। ఇతి సారమతే
నైవ ఘనహారాతీతికథ్యతే॥

ఇతి శ్రీ చింతావంశ పయఃపారావార రాకాసుభాకర వేంకట
నారాయణ సిద్ధాంతినా విరచిత సౌరసిద్ధాంతసారసంగ్రహే అహః
ప్రమాణ నిర్ణయాధికారః॥

—♦ అహప్రమాణవిషయే లఘూపాయనక్రమః ♦—

శ్లో॥ స్ఫుటార్కంచవినిశ్చిత్య అయనాశాదికాయం। తస్మాన్యా
తద్భుజానీతం తత్సాయన భుజంస్మృతం॥

—♦ అత్ర మందభుజ క్రమః ♦—

శ్లో॥ రాశిత్రయాల్పేతు భుజాస్సవవ త్రిభ్యోధికే చక్రదశేచహీనే।
షడూనితే చక్రదశాధికేష్ట్యే నందాధికంచే ద్భగణాద్విశోధ్యమ్॥

—♦ అథ దినార్థ పదకసాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ తద్భుజస్త్రింశతానిఘ్న మధోభాగసమన్వితం। తత్సంఖ్యాహ
ర్షశస్తాన పదకం భవతిధ్రువం। అధోలిప్తాదికంచైవ అంతరఘ్నంఃఖతర్క
హృత్। ఫలం కర్కాశ్చదికేంద్రేస్వం మకరాదా ఋణంస్మృతం। ఏవం
స్ఫుటంచ ద్యుదళం ద్విగుణం దివముచ్యతే। తద్దివం ఖరసే శోధ్యం
తచ్ఛేషం రాత్రిసంజ్ఞకమ్॥

—♦ అథ నక్షత్రాత్మకగ్రహస్య రాశ్యాత్మక క్రమః ♦—

శ్లో॥ వినాశికాశ్చనిశ్చిత్య షష్టిఘ్నం సత్రివిన్యసేత్। వ్యోమత్రయ
రసాష్టాభి (౮౮౬౦౦౦) సాఖ్యయా విభజేత్క్రమాత్। లబ్ధం రాశ్యా
స్మికాన్తయ మితి వై పజ్జముచ్యతే॥

—♦ అథ రాశ్యాత్మకగ్రహస్య నక్షత్రాత్మక క్రమః ♦—

శ్లో॥ విలిప్తాశ్చైవనిశ్చిత్య ఖత్రీయాష్టాభిహృత్ఫలం। లిప్తాదికంచ
విజ్ఞేయం నక్షత్రాత్మక ముచ్యతే॥ ప్రకారాంతరే॥ భాగాదిర్నవసం
గుణ్య కరైర్భక్తఘటితతః। ఘటికాద్యం కరైర్నిఘ్నం నందాష్టా భాగ
తత్ఫలం। తయోర్భావ హృతంలబ్ధం నక్షత్రం రాశిచాత్మకమ్॥

—♦ అథ రాశ్యాత్మక తిథ్యాదిసాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ అర్కోనచంద్రలిప్తాభ్యాం సఖాద్వి (౭౨౦) స్థిరయోగతాః।
భుక్త్యంతరేనాప్తఘటి షష్టి (౬౦) ఘ్నా గతగమ్యతః। చంద్రలిప్తాదప్త
శతై (౮౦౦) స్వభక్త్యాభానిభాజితః। యోగ్యాఖఖాప్త (౮౦౦) భిర్భక్తా
భుక్తియోగేననాడికాః। అర్కోనచంద్రలిప్తాశ్చ ఖాగ (౩౬౦) రామై
ర్విభాజయేత్। ఏకోనం సప్తభిర్భక్తం బవాదిచరముచ్యతే। శేషా
త్థాంగాగ్ని శేషాశ్చ షష్టిఘ్నా ద్రవిచంద్రయోః। గత్యోర్వివరలిప్తాష్టా
గత్యైష్య ఘటికాఃక్రమాత్॥ తిథ్యాదిచ్ఛేదవేదాంశో దధికా ఏష్య
మన్యథా। కృష్ణభూతదినాంత్యర్థే శకునిర్దర్శఖండయోః। చతుష్పా
న్నాగవాంచాంత్యే కింస్తుఘ్నం ప్రతిపద్దశే। ఏతాన్యత్రైవ చత్వారి

స్థిరాణి కరణానితు । మానేష్టకృత్వోర్వర్తంతే చరణ్యాన్యానిసప్తతు ॥
కృష్ణత్వతీయా దశమీచరాణా సాసప్తమీభూత దివాచవిష్టిః । ఏకా
దశీనక్రమధశ్చతుర్థీ శుక్లాష్టమీపూర్ణదివాచవిష్టిః ॥ సకాలజనితావిష్టి
ర్భద్రావై భిన్నకాలజాః । విష్టిర్హరతికార్యాణి భద్రాసర్వత్రమంగళా ॥

—♦ అత్ర కరణవిషయే లభ్యూపాయనక్రమః ♦—

శ్లో॥ తిథిఘటికా భాగ్యుల్పా తిథిసంఖ్యా ద్వితాడితం । ఏకోనం
సప్తభిర్భక్తం బవాదిచరముచ్యతే । తిథిఘటికాభాగ్యుధికా తిథిసంఖ్యా
ద్వితాడితం । ద్విహీనం సప్తభిర్భక్తం శేషంచాత్ర బవాదికం । వర్త
మానగతేద్యేచ తిథియుక్తప్రవర్జితః । తచ్ఛేషార్థం భవేత్తత్ర కరణ
స్యతు నాడికాః ॥

—♦ అథ విషఘటికానైనక్రమః ♦—

శ్లో॥ నైశంవీరనలంసభోధయకరం నీలంసరంఫాలనా । గోనీరంహయ
కారనీరభయ భూపోనేకభేకంతమః । వారంవీరనకం నయంహయతపో
వారం నగంద్రసత । సుంఖోర్ధ్వం విషనాడికాహ్యుదధయో లగ్న
స్ఫురోమృత్యుదాః ॥ అత్ర అక్షరసంఖ్యాజ్ఞేయాః ॥

నైశమితి— ద్రసతః అశ్వినాదే, నైశాది సంఖ్యోర్ధ్వం విష
నాడికాశ్చత్రస్య యథా, నైశం అశ్వినాదేః పంచాశత్, భరణ్యాః వీరం
చతుర్వింశతిః, కృత్తికాయాః నలం త్రింశత్, రోహిణ్యాః సభ శ్చత్వా
రింశత్, మృగశీర్షస్య భయం చతుర్దశ, ఆర్ద్రాయాః కరం ఏకవింశతిః,
పునర్వస్యాః నీలం త్రింశత్, పుష్యస్య సరం వింశతిః, ఆశ్లేషాయాః
ఫాలం ద్వాత్రింశత్, మఘాయాః నాగః త్రింశత్, పూర్వఫల్గున్యాః
నీరం వింశతిః, ఉత్తరఫల్గున్యాః హయః అష్టాదశ, హస్తస్య కారః
ఏకవింశతిః, చిత్రాయాః సరం వింశతిః, స్వాత్యాః భయం చతుర్దశ,
విశాఖాయాః భూప శ్చతుర్దశ, అనూరాధాయాః నేకం దశ, జ్యేష్ఠా
యాః భేకం చతుర్దశ, మూలస్య తమః షట్పంచాశత్, పూర్వాషా
ధాయాః వారం చతుర్వింశతిః, ఉత్తరాషాధాయాః నీరం వింశతిః,

శ్రవణస్య నకం దశ, ధనిష్ఠాయాః నయం దశ, శతభిషజః హయః అష్టా
దశ, పూర్వాభాద్రాదాయాః తపః షోడశ, ఉత్తరాభాద్రాదాయాః వారం
చతుర్వింశతిః, రేవత్యాః నగం త్రింశత్, ఏవమక్షరసంఖ్యాయా అశ్వినీ
మారభ్య రేవత్యంతానాం ఋతూణాం ఉక్తఘటికానంతరం విషనాడి
కాః, వర్జ్యఘటికాః ఉదధయశ్చ తస్య జ్ఞేయాః, తావతాశ్చత్రస్రోఘటి
కాః లగ్నస్ఫుశశ్చే స్మృత్యుదాః ॥

—♦ విషఘటికాప్రవేశ గణితక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఋతూద్యంతం ఘటిమానం విషమానేనతాడితం । షష్ట్యావిభా
జితం లబ్ధం పూర్వఋతేన యోజయేత్ । ఋతూద్యంతం ఘటిమానం
చతుర్ముం షష్టిభాజితం । తల్లబ్ధం ఘటికాజ్ఞేయం తచ్ఛేషస్తు వినాడికాః ॥
నక్షత్ర షష్టిఘటికా వనితావిహర్తు చంద్రస్య యోగ దివసేతు రజో
నిమిత్తాః । తస్మిన్ చత్రస్రఘటికా పరివర్జనీయ్యా వ్యాశిస్సమాకాల
విదోపదంతీతి ॥

—♦ అథ ఋతూద్యంతక్రమః ♦—

శ్లో॥ షష్ఠేశ్శోభ్యంపూర్వఋతేన వర్తమానోడుసంయుతం । తన్నా
ద్యశ్చవినాడ్యశ్చ ఋతూద్యంతమితిస్మృతం । ఋతూద్యంతంనాడికాద్యం
విషమానేనతాడితం । షష్ట్యాద్విభాజితం లబ్ధం పూర్వఋతేనయోజ
యేత్ । తత్తత్తర్కాల్పఘటికా దివమానాల్పమేవచ । పూర్వేదినేతి
విజ్ఞేయ శ్చాన్యధారా విసంజ్ఞకః । తత్తత్తర్కాధికేతస్మిన్ సరసం దివి
స్మృతం । దివమానాధికేతస్మిన్ దినేరావీతికన్యతే ॥

—♦ అథ త్యాజ్యప్రమాణ గణితక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఋతూద్యంతంచ నిక్షిప్త చతుర్ముం షష్టిభాజితం । తల్లబ్ధం
ఘటికాద్యంత త్యాజ్యమిత్యభిధియతే ॥

—♦ అథ నక్షత్రాత్మక తిథ్యాది సాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఆదిత్యహీనచంద్రస్య శేషం వ్యర్థేందుసంజ్ఞకం । వ్యర్థేందు
ఘటికాభక్తా వేదార్ధైస్థిథయోగతాః । తచ్ఛేషేవార్ధభాదల్పే గతమేవ్యం

తతోధికే । శేషేదిసార్థతుత్యేచే ద్వైధాచేష్యం తుయేగతం । శేషా
ద్యేదార్థశేషాచ్చ పృథ్విఘ్నాద్రవిచంద్రయోః । గత్యోర్వివరనాద్యాస్తా
గత్యేష్య ఘటికాఃక్రమాత్ । వేదార్థం పృథ్విగుణితం పునష్టస్య హతుచ
యత్ । గత్యోర్వివరనాడిభిః తుయతిథ్యాః మోఢవేత్ ।

— అథ సత్తత్రసాధన క్రమః —

శ్లో॥ వర్తమానేచనత్తత్రం నాడ్యష్టశ్చైశ్చోతాః । పృథ్విఘ్నా
చ్చశిభక్త్యాస్తా గత్యేష్యఘటికాఃక్రమాత్ । పృథ్విర్వ్యవహరసాధ్యస్తా
పునష్టస్య హతుచయత్ । పృథ్విఘ్నా చ్చశిభక్త్యాస్తా తుయయా
గమోఢవేత్ ।

— అథ యోగసాధన క్రమః —

శ్లో॥ చంద్రార్కయోగతోయోగ సనాడ్యశ్చశిభిష్టవః । రవిచ
భక్తియుక్త్యాస్తా గత్యేష్యఘటికాఃక్రమాత్ । వ్యవహరసాధ్యస్తా
పునష్టస్య హతుచయత్ । రవిచభక్తియుక్త్యాస్తా తుయయోగాగమో
ఢవేత్ ।

— అథ కరణసాధన క్రమః —

శ్లో॥ వ్యక్తేంద్రమఘటికాశ్చైవ సప్తవింశతిహృత్ఫలం । ఏకోనంసప్త
భిర్భక్తం బవాదిచరముచ్యతే । శేషాత్పృథ్విశేషాచ్చ పృథ్విఘ్నాద్రవి
చంద్రయోః । గత్యోర్వివరనాద్యాస్తా గత్యేష్య ఘటికాఃక్రమాత్ ॥
కృష్ణభూతదినాత్త్యే శకుని ర్వర్షభాడయోః । చతుష్పన్నాగవా
చాంత్యే కింస్తుఘ్నం ప్రతిపద్ధతే । ఏతాన్వత్త్రైవచత్వారి స్థిరాణి కరణా
నితు । మాసేష్టకృత్యోర్వస్తంతే చరాణ్యన్యానిసప్తతు । తిథిఘటికా
భాగ్మ్యలం తిథిసంఖ్యాద్వితాడితా । ఏకోనంసప్తభిర్భక్తం బవాదిచర
ముచ్యతే । తిథిఘటికాభాగ్మ్యధికా తిథిసంఖ్యాద్వితాడితా । ద్విహీనం
సప్తభిర్భక్తం తచ్ఛేషంతుబవాదికం । వర్తమానగతేద్యేచ తిథియుక్తస్య
వర్జితః । తచ్ఛేషార్థంభవేత్తత్ర కరణస్యతునాడికాః । కష్టతృతీయా
మీచరాతౌ సాసప్తమీభూత దివాచవిష్టిః । ఏకాదశీనక్త మధశ్చతుర్థి

శుక్లాష్టమిపూర్ణ దివాచవిష్టిః । సకాలజనితావిష్టి ర్భద్రావై శిన్న
కాలజాః । విష్టిర్నరతికార్యాణి భద్రాసర్వత్రయంగళా । ఏతాగత్యేష్య
ఘటికా దినాద్ధేశోధితాన్వితాః । సూర్యోదయాదిసంజాతా స్తిథ్యా
దీనాం భవంతిహి ॥

— అథ సూర్యప్రవేశ గణితక్రమః —

శ్లో॥ ఖరసాః పవనేందవః ఖరామా శ్వరవేదాస్తరుణేరుడుప్రవేశే ।
ప్రథమాదిపదక్రమాద్ధృవాస్య ధృవతోర్కే పృథ్వికేల్పగే గతేష్యే ॥
ధృవతోర్కేధికేచాక్రే ధృవోన గతసౌజ్ఞకం । తద్గతంచ వినిక్షిప్య
పృథ్విఘ్నంచవినిడియుక్ । పునష్టస్యహతుతస్య గత్యాప్తనాడికాదికం ।
ధృవతోర్కేల్పఘటికా స్త్యవేర్క విశోధయేత్ । తచ్ఛేషాచైవ
నిక్షిప్య పృథ్విఘ్నంచవినిడియుక్ । పునష్టస్యహతుతస్య గత్యాప్త
నాడికాదికం । గతంచేమ్యదశేకోధ్యం ఏష్యంచేమ్యదశేయుతమ్ ॥

— అథ అయనప్రవేశ గణితక్రమః —

అ త్తా చా శ క సా ధ న మ్ .

శ్లో॥ పృథ్విః ఖరామగుణితం గతవర్తేశ్చ సంయుతం ।

సదారుద్రవిహీనాశ్చ వత్సరా శ్చకభూపతేః ॥

— అథ నాడ్యాద్యయనాంశ సాధనక్రమః —

శ్లో॥ శాకో భూపక్షవేదోన త్వైలనేత్రహతోహృతః ।

వ్యోమాంబరకృత్తైర్లబ్ధం నాడికా ద్యయనధ్రువః ॥

— అథ అయనప్రవేశవ్యాప్తి నిర్ణయః —

శ్లో॥ రాశేస్తృత్రియపాదాంతే ప్రవేశే ధృవకేరవా । అయనధ్రువ
సంయుక్త ప్యయనస్య ప్రవేశనం । దివాకరాత్కేవలాస్యః సుక్రమస్య
ప్రవేశనం । అయనస్కార్కవత్కుర్యా త్ప్రవేశఘటికాః క్రమాత్ ।
గతంచేమ్యదశేకోధ్యం ఏష్యంచేమ్యదశేయుతమ్ ॥

—♦ అథ షడశీతిముఖ రవి నక్షత్రపుటికాధ్రువాః ♦—

శ్లో॥ ఆర్ద్రాచ పంచపుటికా హస్తాచాఽష్టదశస్సృతః । పూర్వా
షాఢాసప్తశరా రేవత్యభిశ్చరేస్సృతః । షడశీతిముఖాజ్ఞేయాః పితృ
ణాం దత్తమక్షయం । ఏవంసూర్యస్థితరాది షడశీతిముఖాధ్రువాః ॥

—♦ అథ అగస్త్యాస్తమయ అగస్త్యేదయ ధ్రువనక్షత్రాదయః ♦—

శ్లో॥ గోహిణీ షట్పుత్రిశ్చైవ వేదార్థంచాస్త కుంభజః । సారా
షడ్వింశతిరసా న్యగస్త్యేదయముచ్యతే । ఏతేర్కముక్షుఘటికా అగస్త్యా
స్తమయోదయః ॥

—♦ అథ తిథినిర్ణయ క్రమః ♦—

శ్లో॥ సాయంతన్యపరత్రచేస్సృతతిథి సైవాబ్దికేమాసికే । సాగ్రాహ్య
ద్యౌపరాష్ణాయోర్యదితదా యత్రాధికాసామతా । తుల్యాచేదుభయా
పరాష్ణాసమయే పూర్వేనచేతద్వయోః । పూర్వైవప్రతిముహూర్తగాస్త
సమయే నోచేత్పరేవోచితా ॥

—♦ అథ గణిత క్రమః ♦—

శ్లో॥ అహోన్నతాంశం ద్విధావేద గుణ్యం పూర్వ తిథింత్యజేత్ ।
త్రిఘ్నః పరతిథేశ్చోధ్యో అధికంయత్రసాతిథిః ॥

—♦ అత్ర కుజాదీనాం పాదప్రవేశ నిర్ణయక్రమః ♦—

శ్లో॥ కుజాదీనాం ప్రవేశేతు గతేష్యో రవివత్క్రమాత్ ।
తేషాం వక్రప్రవేశేతు గతేష్యో రాహువత్సదా ॥

—♦ అథ రవిభుక్తి నిర్ణయః ♦—

శ్లో॥ సూర్యభుక్తిస్తువిజ్ఞేయా యద్రాశౌవర్తతేరవిః ।
తద్రాశీనాడికాద్విఘ్నం వినాడ్యస్తు దినేదినే ॥

—♦ అత్ర రవిచంద్రస్ఫుటభుక్తి నిర్ణయః ♦—

శ్లో॥ రవిసంక్రమణంరాశి సోదయస్య వినాడికాః । ఖఖాంగరామ
గుణితం సంక్రమాద్యంతభాజితం । లబ్ధచప్రత్యహంసూర్య భుక్తిర్విఘ్న
టికాభవేత్ । చంద్రదర్శనమారభ్య శ్చంద్రభుక్తిర్దినానిచ ॥

—♦ అథ చంద్రగ్రహణాధికార ప్రారంభః ♦—

అత్రాదౌ మధ్యతాత్కాలిక క్రమః.

శ్లో॥ ఇష్టకాలగుణితా గ్రహభుక్తి షష్టిభాజిత కలా స్వమృణంహి ।
గమ్యభూతసమయే ఖలుమధ్యమా సేవ్యకాలఖచరా భవంతిచ ॥

—♦ అథ స్ఫుటతాత్కాలిక క్రమః ♦—

శ్లో॥ గతైవ్య ఘటికానిఘ్న గతిష్ఠ్యాస్తలిప్తకా ।
ఋణం ధనం ప్రకుర్యాన్యథేచరాసేవ్యకాలికాః ॥

—♦ అథ పర్వాంతసమయ రవిచంద్రరాహు తాత్కాలికక్రమః ♦—

శ్లో॥ పర్వైవ్యగతినాడిభి ర్గతినిఘ్నాంబరదుభిః । ఫలం మధ్యగ్రహే
స్వర్ణం గమ్యభూతానుసారతః । రాహోచ్చివర్యయఃకుర్యాద్దితితాత్కా
లికక్రమః । రవిచంద్రాసమకతా స్యాతాంరాహోచ్చివర్యయః । భాగాది
సామ్యారాకాంతే దర్శ్యాతేభాదిభిస్సమా । చంద్రరాహోరంతరాంశా
షడష్టదశభాస్కరాః । పూర్ణత్రిపాదోర్ధపాద గ్రహణాక్రమశోభవేత్ ।
పూర్ణమానిశ శేషాన్యః చంద్రగ్రహణమాదిశేత్ । అమావాస్య
దివాశేషా సూర్యగ్రహణమాదిశేత్ । చంద్రసూర్యోపరాగశ్చవిచార్య
కథితంబుధైః । దృశ్యాదృశ్యో పరాగస్య షణ్మాసు ప్రతివత్సరే ।
చ్ఛాయాగ్రహసమారాహు ద్దివాకరసమాయది । కించిదాత్మాధికో
నేన ఉపరాగస్య సంభవః । ఏకద్విర్వాదశస్థానే వప్త సప్తాష్టమేషుచ ।
సూర్యేందు సంస్థితోరాహు ర్గ్రహణం ప్రాప్తిర్విషయి । సర్వగ్రాసశ్చ
సప్తాంశాః పాదోనంనవమాంశకాః । అర్ధదుద్గ్రాసకాఃపాద మతఃఉర్ధ్వం

నకారయేత్ । క్షచసుపర్వగాస్య సప్త ముపాదోనితనవమర్థం । ఏకా
దశేషు పాద్యునా స్తి గ్రహణం త్రయోదశభాగే ॥

—♦ అథ చంద్రబింబ సాధన క్రమః ♦—

శ్లో॥ విభోగ్గతించ నిక్షిప్త్య దశఘ్న మితికథ్యతే ।
సప్తార్ణవయమైర్భక్త ఫలం తద్బింబలిప్తకాః ॥

—♦ అథ రాహుబింబ సాధన క్రమః ♦—

శ్లో॥ వ్యర్థేందుభుక్తినిక్షిప్త్య నందాప్తఫలమాదిశేత్ ।
తత్ఫలంచంద్రపాతస్య బింబలిప్తాః ప్రకీర్తితాః ॥

—♦ అథ ఛాద్యచాదక నిర్ణయ క్రమః ♦—

శ్లో॥ చంద్రస్య ఛాద్యసంజ్ఞాచ రాహోస్తు ఛాదకంస్మృతం ।
తాభ్యాం చంద్రోపరాగస్య విచార్య కథితంబుధైః ॥

—♦ అథ విక్షేపసాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ రాకాంతచంద్రే తత్కాల రాహోనం శరకేంద్రకం । తత్కేంద్రం
ద్రంచైవనిక్షిప్త్య మందవన్ముజసాధితం । తన్ముజస్త్రింశతానిఘ్న మభో
భాగసమన్వితః । తద్భాగచంద్రో విక్షేప పదకంచలిఖేత్క్రమాత్ । అథః
కలాదికంచైవ చాంతరఘ్నం ఖతర్కహృత్ । ఫలం శరపదేయోజ్యం
స్ఫుటవిక్షేపసంజ్ఞకః । ఆద్యత్రయం త్వోజపదం ద్వితీయా యుగ్మసంజ్ఞ
కం । తృతీయమోజసంజ్ఞాచ చతుర్థం యుగ్మసంజ్ఞకం । పాతోనకేంద్రా
త్తేపస్య పదానాంతుచతుష్టయం । మేషాదికేచోత్తరంచ తులాదా
దక్షిణంభవేత్ । పాతోనకేంద్రభాజేప దికాస్థాన మితితమ్ ॥

—♦ అథ గ్రహణప్రమాణ నిర్ణయ క్రమః ♦—

శ్లో॥ ఛాద్యచాదకబింబై క్య దశేషేపవివర్జితః । ఛన్నలిప్తాభవంచై తే
గ్రాహ్యబింబాధికాయది । సర్వగాస్యేభవేన్యూనం యదిఖండగ్రహ
స్తభా । బింబయోగార్థతజ్జేవే అధికేనగ్రహణంభవేత్ । భూపఘ్న

గాస్యవికలా శ్చంద్రబింబేనభాజితాః । ఫలంచంద్రోపరాగస్య భుక్తా
శాశ్చప్రకీర్తితాః ॥

—♦ అథ మధ్యస్థిత్యర్థసాధన క్రమః ♦—

శ్లో॥ బింబైక్యఖండంవిక్షేపం వర్గీకృత్య పృథక్పృథక్ । బింబైక్య
ఖండంవర్గీకృత్య శరవర్గోనితంక్రమాత్ । తచ్ఛేషంచైవనిక్షిప్త్యవర్ణములంచ
సాధయేత్ । ఊర్ధ్వరేఖాస్యోజసంజ్ఞా తిర్యగ్రేఖాతుయుగ్మకం । ఆద్యంక
ప్రభృతిర్యావ త్తావదేఖాఽభోన్వసేతు । ఓజస్థానా త్కృతించాధ్యం
యుగ్మతద్విగుణంస్యసేత్ । తచ్ఛేదేనాహృతాంకస్య కృతించోపరివర్ణ
యేత్ । అథశ్చోత్తరరాశౌతు మూలస్య ద్విగుణంస్యసేత్ । మూలావ
శేషకంపైకం వష్టిఘ్నం వికలాన్వితం । ద్విగుణేన ద్వియుక్తేన చ్ఛేదే
నాప్తఫలంస్ఫుటం । మూలం పష్టిఘ్నమర్థేంద్రో ర్గత్యంతరహృతం
ఫలం । నాడ్యాదికంభవేదత్ర మధ్యస్థిత్యర్థసంజ్ఞకః ॥

—♦ అథ మధ్యవిమర్ధార్థసాధన క్రమః ♦—

శ్లో॥ ఛాయాబింబంచ నిక్షిప్త్య ఛాద్యబింబం విభోధయేత్ । శేష
లిప్తా విలిప్తాశ్చ మానాంతర మితిస్మృతం । మానాంతరార్థవర్గీకృత్య విఘ్న
జేవకృతంత్యజేత్ । తచ్ఛేషంచైవనిక్షిప్త్య వర్ణములంచసాధయేత్ ।
మూలం పష్టిఘ్నమర్థేంద్రో ర్గత్యంతరహృతంఫలం । ఏతన్నధ్యవిమ
ర్ధార్థ నాడ్యాదిక మితిస్మృతమ్ ॥

—♦ అథ స్పర్శాది సాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ తిధ్యర్థేచంద్రవిక్షేప కృతేంద్రాంశయుతోనితౌ । స్పష్టస్పర్శక
మోక్షోసా ద్యుగ్మజేవేన్యథాభవేత్ । కృతేంద్రాంశఫలమధ్య విమ
ర్ధార్థేయుతోనితం । నిమిలనోస్మిలంస్యా దోజయుగ్మ శరఃక్రమాత్ ॥

—♦ అథ స్పర్శాదీనాం సంస్కార క్రమః ♦—

శ్లో॥ పర్యంతకాలవపస్యా నృధ్యకాలోవిభోగ్గ్రహే । స్పర్శస్థిత్యర్థ
రహిత స్పర్శకాలస్తుపర్యణి । మోక్షస్థిత్యర్థసంయుక్తో మోక్షకాలముదా

హృతః । స్థిత్వైవద్విమర్శార్థ సంస్కారః పర్వణిః క్రమాత్ । ఖండగ్రాసే
త్రయః కాలా స్మర్యగా సేతుపంచధా ॥

—♦ అథ స్మర్యాదీనాం దిగ్వినిర్ణయః క్రమః ♦—

శ్లో॥ ఉదత్తేపే యామ్యగోళ మగ్నస్మర్యశ్చ రాక్షసే । మోక్ష
వాయోస్మిలనంస్యా ద్విశోచోస్మిలనంస్మృతం । విభోర్యామ్యశరేచోద
గ్గోళంభవసమీరయోః । స్మర్యమోక్షా రాక్షసాగ్నో స్మిలనోస్మిలనం
క్రమాత్ । నిమిలనోస్మిలనంస్యా ద్భింబాదర్శనముచ్యతే । ఆద్యంత
పుణ్యకాలంస్యా ద్విభోస్థిత్వర్థయోద్యుతిః ॥

—♦ అథ వర్ణనిర్ణయః క్రమః ♦—

శ్లో॥ అథాదూనే సహమస్యా త్కృష్ణమధాధికో భవేత్ । సర్వ
గ్రాసేతుకపిల సదాకృష్ణోరలేగ్రహే ॥

ఇతి శ్రీ చింతావంశ వయఃపారావార రాకాసుధాకర వేంకట
నాదాయణసిద్ధాంతినా విరచిత సారసిద్ధాంతసారసంగ్రహే చంద్రగ్రహ
ణాధికార స్సమాప్తః ॥

—♦ అథ సూర్యగ్రహణాధికార ప్రారంభః ♦—

అత్రాదా కుండినీ కొండపలోయః సోదయప్రమాణ విఘటికానిర్ణయః.

శ్లో॥ మీనాజయోర్ద్వ్యభికరాః ఖలారావృషకుంభయోః । యుగ్మే
మృగీరుద్రరామాః కర్కషస్వేషరాస్సురాః । సింహశ్యోర్వసునేత్రాగ్ని
రింద్రాగ్ని ప్రాళికన్యయోః । ఏతే శ్రీకుండినీ కొండపలోయ సోదయ
సంజ్ఞికాః ॥

—♦ అథ అయనాంశ సాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ శాకోభూకరవేదోన శ్చిష్టంరామైర్నిహన్యతే । వ్యోమాంబర
కరైరాప్తం భాగాద్యైనమీరితమ్ ॥

—♦ అథ లగ్నసాధన క్రమః ♦—

శ్లో॥ తాత్కాలికస్ఫుటరవే నై నాంశయుతస్యచ । భక్తాశాంద్యాః
ఖాగ్నిశోధ్యాస్తచ్చేషాంశాదయః క్రమాత్ । సూర్యస్థితిస్యాదయస్య
వినాడిభిర్హతస్తథా । షష్ట్యాషష్ట్యాఖరామైశ్చ భక్తలబ్ధవినాడికాః ।
తాన్వాభీష్టవినాడిషు శోధ్యంతైకంరకాన్యసేత్ । యావంతోరాశయ
స్ఫుద్ధా స్తావంతోర్కేవినిక్షిపేత్ । తదూర్ధ్వరాశివిఘటీ నశుభ్యతియదా
తదా । తేషం ఖాగ్నాద్విదిగుణిత మశుద్ధోదయభాజితం । భాగాదికంస్యా
తత్సూర్య రాశ్యాధశ్శూన్యకేక్షిపేత్ । ఐనాంశవిహీనంతు లగ్నం
తాత్కాలికంభవేత్ । రవిభోగ్యాదల్పకాలో యదీష్టంస్యాత్త వహ్నిభిః
హతోదయా క్షభాగాది యుక్తసూర్యతనుర్భవేత్ ॥

—♦ అథ మధ్యలంబనసాధన క్రమః ♦—

శ్లో॥ అశ్శోనలగ్నమక్షున్న తత్తన్నానేన భాజయేత్ । భాగాది
ద్విగుణీకృత్య సర్వం షష్ట్యాచమానయేత్ ॥ రాశిస్థానయుతేమధ్యలం
బనద్యుగతం భవేత్ । లంబనద్యుగతం పంచ దశభ్య శ్శోధితంయది ।
తదాపూర్వనతంజ్ఞేయం లంబనద్యుగతేధికే । తస్మాద్బాణవిఘాతాజహ్యా
తథాపశ్చాన్నతం స్మృతం । తన్నతం వింశతేరూప శ్శేషనాడ్య శ్చతు
ష్పతిం । తన్నతస్సుంమధ్యయుతం షష్ట్యాచమానయేత్ । తచ్చ
షష్టిహతంధేద్య పరతచ్ఛేదభాజితం । స్వదేశవిషువద్యర్గం శంకువర్ణేణ
సంయుతం । వర్ణమూలఫలంచైత ద్వ్యక్షకర్ణ ముదాహృతం । తచ్చ
ద్విగుణితంద్వ్యక్ష కర్ణషష్టిహతంతథా । తచ్ఛేదా ప్రఫలంనాడ్య స్ఫుట
లంబనముచ్యతే ॥

— అథ మధ్యకాల సాధనక్రమః —

శ్లో॥ స్ఫుటలంబన నాడ్యాది ప్రాజ్ఞతే పర్వణిత్యతే । యుంజ్యా
త్రుత్యజ్ఞతేచైవ మధ్యకాలోరవేర్గ్రహే ॥

—♦ అథ లంబన సంస్కృత సుధమన్యకాల గ్రహసాధన క్రమః ♦—

శ్లో॥ రవింధురాహుగతయ శ్చతుష్పతీసమాస్థితాః । స్ఫుటలంబన నాడిభి ర్విహతా వష్టిభాజితాః । ప్రాగ్భవ రహితంసామ్య కలయో రర్కచంద్రయోః । పశ్చాత్తలంబేయుతం రాహణో ద్వ్యస్తం తాత్కాల భేదరాః ॥

—♦ అథ రవిచంద్ర బింబసాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఏకాదశదశాభ్యస్తా రవిందోర్గతిలిప్తకాః । నఖై స్సప్తార్ణవయమై ర్భక్తామానకలాస్పృతాః ॥

—♦ అథ చరఫలసాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ అథలంబనసంస్కార పర్వణోహర్దశస్యచ । అంతరంగతమాఖ్యా తాపాత్రత్యక్తసంజ్ఞకంపదా । బాణభక్తాన్ తాద్రాశితచ్ఛేషాఃఖగుణా హతాః । వినాద్యర్థయుతంపంచ భక్తం భాగాదికంఫలం । ఏతద్రాశ్యా దికంలబ్ధం సంత్యజేత్వాజ్ఞుభేనతే । యుంజ్యాత్ప్రత్యజ్ఞుభేత్యేవ స్ఫుట ఖాకోభవేత్సదా । అయనాంశయుతఃఖాకో భుజసానిధ్యచర్చితః । తత్తన్మాని హృత్వాధ భాగాది ద్వీగుణీకృతం । వష్ట్యామానం రాశి యుతం భవేచ్ఛర వినాడికాః । తత్తచ్ఛర వినాడ్యాది వష్టుణే వష్టి తాడితాః । స్వదేశవిషువచ్ఛాయా సవ్యరేనహృతంఫలం । క్షిప్తవ్యభక్తీయాతౌళి ఉదగ్గతీణసంజ్ఞికా ॥

—♦ అథ లంకా స్వదేశ మధస్థితయోజన సాధనక్రమః ♦—

శ్లో॥ ఖాతేతు విషువచ్ఛాయా శేషంస్థాప్యచతుష్పతిం । విషువ చ్ఛాయయాగుణ్యం మధ్యయుక్తస్థిహృత్ఫలం । రాశియుక్తం తత్సదాచ యామ్యదిగ్యోజనానిచ । లంకాస్వదేశమధ్యస్థయోజనానిచయామ్యతు । యోజనానిచఖాగ్నిస్య చరంవిద్యాదికైక్యతే । భిన్న దిశ్యంతరంకుర్యా ద్వీస్సు స్రవ్యహృతానత్ । కృతంతుచేధిక ప్రేమం దిక్పాదవసితేచ్ఛదిక । కృతలంబన వర్వాత చంద్రద్వితేవమానయేత్ । నతింక్షి పేచైకదిశి

సంయుక్తాచాన్యధాంతరం । శశాంకవిత్తేపనత్వో రంతరేధికమేవతత్ । నతిం సంస్కృతసుద్ధ్యేందో ధ్యత్వే పే చైవదిగ్భవేత్ ॥

—♦ అథ స్పర్శలంబన క్రమః ♦—

శ్లో॥ స్పర్శస్థిత్వనిఘ్నార్క గతిహస్త్యాహృతంఫలం । తత్ప్రద్యాంత సమకలా సూర్యోధ్యే తదర్కతః । తత్కాల లగ్నమాసియా స్పర్శ లంబనముచ్యతే ॥

—♦ అథ మోక్షలంబన క్రమః ♦—

శ్లో॥ మోక్షస్థితిదశఘ్నార్క భుక్తిశూన్యదరసైర్న్యతః । లబ్ధం సమ కలార్కేతు యోజ్యం లగ్నంచలంబనం । ఆనియుతం లంబనంచ స్థిత్వ స్థ యుతపర్వణః । సంస్కారలంబనంశుద్ధ మోక్షపర్వణియోజయేత్ ॥

—♦ అథ గోళసాధన క్రమః ♦—

శ్లో॥ విత్తేపగోళయేరేక దిక్ స్వాత్సూర్య గ్రహేనదా । ఉదగ్గోళే వాయుకోణ స్పర్శశ్చాగ్న నిమిలనం । ఉన్మిలనంతు నైఋత్యా ఈశాన్యమోక్షఉచ్యతే । యామ్యగోళే భవేత్సూర్యో నైఋత్యాంతు నిమిలనం । ఈశాన్యం ఉన్మిలనంవాయూ మోక్షశ్చాగ్నేయకోణకే । అర్కబింబా చ్చంద్రబింబ మల్పక్షేపస్తుశూన్యకం । పరితః కంకణాకర మర్కబింబం ప్రదృశ్యతే । కంకణగ్రహణంజ్ఞేయం మధ్యేకర్పరవర్ణకమ్ ॥

ఇతి శ్రీ చింతావంశ పయఃపారావార రాకాసుధాకర వేంకట నారాయణసిద్ధాంతినా విరచిత సౌరసిద్ధాంతసంగ్రహే సూర్యగ్రహ గాధికారః ॥

—♦ అథ పాతనిర్ణయాధికార ప్రారంభః ♦—

శ్లో॥ వృద్ధియోగేవ్యతిపాతో బ్రహ్మయోగేతువైధృతిః । అర్కేంద్రో ర్జివపక్షా యుగ్మస్థో పాతసంభవః । తత్తద్విపసమభాషా స్ఫుటార్కేందువిధుంతుదాః । అయనాంశయుతాస్సృత్వా క్షిపేత్కేంద్రై

తయోఃపుష్కః । చంద్రే రాహునితం ప్రోక్తం చంద్రవిక్షేపసంజ్ఞకం ।
తత్తన్మృజ సమానీతం పదకం క్రమశోవిలిఖేత్ । పదాంతరగుణాశ్చేష
లిప్తాష్టస్యావిభాజితాః । తల్లబ్ధయుక్తపదకం క్రాంతిసంజ్ఞాంక్రమాదహ ॥
కేంద్రేమేవాదికసామ్యం తులాదా దక్షిణంభవేత్ । చంద్రకాంతి స్వ
విక్షేప యుక్తాదిక్య మతాయది । దిగ్భేదే వియుతాస్పష్ట భాస్కరస్తు
యథాగతః । విక్షేపచంద్రక్రాంత్యానే వక్రపాతస్య ఉచ్యతే । ఓజయు
గౌజయుగ్మఖ్యౌ పదానాంతు చతుష్టయం । యుగ్మపాదస్థితేచంద్రే
క్రాంతిరల్పాతు చేద్రతం । అధికాచే దేష్యపాత ఓజపాతే విపర్యయః ।
సూర్యోప క్రమతోజ్జేయః కుర్యాత్క్రాంత్యంతరం తతః । చంద్రమః
క్రాంతివిక్షేప కేంద్రయోరయక్తతా । పదకాంతరయోగ్యోగో యన
భేదేతదంతర । తద్గుణాచ్ఛంద్రభుక్తియోగే । షష్ట్యాస్తాక్రాంతిభుక్తికాః ।
క్రాంతే పదాంతరమాతా షష్ట్యాస్తాతు రవేర్గతిః । తయో రేకాయనే
యోజ్యం వ్యత్యయశ్చేత్తదంతరం । సూర్యేందుబింబయోర్ధంచ షష్ఠి
ఘ్నం హారభాజితం । లబ్ధ స్థిత్యర్థనాడిస్యా ద్దతగమ్యేష్టనాడికాః । స్థిత్యర్థ
హీనసంయుక్తో మధ్యకాలా త్క్రమాదహ । ప్రవేశ నిర్ణమాస్యాతా
మేవం పాతస్యసాధనం । పాతప్రవేశమారభ్య యావన్నిర్ణయముచ్యతే ।
తత్సంధిర్విషమిత్యాహు శ్శుభకార్యేషువర్జయేత్ । హేమశ్రాద్ధాదికం
కార్యం పితౄణాం దత్తమక్షయం । మిథునాయనమారభ్య యావచ్ఛరతి
సక్రథే । పాతాభావాఇతిజ్ఞేయ స్తావత్కాలే ససంశయః । విష్కంభే
వైశ్యతోవజ్జే వ్యాసూతేహర్షణేపిచ వ్యతిపాతేందుసంక్రాంతౌ సామ్యా
త్పాతస్యసంభవః ॥

ఇతి శ్రీ చింతావంశ పయఃపారావార రాకాసుధాకర వేంకట
నారాయణసిద్ధాంతా విరచిత సారసిద్ధాంతసారసంగ్రహే పాతాధికార
స్సమాప్తః ॥

గ్రంథం సమాప్తమ్ .

—♦ చింతా వేంకటనారాయణ సిద్ధాంతిగారి పరలోకగమనము ♦—

10—1—07 తాత్పర్యము సరియగు శ్రీ పరాభవనామ సం॥
పుష్య బ ౧౧ గురువారము హరివాసర పుణ్యదినంబున మృతిబొడవి
నారని వ్రాయుటకు చింతిల్లుచున్నారము. ఈ గ్రంథమందుండు మూల
శ్లోకములన్నియు వీరివలనగదా నేను ప్రథమములో గ్రహించితిని.
జీర్ణించుచున్న తాళపత్రములయందుండు విషయములన్నియు యిప్పటి
కాలమునకు వరివచ్చునటుల పదకములు సరిచేసి యిచ్చిరి. మఱియు,
సారసిద్ధాంతసారసంగ్రహమును సిద్ధాంతగ్రంథమును, గణకావందబోధిని
యను. గణకావందమును, యొకను మఱొన్ని ప్రాచీన సిద్ధాంతగ్రంథ
ములును నాశంసంగిరి. వారి వివరములలోనే యీ సరకంఠీరవమును
సిద్ధాంతగ్రంథమును ముద్రించి ప్రకటించుటకుగాను “శ్లో॥ శ్రేయాంసి
బహువిఘ్నాని” యనునట్లు నాకు బహు విఘ్నములు సంభవించుటచే
అప్పట్లో ముద్రించుట సంభవింపలేదు. వీరు వయోవృద్ధులు, జ్ఞాన
వృద్ధులు, బహు గ్రంథములయందు బహుకాలము వ్యాసంగముచేసిన
మహా పుణ్యపురుషులు. వీరి జీవితకాలమంతయు శిష్యులకు విద్యా
దానముచేయుచూ కాలముగడిపిరి. బోధించునప్పుడు వీరికుండే గొప్ప
శక్తి మఱియొకరికి చెప్పలేము. వీనిలో మర్కము దాచకుండా చెప్పే
స్వభావముగలవారు. వీరు వ్రాసిన గ్రంథము లెన్నియోగలవు. అవి
చూచుటకు మనకు కాలము చాలదు. ఆ గ్రంథము లన్నియు చాలా
భాగము అంతరించిపోయినవి. ఉన్నవన్నియు వారి పుత్రులచే దాన
పూర్వకముగా యితరుల కివ్వబడినవి. సమస్త విద్యాబుద్ధులు నేర్పు
టకై భూలోకంబున ఈశ్వరుండు వీరిని సృజించెనని చెప్పటకు సందే
హములేదు. ఒక తాంబూలమైనను శిష్యులవద్ద గ్రహించియుండని
పుణ్యపురుషులు. వీరు కొంతకాలము జీవించియుండిన ప్రాచీనగ్రంథము
లన్నియు జైటకు రాబడేవి. సులభముగా లోధించువారు బహు
అరుదుగా నుందురు. అట్టివారు మనకు లభించుట బహుదుర్లభము.

సుకృతవిశేషముచే మనకు ఒకవేళ లభించినయెడల మనముగ్రహించుట
బహుమద్దర్శనము. ప్రాజ్ఞులగువారుమాత్రం గ్రహించగలరు. విద్యా
దాన మహిమకన్న ఫలము మహిమయెక్కువ. శ్లో॥ సాలగ్రామ
శిలాంపుష్పే కన్యాం విద్యాంచ వైదికీ । యోద త్తేయశ్చగృహ్ణాతి
తాపుభాస్వర్గగామినా ॥ అనుప్రమాణము నుజనులందరికి విశదమే
గనుక విస్తరింపవలెను. సదరు శాంతిగారు మృతిబొందినను బ్రతికి
యున్నవారితో సమానులేను. వారికి స్వర్గమే నిశ్చయము. మృత
జీవులు, జీవన్ముతులు అని లోక వాదక గలరు.

శ్లో॥ విద్యానామనరస్యరూపం కం ప్రచ్ఛన్నగుప్తం ధనం । విద్యా
భోగకరీ యశస్సుఖకరీ విద్యా గురూజ్ఞానగురుః । విద్యా బంధుజనో
విదేశగమనే విద్యా పరాదేవతా । విద్యా రాజసుపూజ్యతే ఘోషాధనం
విద్యావిహీనః పశుః ॥

అని పెద్దలు చెప్పెదరు. కనుక మనము పెద్దలవలన సంగ్ర
హించవలసిన విద్య లనేకములు గలవు. విద్యను సంపాదించినవాడే
సుఖపడునని పెద్దలు చెప్పెదరు.

ఆర్యానంద బ్రెన్,
బచ్చుపేట, బందరు. }

ఇట్లు,
శ్లో॥ లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి.